T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

# ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKANIN YAŞAM DOYUMU VE KARİYER SEÇİMLERİYLE OLAN İLİŞKİSİ

DAMLA ARSLAN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. GAMZE SART

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER PROGRAMI

İSTANBUL-2021

**T.C.**
**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA**
**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

# ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKANIN YAŞAM DOYUMU VE KARİYER SEÇİMLERİYLE OLAN İLİŞKİSİ

**DAMLA ARSLAN**

**DANIŞMAN**
**DOÇ. DR. GAMZE SART**

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**
**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER PROGRAMI**

**İSTANBUL-2021**

Bu çalışma 30.06.2021 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Tezli Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Gamze SART
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Kerim KARABACAK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Doç. Dr. Asude MALKOÇ
İstanbul Medipol Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

## ÖNSÖZ

Her zaman bir adım daha ileriye taşımayı hedeflediğim kariyer sürecimde, yüksek lisans durağımın son serüveni olan tez yazımının her aşamasında bilgisi ve tecrübesiyle bana yol gösteren değerli tez danışmanım Doç. Dr. Gamze Sart'a içtenlikle teşekkürlerimi iletiyorum.

Lisans ve yüksek lisans düzeyinde dersini alma imkanı bulduğum, sadece mesleki değil bireysel hayatımda da beni geliştiren ve bugüne getiren tüm hocalarıma ve tezimin istatistiksel anlamda gelişimine katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Funda Hatice Sezgin'e teşekkürlerimi iletiyorum.

Tüm eğitim hayatım boyunca, inişlerde ve çıkışlarda her zaman arkamda olan, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve kariyerim içinde aldığım tüm kararlarda beni koşulsuz destekleyen canım ailem İrfan, Fatma ve Mert Bozkuş'a ve her zaman iyi dileklerini bana göndermeyi ihmal etmeyen canım anneanneme sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Tez yazım aşamasının her adımında yanımda olan, başaracağıma olan inancıyla bir kez bile pes etmeme izin vermeyen ve her zaman sürecin olumlu tarafını görmemi sağlayan sevgili eşim Oğuzhan Ahmet Arslan'a sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

İyi ki varsınız!

DAMLA ARSLAN

# ÖZET

## ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE DUYGUSAL ZEKANIN YAŞAM DOYUMU VE KARİYER SEÇİMLERİYLE OLAN İLİŞKİSİ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde duygusal zekanın yaşam doyumu ve kariyer seçimleriyle olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya İstanbul'da bulunan 627 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, yaşam doyumu düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Yaşam Doyumu Ölçeği ve kariyer seçim becerilerinin belirlenmesi amacıyla ise Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL) kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarına ek olarak demografik değişkenlerin öğrenilmesi amacıyla "kişisel bilgi formu" katılımcılara uygulanmıştır.

İstatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 sürümü kullanılmıştır. Ölçme araçları yoluyla elde edilen verilerin demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Grup farklılıklarının analizinde iki grup için Mann-Whitney-U testi ile üç ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Korelasyon analizi için normal dağılım sağlanmadığından Kendall's tau-b ilişki analizi uygulanmıştır. Çalışmada duygusal zekanın ve alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, uyum, stres yönetimi ve genel ruh halinin yaşam doyumu ve kariyer geleceği üzerindeki etkileri regresyon analizi ile tahmin edilmiştir.

Çalışmanın sonuçlarında; duygusal zeka ölçeği ve tüm alt boyutlarının, yaşam doyumunun ve kariyer geleceği ölçeği ve tüm alt boyutlarının arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca yapılan regresyon analizleri sonucunda duygusal zeka ve alt boyutlardan kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, stres yönetimi ve genel ruh hali boyutlarının

yaşam doyumunun; duygusal zeka ve alt boyutlardan kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, stres yönetimi, uyum ve genel ruh hali boyutlarının kariyer geleceğinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu görülmüştür.

**Anahtar sözcükler:** Duygusal Zeka, Yaşam Doyumu, Kariyer Seçimi, Üniversite Öğrencileri.

## ABSTRACT

### THE RELATIONSHIP OF EMOTIONAL INTELLIGENCE WITH LIFE SATISFACTION AND CAREER CHOICES IN UNIVERSITY STUDENTS

In this study, the relationship of emotional intelligence with life satisfaction and career choices in university students was examined. 627 university students in İstanbul participated in the study. The research was carried out using scanning method. In the study, Bar-On Emotional Intelligence Scale was used to determine the emotional intelligence levels of university students, The Life Satisfaction Scale was used to determine their life satisfaction levels, and the Career Future Scale was used to determine their career choice skills. In addition to these measurement tools, the "personal ınformation form" was applied to the participants in order to learn the demographic variables.

SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) version 25.0 was used for statistical analysis. It was examined whether the data obtained through measurement tools showed a significant difference according to demographic variables. In the analysis of group differences, Mann-Whitney-U test was used for two groups and Kruskal Wallis test was used for groups of three or more. Kendall's tau-b correlation analysis was applied because the normal distribution was not provided for the correlation analysis. In the study, the effects of emotional intelligence and its sub-dimensions such as self-awareness, interpersonal skills, adjustment, stress management and general mood on life satisfaction and career future were estimated by regression analysis.

In the results of the study; there were positive and significant relationships between emotional intelligence scale and all its sub-dimensions, life satisfaction and career future scale and all sub-dimensions. In addition, as a result of regression analysis, emotional intelligence and sub-dimensions of self-awareness, interpersonal relationships, stress management and general mood

dimensions of life satisfaction; emotional intelligence and sub-dimensions of self-awareness, interpersonal relationships, stress management, adjustment and general mood were found to be significant predictors of career future.

**Keywords:** Emotional Intelligence, Life Satisfaction, Career Choice, University Students.

## İÇİNDEKİLER

**ÖNSÖZ** ..... **İ**

**ÖZET** ..... **İİ**

**ABSTRACT** ..... **İV**

**TABLOLAR LİSTESİ** ..... **İX**

**ŞEKİLLER LİSTESİ** ..... **Xİ**

**BÖLÜM I: GİRİŞ** ..... **1**

1.1. Problem Durumu ..... 1

1.2. Araştırmanın Amacı ..... 4

1.3. Araştırmanın Önemi ..... 5

1.4. Araştırmanın Sayıltıları ..... 6

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları ..... 6

1.6. Tanımlar ..... 7

**BÖLÜM II: ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR** ..... **8**

2.1. Duygusal Zeka ..... 8

2.1.1. Duygu Nedir? ..... 8

2.1.2. Zeka Nedir? ..... 9

2.1.3. Sosyal Zeka ..... 11

2.1.4. Duygusal Zeka Kavramı ..... 12

2.1.5. Duygusal Zeka Modelleri ..... 13

2.2. Yaşam Doyumu ..... 27

2.2.1. Yaşam Doyumu Tanımı ve Kapsamı ..... 27

2.2.2. Yaşam Doyumu Kuramları ..... 29

2.3. Kariyer Seçimi ..... 32

2.3.1. Kariyer Yapılandırma Kuramı ..... 32

2.3.2. Kariyer Seçimi ve İyimserliği ..... 44

2.4. İlgili Araştırmalar ..... 45
2.4.1. Duygusal Zeka ile İlgili Araştırmalar ..... 45
2.4.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar ..... 51
2.4.3. Kariyer Seçimi ile İlgili Araştırmalar ..... 57
**BÖLÜM III: YÖNTEM ..... 63**
3.1. Araştırmanın Modeli ..... 63
3.2. Evren ve Örneklem ..... 63
3.3. Veri Toplama Araçları ..... 63
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu ..... 64
3.3.2. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği ..... 64
3.3.3. Yaşam Doyumu Ölçeği ..... 65
3.3.4. Kariyer Geleceği Ölçeği ..... 66
3.4. Veri Toplama Süreci ..... 67
3.5. Verilerin Çözümlenmesi ..... 68
**BÖLÜM IV: BULGULAR ..... 70**
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular ..... 70
4.2. Ölçek Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgileri ve Normallik Sonuçları ..... 73
4.3. Ölçeklere İlişkin Sıklık Dağılım Analizleri ..... 75
4.3.1. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Analizi ..... 75
4.3.2. Yaşam Doyumu Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Analizi ..... 81
4.3.3. Kariyer Geleceği Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Analizi ..... 82
4.4. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları ..... 84
4.5. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki Analizlere Yönelik Bulgular ..... 86
4.5.1. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular ..... 86
4.5.2. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaşam Doyumu Düzeyini Yordamasına Yönelik Bulgular 87

4.6. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Analizlere Yönelik Bulgular ..... 89
4.6.1. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular ..... 89
4.6.2. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutlarının Kariyer Geleceği Ölçeğini Yordamasına Yönelik Bulgular 91
4.7. Yaşam Doyumu Düzeyi ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular ..... 93
4.8. Demografik Değişkenler ile Duygusal Zeka, Yaşam Doyumu ve Kariyer Geleceği Ölçekleri Arasındaki Analizlere Yönelik Bulgular ..... 94
4.8.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 94
4.8.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 95
4.8.3. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 96
4.8.4. Anne-Baba Hayatta Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 98
4.8.5. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 100
4.8.6. Anne-Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 102
4.8.7. Ailenin Aylık Gelirine Yönelik Algı Değişkenine İlişkin Bulgular ..... 107
4.8.8. Kariyer Seçimine Yönelik Faaliyetlerde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular 108
**BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER ..... 110**
5.1. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişkiler ve Yordanmasına Dair Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 110
5.2. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler ve Yordanmasına Dair Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 114
5.3. Yaşam Doyumu Ölçeği ile Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Dair Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 117
5.4. Demografik Değişkenler ile Duygusal Zeka, Yaşam Doyumu ve Kariyer Geleceği Ölçekleri Arasındaki Analizlere Yönelik Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 119
5.4.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 120

5.4.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 123
5.4.3. Sınıf Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 125
5.4.4. Anne-Baba Hayatta Olma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 127
5.4.5. Kardeş Sayısına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları ..... 129
5.4.6. Anne-Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları..... 131
5.4.7. Ailenin Gelir Düzeyine Yönelik Algısına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları..... 134
5.4.8. Kariyer Faaliyetlerinde Bulunma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları 136
5.5. Sonuç ve Öneriler..... 138
5.5.1. Sonuçlar ..... 138
5.5.2. Öneriler ..... 141
**KAYNAKLAR ..... 147**

## TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4- 1:Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 70
Tablo 4- 2:Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 70
Tablo 4- 3:Sınıf Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri..... 71
Tablo 4- 4:Annenin Hayatta Olma Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 71

Tablo 4- 5:Babanın Hayatta Olma Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 71
Tablo 4- 6:Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 72
Tablo 4- 7:Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 72
Tablo 4- 8:Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 72
Tablo 4- 9:Aile Gelir Düzeyi Algılarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 73
Tablo 4- 10:Kariyer Seçimine Yönelik Faaliyetlerde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri ..... 73
Tablo 4- 11:Boyutlara Yönelik Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler ve Normallik Test Sonuçları ..... 74
Tablo 4- 12:Kişisel Farkındalık Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 75
Tablo 4- 13:Kişiler Arası Beceriler Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 77
Tablo 4- 14:Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 78
Tablo 4- 15:Stres Yönetimi Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 79
Tablo 4- 16:Genel Ruh Hali Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 80
Tablo 4- 17:Yaşam Doyumu Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 81
Tablo 4- 18: Kariyer Uyumluluğu Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 82
Tablo 4- 19: Kariyer İyimserliği Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 83
Tablo 4- 20: Bilgi Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu ..... 84
Tablo 4- 21:Faktör Analizi Sonuçları ..... 85
Tablo 4- 22:Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi ..... 86
Tablo 4- 23:Duygusal Zekanın Yaşam Doyumu Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları ..... 87
Tablo 4- 24:Duygusal Zeka Alt Boyutlarının Yaşam Doyumunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları ..... 88
Tablo 4- 25:Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi ..... 89
Tablo 4- 26:Duygusal Zekanın Kariyer Geleceğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları ..... 91
Tablo 4- 27:Duygusal Zeka Ölçeği Alt Boyutlarının Kariyer Geleceğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları ..... 92

Tablo 4- 28:Yaşam Doyumu Düzeyi ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi ..... 93
Tablo 4- 29: Cinsiyet Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları ..... 94
Tablo 4- 30: Yaş Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları ..... 95
Tablo 4- 31: Sınıf Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları ..... 96
Tablo 4- 32: Anne Hayatta Olma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları ..... 98
Tablo 4- 33: Baba Hayatta Olma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları ..... 99
Tablo 4- 34: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları ..... 100
Tablo 4- 35: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları ..... 102
Tablo 4- 36: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları ..... 104
Tablo 4- 37: Ailenin Aylık Gelirine Yönelik Algı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları ..... 107
Tablo 4- 38: Kariyer Seçimine Yönelik Faaliyetlerde Bulunma Durumu Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları..... 108

## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2- 1:Salovey ve Mayer Duygusal Zeka Modeli Bölümleri (Mayer ve Salovey, 1997). ..... 15
Şekil 2- 2: Goleman Duygusal Zeka Modeli (Goleman, 2020). ..... 19

Şekil 2- 3: Bar-On Duygusal Zeka Modeli ..... 24
Şekil 2- 4:Kariyer uyumluluğu yapısının boyutları ve ilgili gelişimsel görevler (Korkut Owen ve Niles, 2012). ..... 42

# BÖLÜM I: GİRİŞ

## 1.1.Problem Durumu

Günümüzde hızlı bir şekilde değişim gösteren dünyada, birçok alanda olduğu gibi kariyer seçimi konusunda da bir değişim yaşanmaktadır. Farklı mesleklerin ve iş olanaklarının da ortaya çıkmasıyla kendini tanıyan bir birey olarak seçim yapmanın önemi görülmüştür.

Toplumsal hayatta tüm bireyler mesleğe sahip olmak, bir iş faaliyetinde bulunmak ve çalışma durumunda olmak arayışındadır. Çünkü bireyi yaşam ile bağlayan en güçlü bağ "iş"tir. Freud, işi bireyin gelecek ile bağlantısı olarak tanımlamıştır. İşin tanımı ve birey için anlamı değişse de önemi hiçbir zaman değişmemiştir (Yeşilyaprak, 2012).

Kariyer, insan hayatının herhangi bir döneminde sahip olunan rollerin gerektirdiği etkinliklerin bütününden oluşur (Yeşilyaprak, 2012). Kuzgun (2014) ise kariyeri, kişinin gerçekleştirdiği işler, hayat olaylarının tümü ve sahip olunan yaşam rollerinin bir dizilimi olarak tanımlamıştır.

Kariyer, bireyin çalışma yaşamında seçilen iş alanında ilerlemesi, tecrübe kazanması ve becerilerini geliştirmesi ile ilgilidir. Bireyin günlük yaşamında ise kariyer; gelişim gösterme, meslek, iş, başarı ve iş yaşamında üstlenilen roller anlamında kullanılmaktadır (Erdoğmuş, 2003). Kariyer kavramının kapsamı, bireyin sadece iş yaşamındaki çalışan rolünü değil aynı zamanda vatandaş, çocuk, eş ve öğrenci gibi diğer yaşam rollerini de kapsar (Özyürek, 2016).

Bireylerin, kişisel tarihlerinde en önemli kararlardan biri olan kariyer seçimi bireyi hayatı boyunca etkileyecek bir durumdur. Yaşam stilinin ve rollerin belirlenmesinde önemli bir karar olduğundan dolayı bireyin tüm yaşantısını etkileyecektir. Kariyer seçimi yapılırken kişilik özelliklerinin farkında olarak seçim yapılmalıdır. Kişiliğe uygun kariyer seçimi iş ve özel

yaşantıda başarıyı, doyumu ve mutluluğu beraberinde getirecektir. Bireylerin seçecekleri meslek hakkında bilgi sahibi olması ve kendi kişilik özelliklerinin farkında olması ile uyumu sağlayacakları bir seçim gerçekleştirebilirler (Gökdeniz ve Merdan, 2011).

Bireyin hayatını birçok yönden etkileyen kariyer seçimi, bireyin mutluluğu ile doğrudan ilişkilidir (Gökdeniz ve Merdan, 2011). Günümüzde bireyler, sosyal yaşamlarından daha fazla bir oranda iş ortamında vakit geçirmektedir. Yapılan işten duyulan memnuniyet, genel bir doyum ve motivasyon gibi durumların var olabilmesi için kişinin yaşamına uygun bir kariyer seçimi gereklidir (Koca, 2010).

Çalışma sektöründe meydana gelen farklılıklar, bireylerin meslek hayatlarında oluşan problemler, kariyer tercihine yönelik olumlu ya da olumsuz bakış açısına sahip olması mutluluk, yaşam doyumu, iyi oluş gibi kavramlarla ilişkilidir (Creed, Patton ve Bartrum, 2002).

Kariyer seçimlerinin bireyin hayatından önemli bir yere sahip olmasından dolayı bu süreci etkilediği düşünülen faktörlerden biri de duygusal zekadır.

Günümüz dünyasında bireylerin hem iş hem de özel yaşamlarında bulundukları sosyal ilişkiler ağında duygusal zekaya sahip olmak ve bunu etkili bir şekilde kullanmanın değeri önemle belirtilmektedir. Meslek çalışanlarının yalnızca yüksek IQ'ya değil, başarı elde edebilmeleri için duygusal zeka yeteneğine de sahip olmaları gerekmektedir (Doğan ve Demiral, 2007).

Duygular, bireyi anlamada, bireyin düşüncelerini ve davranışlarını anlamlandırmada önemli bir role sahiptir. Duygulara yönelik bugüne kadar çok çeşitli çalışmalar yapılmış olsa da ilk kez "duygusal zeka"yı kavram olarak ortaya koyan Salovey ve Mayer (1990)dir (Tuğrul, 1999).

Yeşilyaprak (2001)'e göre bireyin sadece duygulara sahip olması yeterli değildir çünkü duygu her insanda vardır. Ancak duygusal zeka, bireyin sahip olduğu duyguları ve diğerlerinin duygularını tanıma ve değerlendirmenin yanı sıra duyguları günlük yaşamda ve iş yaşamında da kullanarak uygun tepkiler vermesini sağlar. Duygulara sahip olmak yeterli bir durum değildir, birey özel hayatında, iş yaşamında ve eğitim sürecinde hedeflere ulaşmak için duygularını istediği doğrultuda kullanabiliyorsa "duygusal zeki" olarak nitelendirilebilir. IQ, belli bir yaştan sonra çok fazla gelişim göstermese de duygusal zekanın öğrenilebilir bir yönü vardır ve bireyin yaşamı boyunca gelişimi devam eder.

Yaşam doyumu kavramının, kariyer ve duygusal zekanın birlikte ele alındığı bir ortamda ilişkili olabilecek değişkenlerden olduğu düşünülmektedir. İnsanların mutluluğu üzerine yapılan çalışmalarda yaşam doyumu, öznel ve psikolojik iyi oluş, yaşamın kalitesi, iyi olma hali gibi kavramlar üzerinde durulmaktadır. Bu kavramlar genel olarak bireyin hayatının olumlu yönlerini göstermektedir (Tuzgöl Dost, 2004). Diener (1984)'e göre öznel iyi oluşun yapısı, duygusal ve bilişsel olmak üzere iki ana boyut üzerine kurulmuştur. Öznel iyi oluşun bilişsel boyutunu ise, duygusal zeka oluşturmaktadır (akt. Pavot, Diener, Colvin ve Sandvik, 1991). Öznel iyi oluşun, "İnsanların hayatlarını pozitif bir yönde değerlendirmesini sağlayan güç nedir?" sorusunun cevabı yaşam doyumu olarak adlandırılmıştır (Diener, 1984).

Kalafat (2012)'a göre, bireylerin çalışma ortamındaki olumsuz koşullar ya da mesleki yaşamlarında karşılaştıkları problemler; kariyer planlama sürecine ilişkin tutumlarını, iyi oluş hallerini ve iş ve genel yaşam doyumlarını etkileyebilecek durumdadır. Bireyin, kariyer sürecinin olumlu bir şekilde ilerlemesi, kendini ve iş imkanlarını tanıyarak seçimler yapması, iyimser bir bakış açısına sahip olması sayesinde hem iş hem de yaşam doyumu etkileneceği düşünülmektedir.

### 1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, üniversite öğrencilerinde duygusal zekanın yaşam doyumu düzeyi ve kariyer seçimleriyle olan ilişkisini incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda, yapılan araştırmada aşağıda belirtilen alt amaçlara yanıt aranmıştır.

1.1. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları ile yaşam doyumu düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

1.2. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları yaşam doyumu düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2.1. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları ile kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?

2.2. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları kariyer geleceği düzeyini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

3. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyi ile kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinde demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne-babanın hayatta olma durumu, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin aylık gelirine yönelik algısı, kariyer seçimine yönelik bilgilendirici panel, sempozyum, seminer vb. faaliyetlerde bulunma durumu) ile duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları, yaşam doyumu düzeyi ve kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bu amaçlar doğrultusunda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki şekilde kurulmuştur:

1.1. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları ile yaşam doyumu düzeyi anlamlı düzeyde ilişkilidir.

1.2. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları yaşam doyumu düzeyini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

2.1. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları ile kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları anlamlı düzeyde ilişkilidir.

2.2. Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları kariyer geleceği düzeyini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

3. Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyi ile kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları anlamlı düzeyde ilişkilidir.
4. Üniversite öğrencilerinde demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne-babanın hayatta olma durumu, kardeş sayısı, anne-babanın eğitim düzeyi, ailenin aylık gelirine yönelik algısı, kariyer seçimine yönelik bilgilendirici panel, sempozyum, seminer vb. faaliyetlerde bulunma durumu) ile duygusal zeka ölçeği ve alt boyutları, yaşam doyumu düzeyi ve kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları açısından anlamlı farklılık göstermektedir.

### 1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyin hayatında aldığı en önemli kararlardan biri kariyer seçimidir. Çünkü kariyer seçimleri, bireyin sadece mesleki yaşamı değil diğer rollerini de etkileyen bir özelliğe sahiptir. Bireyin kendisini ve özelliklerini tanıyarak yapacağı kariyer seçimi bazı zorluklarla karşılaşsa da genel olarak mutluluğa ve doyuma götürecektir. Duygularının farkında olan ve diğerlerinin de duygularını anlayabilme becerisine sahip olan bireylerin uyum becerileri ve doğru stres yönetimi sayesinde duygusal zeka düzeylerinin yüksek olması yaşamdan alınan doyumu arttırıcı bir etkiye sahip olacaktır. Ayrıca yüksek duygusal zeka kapasitesine sahip bireylerin üniversite sürecinde yapılan kariyer planlamaları konusunda geleceğe daha iyimser baktıkları ve seçenekleri araştırma konusunda istekli olacakları düşünülmektedir. Bu nedenle kariyer seçimi öncesinde, bireyin

kendini tanıması, mesleğin gerektirdiği özellikler ile sahip olunanlar arasındaki uyumu belirlemesi ve geleceğe dair tüm beklentilerini karşılayan bir seçim olduğuna karar verdiğinde ise bunu uygulaması gerekir.

Ülkemizde ise kariyer seçimlerinin genel olarak üniversite sürecinde başladığı görülmektedir. Bireyin kendini tanıyabilmesi ve ifade edebilmesini içeren duygusal-sosyal beceriler olan duygusal zeka kapasitesi, kariyer sürecinde karşılaşılan değişimlerle başa çıkabilme, bilgi ve iyimser bakış açısına sahip olma durumları ve tüm bunlar sonucunda sahip olunan hayat ile ulaşılmak istenen hayatın birbiriyle tutarlı olması sonucunda ortaya çıkan yaşam doyumu çalışmamızın temelini oluşturmaktadır.

Literatür incelendiğinde tüm bu kapasiteleri birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kariyer seçiminin önemli bir aşaması olan üniversite sürecindeki öğrencilerle yapılan bu çalışma, birçok farklı değişken arasındaki ilişkiler ele alındığından literatüre katkı sağlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında hem gelecekte yapılacak olan çalışmalar hem de alanda aktif olarak çalışan uzmanlar için yol gösterici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

### 1.4.Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına tüm bireylerin verdikleri yanıtların gerçeği yansıtan bir şekilde ve içten olduğu varsayılmaktadır.

### 1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da eğitim gören 18 yaş üstü üniversite öğrencileriyle sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları, kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

### 1.6.Tanımlar

**Duygusal Zeka:** Bireylerin sahip olduğu duyguları anlayıp ifade etmelerini, diğerlerinin duygularını ne kadar iyi anladığını, sosyal ilişkilerini, günlük hayatta karşılaşılan zorluklarla nasıl başa çıktığını belirleyen duygusal-sosyal beceriler dizisidir (Bar-On, 2010).

**Yaşam Doyumu:** Bireyin hayata karşı beklentileri ve sahip olduğu durumların karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan durumdur (Neugarten, Havighurst ve Tobin, 1961).

**Kariyer:** Kariyer, yaşamın herhangi bir döneminde sahip olunan tüm yaşam rollerinin getirdiği etkinliklerin toplamıdır (Yeşilyaprak, 2012).

# BÖLÜM II: ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

## 2.1.Duygusal Zeka

### 2.1.1. Duygu Nedir?

Duygu, Türk Dil Kurumu'na göre; bireylerin iç dünyasında belirli nesne veya olay karşısında uyanan izlenimdir. Goleman (2020) duyguyu, bir his ve bu hisse ait belirli düşünceler, psikolojik ve biyolojik durumlar ve bir dizi hareket eğilimi anlamında kullandığını belirtmiştir.

Duygular farklı durumlar karşısında hafif veya yoğun, pozitif ya da negatif, genel ya da kişiye özel, uzun ya da kısa süreli ve birincil (ilk duygusal tepki) ya da ikincil (duygusal bir tepkiye karşı oluşan duygusal tepki) olarak değişir (Werner ve Gross, 2010).

Langelier (2006)'e göre duygular, düşünsel özellikleri yansıtması nedeniyle bilişsel, bedensel öğeleri ele alındığında biyolojik ve ortaya çıkan duyguların bir davranışa dönüşmesi yönünden değerlendirildiğinde ise davranışsal olarak tanımlanabilir (akt. Akçay ve Çoruk, 2012).

Duygu, bilişsel, fizyolojik, motivasyonel ve deneyimsel sistemler gibi birden fazla psikolojik alt sistemin sınırlarını aşan ve organize bir şekilde oluşan tepkiler olarak tanımlanır. Duygular, bireyin yaşadığı olumlu veya olumsuz, iç veya dış olaylara bir cevap olarak ortaya çıkar. Duygular, yoğun ve kısa süre devam etmesi yönüyle ruh hali kavramından ayrılır (Salovey ve Mayer, 1989-90).

Duyguların sınıflandırılmasıyla ilgili birçok farklı görüş mevcuttur. Goleman (2020) ise, duyguların sınıflandırılmasını aşağıdaki şekilde yapmıştır:

- Öfke: Hiddet, tükenme, kızgınlık, sinirlilik, kindarlık, alınganlık ve en son noktada patolojik anlamda nefret ve şiddeti içerir.

- Üzüntü: Acı, neşesiz olma hali, sıkıntı, ızdırap, tasa, melankoli ve patolojik boyuta ulaştığında şiddetli bir depresyon halidir.
- Korku: Kaygı, tehlike hissetme, ürkme, dehşete kapılma ve patolojik boyutta fobi ve panik olma halidir.
- Zevk: Haz, eğlenme, coşkunluk, tatmin, rahatlık, heyecanlanma, hoşnutluk ve patolojik boyutta ise mani halidir.
- Sevgi: Yakın ilgi halini yaşama ve karşısındakine yaşatma, bağlılık, iyilik, sadık olma ve güvenme süreçlerini kapsar.
- Şaşkınlık: Şoka uğrama, hayret etme ve merak süreçlerini kapsar.
- İğrenme: Tiksinme, küçük görme ve aşağılık bulma süreçlerini kapsar.
- Utanç: Kişiye veya duruma karşı mahçup olma, suçluluk duyma, pişmanlık ve hayal kırıklığı süreçlerini kapsar.

### 2.1.2. Zeka Nedir?

Zeka kavramı insanlık tarihi boyunca merak edilen ve üzerinde birçok çalışma yapılan bir olgudur. Zeka gibi soyut bir kavramı tanımlamak da farklı bakış açılarına göre farklı şekillerde yapılmıştır ve buna göre değerlendirilmiştir. Zeka, farklı çağlarda farklı şekillerde tanımlanmıştır. Pisagor'un zekayı 'rüzgarlar' olarak tanımladığı pek de yararlı olmayan tasvirinden Descartes'in zekayı yanlışı doğrudan ayırma becerisi şeklinde tanımlamasına kadar geniş bir aralıkta ele alınmıştır (Salovey ve Mayer, 1989-1990).

Wechsler (1958)'in zeka tanımı ise, bireyin hareketi istendik bir şekilde yapma, akılcı düşünme ve çevresiyle olan etkileşiminde etkili başa çıkma yöntemlerini kullanması konusunda toplam kapasitesidir (akt., Salovey ve Mayer, 1989-1990).

Zeka ve zeka modelleri arasında ayrım yapmak önemlidir. Zeka, geniş çaplı bir yetenekler kümesi olarak ele alınır. Zeka modelleri ise, zihinsel yetenekler arasındaki karşılıklı ilişkileri ve

bunların sebeplerini anlamaya yönelik daha kısıtlı bir alandır. Buradan hareketle Spearman'ın tek faktörlü, "g" zeka görüşü bir zeka modeli kabul edilir ve tüm zihinsel yeteneklerin birbiriyle ilişkili olduğunu savunur (Salovey ve Mayer, 1989-1990).

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde zeka, insanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı, anlak, dirayet, zeyreklik, feraset olarak tanımlanmıştır. Kulaksızoğlu (2016) zekayı, karşılaşılan yeni durumlara karşı uyum sağlama becerisi olarak tanımlamıştır. Çocukların düşünce yapısını anlama konusunda önemli katkıları olan Piaget ise zekayı, organizmanın ortama uyum sağlamasını kolay bir duruma getiren süreç olarak tanımlamaktadır (Sertelin Mercan, 2010).

Geleneksel zekâ anlayışında, bireyin sahip olduğu bilişsel kapasiteyi yok sayan ve beynin sınırlarını daraltan bir nitelik söz konusudur. Günümüz yaklaşımlarında ise, zekanın birçok özelliğini içeren ve geniş bir yaklaşım temel alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Gardner tarafından ortaya atılan "Çoklu Zeka Kuramı"na göre yaşamın farklı alanlarında var olan zeka, çoklu bir yapıda olup geleneksel zeka testleriyle ölçülemeyecek bir yapıdadır. Gardner (1993), sekiz farklı zeka türünden bahseder:

1. Sözel / Dilsel zeka
2. Mantıksal / Matematiksel zeka
3. Görsel / Uzamsal zeka
4. Bedensel / Kinestetik zeka
5. Müziksel / Ritimsel zekası
6. Sosyal zeka
7. İçsel zeka
8. Doğa zekası

Gardner, bireylerin düşünme ve öğrenme süreçleri ile baskın ya da baskın olmayan zeka türleri arasında ilişki olduğunu savunmaktadır. Bu yönden bakıldığında, kişiler baskın zeka türlerini tanıyarak buna yönelik öğrenme stratejilerini geliştirebilir ya da değiştirebilirler. Bu noktada zekanın doğumdan yaşamın sonuna kadar olan süreçte değişmeyeceğini savunan klasik zeka anlayışından farklılaşır (Gürel ve Tat, 2010).

### 2.1.3. Sosyal Zeka

Farklı zeka türlerinin olduğu anlayışından yola çıkılarak yapılan araştırmalarda sosyal zeka, insanları anlama ve yönetme yeteneği olarak tanımlanmıştır (Thorndike ve Stein, 1937). Aynı zamanda, kişinin kendisini anlaması ve yönetmesi yeteneğini içerecek şekilde bireyin kendine yönelmesi şeklinde de açıklanmıştır. Thorndike (1920) sosyal zekayı diğer zeka biçimlerinden ayırarak, insan ilişkilerinde mantıklı yani kişinin kendisinin ve diğerlerinin içsel süreçlerini, dürtülerini ve davranışlarını anlamlandırma ve bu bilgiler ışığında en doğru şekilde hareket etme yeteneği şeklinde tanımlamıştır. Weinstein (1969) ise sosyal zekayı, başkalarının tepkilerini manipüle etme yeteneği olarak tanımlamıştır (akt. Salovey ve Mayer, 1989-90).

Sosyal zekanın ölçümlenmesi ile ilgili yapılan çalışmalarda, Ford (1982) sosyal zekanın genel akademik yeteneklerde ayırt edilebileceğini ortaya koymuştur. Cantor ve Kihlstrom (1985, 1987), kişiliği anlamak için sosyal zekayı birleşirici bir unsur olarak tanımlamışlardır. Sosyal problem çözme, sosyal davranışları destekleyen bir kişilik sürecidir. Cantor, Norem, Niendenthal, Langston ve Brower (1987) ve Epstein ve Meier (1989), benzer şekillerde sosyal zeka ve sosyal davranışları anlamlandırabilmek için çevreye uyum üzerine odaklanmışlardır (akt., Salovey ve Mayer, 1989-90).

### 2.1.4. Duygusal Zeka Kavramı

Salovey ve Mayer (1989-90) duygusal zekayı, sosyal zeka türünün bir alt kümesi olarak tanımlamaktadırlar. Duygusal zeka, bireyin kendinin ve diğerlerinin duygularını anlama yeteneğini içerir ve bu yetenek kişinin düşüncelerine ve eylemlerine rehberlik etmesi için kullanılır. Duygusal zeka aynı zamanda Gardner (1983)'ın tanımladığı sosyal zeka ve kişisel zeka olarak adlandırdığı zeka türlerinin bir görünüşüdür (Salovey ve Mayer, 1989-90).

Duygusal zeka, genel benlik algısını ve başkalarının değerlendirmesini değil, kişinin kendisinin ve diğerlerinin duygusal durumlarını tanıması, sorunları çözmek ve davranışları düzenlemek için kullanmasını içerir (Salovey ve Mayer, 1989-90).

Duygusal zeka ve diğer zeka türleri ilişkisine bakıldığında zeka araştırmacıları, insanların özel zekalarını sıklıkla sosyal davranış ve duygunun alt alanları içinde açıklamışlardır.

Kişinin kendi duygularını anlaması, güçlü ve zayıf yönlerini fark ederek buna uygun davranmasını sağlarken diğerlerinin duygularını anlaması davranışlarını çevresindekilere göre düzenleme becerisini getirir (Deniz, Erus ve Büyükcebeci, 2017).

Robbins (2001) duygusal zekayı, bireyin bulunduğu çevreden gelen istekler ve baskılarla başa çıkmasını sağlayan ve bilişsel olmayan çeşitli yetenekler ve beceriler bütünü olarak tanımlamaktadır (akt. Çakar ve Arbak, 2004).

Duygusal zeka, kişinin kendisini ve diğer kişileri anlaması, ilişki kurması ve içinde bulunduğu çevreye uyum sağlayarak durumlarla baş edebilmesini sağlayan yetenekler bütünüdür. Bu sayede bireyin, çevresel uyum düzeyi artar (Kılıçarslan, 2012).

Son yıllarda duygusal zeka (emotional intelligence) kavramı, farklı alanlarda kullanılmaktadır. Duygusal zekanın ölçülmesi, duygusal zeka ile ilişkili yeteneklerin farklı yaşam alanlarında (aile, iş vb.) kullanılmasının ortaya çıkardığı sonuçlar ve duygusal zekanın

geliştirilmesi alanlarında çalışmalar yapılmaktadır. Çalışmaların yoğunlaştığı alanlar, eğitim ve çalışma hayatı ve çalışma hayatında yöneticiliktir (Yeşilyaprak, 2001).

Günümüzde üç ana duygusal zeka modeli bulunmaktadır. Bunların her biri farklı bakış açılarıyla oluşturulmuştur. Salovey ve Mayer'in duygusal zeka modeli, düşünmeyi kolaylaştırmak için duyguları algılama, anlama, yönetme ve kullanma yeteneğidir. Reuven Bar-On tarafından ortaya konan modelde, davranışı etkileyen birbiriyle ilişkili duygusal ve sosyal beceriler dizisidir. Goleman'ın modeli ise, iş sürecindeki yönetim performansına katkıda bulunan beceri ve yetkinlikler olarak tanımlanır (Bar-On, 2010).

### 2.1.5. Duygusal Zeka Modelleri

Duygusal zeka kavramı, ilk kez Salovey ve Mayer tarafından kullanılmıştır. Duygusal zekayı, duyguları izlemek, yönetmek ve hem kendinde hem de başkalarında ayırt etmek için kullanılan bilişsel bir yetenek olarak tanımlamıştır.

Daniel Goleman (1995), Emotional Intelligence adlı kitabında duygusal zekayı, bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını tanıma, anlama ve yönetme yeteneği olarak tanımlamıştır.

Bar-On (1997) duygusal zeka kavramını, insanların sosyal çevrede karşılaştığı zorluklara uyum sağlayabilmesi için duygusal ve sosyal bilginin çeşitli beceriler ve özellikler arasında bağlantı kurması şeklinde açıklamıştır (Freeland, Terry ve Rodgers, 2008).

#### 2.1.5.1.Salovey ve Mayer Duygusal Zeka Modeli

Salovey ve Mayer (1989-90) duygusal zekayı; bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını takip etme, ayırt etme ve bu bilgiler neticesinde kişinin düşüncelerine ve davranışlarına yön verme yeteneğini içeren sosyal zekanın bir alt kümesi olarak tanımlamıştır. Duygusal zeka aynı zamanda Gardner (1983)'ın kişisel zeka olarak adlandırdığı sosyal zeka görüşünün bir parçası olarak ele alınabilir. Sosyal zeka gibi kişisel zekalar (kişisel ve kişilerarası

zeka) da bireyin kendisi ve diğerleri hakkında bilgi içerir. Kişisel zeka bir yönüyle duyguları da içerir ve duygusal zeka olarak tanımlanan duruma yakın bir anlam taşır (Salovey ve Mayer, 1989-90).

Mayer ve Salovey (1997) duygusal zeka ile ilgili yaptıkları tanımı genişleterek yeniden tanımlamışlardır. Buna göre duygusal zeka, duyguları doğru bir şekilde algılama, değerlendirme ve ifade etme, duyguları düşünme süreçlerine dahil etme, duyguyu ve duygusal bilgiyi anlama ve duyguları düzenleme yeteneğidir.

Duygusal zekanın kapsamı, duyguların sözel ve sözel olmayan şekilde değerlendirilmesi ve ifade edilmesi, bireyin kendisinde ve diğer bireylerde duygunun düzenlenmesi ve duygusal içeriklerin problem çözme sürecinde kullanılmasıdır (Mayer ve Salovey, 1993).

Mayer ve Salovey (1997) tarafından oluşturulan duygusal zeka modeli dört yetenek alanına sahiptir:

1. Duyguları algılama, değerlendirme ve ifade etme
2. Düşünme süreçlerinin duygular ile desteklenmesi
3. Duyguları anlama, analiz etme ve bu duygusal bilginin kullanılması
4. Entelektüel büyümenin teşvik edilmesi amacıyla duyguların yansıtıcı biçimde düzenlenmesi

Aşağıda yer alan Şekil 2-1'de Salovey ve Mayer'in duygusal zeka modelinin bölümleri açıklanmıştır:

| | |
|---|---|
| Duyguların algılanması, değerlendirilmesi ve ifade edilmesi | • Bireyin fiziksel durumlarında, duygularında ve düşüncelerinde duyguyu tanımlama yeteneği<br>• Dil, ses, görünüm ve davranış yoluyla diğer insanlarda, tasarımlarda, sanat eserlerinde ve benzeri durumlarda duyguları tanıma<br>• Duyguları ve duygularla ilgili ihtiyaçları doğru ifade edebilme<br>• Duyguların, doğru-yanlış, dürüst-dürüst olmayan ifadelerini ayırt edebilme |
| Düşünmenin duygular ile desteklenmesi | • Duyguların, dikkati önemli bilgilere yöneltilerek düşünme süreçlerine öncelik sağlaması<br>• Duyguların, muhakeme ve hafıza süreçlerine yardımcı olabilecek şekilde canlı ve ulaşılabilir olması<br>• Duygusal durumdaki değişiklikler, bireyin bakış açısını iyimserlikten karamsarlığa kadar birden fazla bakış açısını değerlendirecek şekilde yönlendirmesi<br>• Duygusal durumların, problemli durumlara karşı farklı yaklaşımlara yönlendirmesi |
| Duyguları anlama ve analiz etme, duygusal bilginin kullanılması | • Duyguları adlandırma ve kelimeleri ile duygular arasındaki ilişkileri tanıma becerisi (hoşlanmak-sevmek arasındaki ilişki ye benzer)<br>• Duyguların ilişkilere dair taşıdığı anlamları yorumlayabilme (üzüntü duygusu kayba eşlik eder)<br>• Karmaşık duyguları anlayabilme becerisi (sevgi-nefret, korku-şaşkınlık gibi duyguların birleşimini anlamlandırabilme)<br>• Duygular arasındaki geçişleri tanıma becerisi (öfkenin doyuma ya da utanca dönüşmesi) |
| Entelektüel büyümenin teşvik edilmesi için duyguların yansıtıcı biçimde düzenlenmesi | • Pozitif ve negatif duygulara açık olma yeteneği<br>• Fayda ve bilgi vericiliğine bağlı olarak duyguya katılma ya da ayrılma yeteneği<br>• Bireyin kendisi ya da diğerlerinin duygularını derinlemesine izleme becerisi (bu yolla duyguların etkilerini fark etme)<br>• İletilecek olan bilgiyi bastırmadan ya da abartmadan, olumlu duyguları arttırarak ve olumsuz duyguları azaltarak, kendisinin veya başkalarının duygularını yönetme yeteneği |

**Şekil 2- 1:Salovey ve Mayer Duygusal Zeka Modeli Bölümleri (Mayer ve Salovey, 1997).**

***Duyguların algılanması, değerlendirilmesi ve ifade edilmesi***

Salovey ve Mayer duygusal zeka modelinin ilk basamağını duyguların algılama, değerlendirme ve ifade etme oluşturmaktadır. Bebeklik döneminde duygusal yüz ifadelerini ayırt ederek ebeveynine tepki veren bebek, büyüdükçe kendi duygularını ve sosyal çevresini daha doğru bir şekilde tanımlamaya başlar. Olgun bir birey ise, içsel duyguları algılayabilir. Çocuk büyüdükçe diğer insanların ya da nesnelerin duygularını kendi duygularından yola çıkarak tanımlayabilir. Gelişim devam ettikçe birey, bir sanat eserinin ya da mimari bir yapının uyandırdığı duyguları da anlama becerisini elde eder. Duygusal olarak zeki bireyler, duygunun nasıl ifade edileceğini ve görüneceğini bildiklerinden dolayı, duyguların doğru olmayan ya da yanıltabilen ifadelerini de anlayabilir (Mayer ve Salovey, 1997).

***Düşünmenin duygular ile desteklenmesi***

Duygusal zeka modelinin ikinci basamağı, duyguların bireylerin düşünme süreçlerindeki etkisidir. Duygular, bebeklik döneminde itibaren bir uyarı sistemi gibi çalışır. Bireyde ya da çevrede gerçekleşen önemli değişikliklere işaret eder. Bireyler olgunlaştıkça duygular, kişinin dikkatini çevresindeki önemli değişikliklere yönlendirerek düşünceyi yapılandırmaya başlar. Bireyler dışarıdan gelen istekler doğrultusunda da duygu üretirler. Bir durum karşısında diğerinin ne hissettiğini anlayabilmek için kendini onun yerine koyarak duygu oluştururlar. Duygular, kişinin farklı bakış açılarını değerlendirmesine yardımcı olur. Değişen duygu durumu, belirsizlik durumlarında farklı ve daha iyi olasılıkları düşünmesini destekler. Problemli yaşam süreçleri karşısında farklı akıl yürütme becerilerini kullanmaya teşvik ederek olumlu ve olumsuz tarafları üzerinde düşünmesini sağlar (Mayer ve Salovey, 1997).

***Duyguları anlama, analiz etme ve duygusal bilginin kullanılması***

Duygusal zeka modelinin üçüncü basamağı, duyguları anlama ve duygusal bilgiyi kullanma yeteneği ile ilgilidir. Çocuklar duyguları tanıdıktan sonra duyguları adlandırmaya ve bunlar arasında ilişkiler (hoşlanma ve sevme, kızgınlık ile öfke) kurmaya başlar. Çocuklar duyguların ilişkilerde ne anlama geldiğini kavramaya başlar. Bu noktada ebeveynler çocuklarına, duyguları birbirine bağlayarak duygusal akıl yürütme süreçlerini öğretirler. Duygusal bilginin edinilmesi, çocukluk döneminde başlayarak yaşam boyunca devam eden bir süreçtir. Çocuk büyüdükçe karşıt duyguların varlığını ve aynı kişiye yönelebileceğini fark eder. Ayrıca farklı duyguların ortaya çıkardığı kombinasyonların (korku ve sürpriz gibi) da farkına varır. Duyguların belirli bir sıra ile ortaya çıktığını ve olumludan olumsuza doğru geçişler yaşanabildiğine dair akıl yürütme becerisini kazanmak duygusal zeka için önemlidir (Mayer ve Salovey, 1997).

***Entelektüel büyümenin teşvik edilmesi için duyguların yansıtıcı biçimde düzenlenmesi***

Duygusal zeka modelinin en üstte bulunan aşaması, duygusal ve entelektüel büyümeyi sağlamak için duyguların bilinçli bir şekilde düzenlenmesiyle ilgilidir. Duyguların iyi ya da kötü olduğuna bakılmaksızın ortaya çıkan duygusal tepkileri kabul etmek gerekir. Çocuğa büyüme sürecinde ebeveynleri tarafından bazı duyguları ifade etmemesi öğretilir. Bu sayede çocuk, hissetmek ve davranmak arasındaki farkı içselleştirerek duyguları davranışlardan ayırabileceğini öğrenir. Ayrıca ebeveynler çocuklarına duyguları kontrol etme yollarını öğreterek doğru zamanlarda duygulara bağlanmayı ve doğru zamanda ayrılmayı öğrenir. Çocuk olgunlaştıkça, duygularındaki değişimleri ya da diğerlerinin duygularını yansıtıcı bir şekilde izleyebilme yeteneğine sahip olur. Duygusal durumun farkına varma, meta değerlendirme ve meta düzenleme olmak üzerine iki bölüme ayrılır. Bireyin duygusal durumuna yönelik yaptığı değerlendirmeler, ruhsal durumuna ne kadar dikkat ettiği ve ruh halinin ne kadar açık, tipik, kabul edilebilir ve

kuvvetli olduğunu içerir. Meta düzenleme ise, bireyin ruh halini iyileştirmeye mi bastırmaya mı yoksa müdahalede bulunmamayı mı tercih ettiğiyle ilgilidir. Burada önemli olan duyguların, abartılmadan ya da öneminin olması gerekenden aza indirgenmeden anlaşılmasıdır (Mayer ve Salovey, 1997).

Salovey ve Mayer duygusal zeka modelinde temel psikolojik süreçlerden, psikolojik olarak daha karmaşık süreçlere doğru ilerleme söz konusudur. Duygusal zekası yüksek olan bireylerin, belirlenen yeteneklerde daha hızlı ilerlemeleri ve diğerlerine göre daha fazla ustalaşmaları beklenmektedir (Mayer ve Salovey, 1997).

#### 2.1.5.2.Goleman Duygusal Zeka Modeli

Duygusal zeka becerileri, bilişsel yetkinliklerle iç içedir. Üstün performans gösteren bireyler her ikisine de sahiptir. İşin içerdiği öğelerin sayıları arttıkça, duygusal zeka daha önemli bir konu haline gelir. Bunun nedeni, becerilerdeki eksiklerin kişilerin sahip olduğu teknik bilgi ya da üstün zekanın kullanılmasını engelleyebilir.

Goleman'ın duygusal zeka modelinde odaklanılan nokta liderlik ve çalışma ortamında başarıyı sağlayan yeterliliklerdir. Bu kapsamda beş temel yeterlilik alanı olduğunu belirtmiştir. Bunlar; özbilinç, kendini düzenleme, motivasyon, empati ve ilişkilerde ustalıktır. Şekil 2-2'de duygusal zekanın beş boyutu ile yirmi beş duygusal yeterlilik arasındaki ilişkiler açıklanmaktadır.

| | |
|---|---|
| Özbilinç | • Duygusal bilinç<br>• Doğru öz değerlendirme<br>• Özgüven |
| Duygusal özdenetim | • Özdenetim<br>• Güvenilirlik<br>• Vicdanlılık<br>• Uyumluluk<br>• Yenilikçilik |
| Motivasyon | • Başarma dürtüsü<br>• Bağlılık<br>• İnisiyatif<br>• İyimserlik |
| Empati | • Başkalarını anlamak<br>• Başkalarını geliştirmek<br>• Hizmete yönelik olmak<br>• Çeşitlilikten yararlanmak<br>• Politik bilinç |
| Sosyal Beceriler | • Etki<br>• İletişim<br>• Çatışma yönetimi<br>• Liderlik<br>• Değişim katalizörlüğü<br>• Bağ kurmak<br>• İmece ve işbirliği<br>• Ekip yetileri |

**Şekil 2- 2: Goleman Duygusal Zeka Modeli (Goleman, 2020).**

***Özbilinç***

Kişinin içsel süreçlerinin farkında vararak bu yönde tercihler yapmasını sağlayan bir beceridir. Kişinin, yeteneklerine yönelik gerçekçi bir değerlendirme yapmasını sağlayarak özgüven hissi yaratır. Özbilinç, kişinin deneyimleri ve birikimleri ile artış gösterir. Özbilinç boyutunun alt bileşenleri;

Duygusal bilinç, duyguların performans üzerindeki etkisini kavrama ve değerlendirmek,

Doğru özdeğerlendirme, bireyin güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olması,

Özgüven, bireyin sahip olduğu yeteneklerden, değerlerden ve amaçlardan emin olma becerisidir.

***Duygusal özdenetim***

Kendini yönetebilen birey, duygularını bastırmak ya da inkar etmek yerine bunları ortaya çıkaran ve kabul eden bireydir. Duygusal sorunların hedeflere ulaşmada bir engel oluşturmasını sağlamaya gayret eder. Bu boyutun alt bileşenleri;

Özdenetim, yıkıcı duyguları etkili bir şekilde idare etmek,

Güvenilirlik, doğru ve dürüst davranmak,

Vicdanlılık, görevleri yerine getirme anlamında sorumlu birey olmak,

Uyum sağlayabilme, zor ya da değişen durumlar karşısında esnek olabilmek,

Yenilikçilik, yeni fikirlere açık olmaktır.

***Motivasyon***

Motivasyon, kişinin hedeflerine yönelmesini ve bu hedeflere ulaşmasını sağlayan duygusal eğilimlerdir. Yaşanan olumsuz durumlar karşısında vazgeçmeden, sebat duygusu ile hedefe yönelik adımlar atmasını sağlar. Motivasyon boyutunun alt bileşenleri;

Başarma dürtüsü, gelişime ve mükemmel olmaya götüren içsel süreçler,

Bağlılık, çalışılan kurumun amaçlarını benimsemek,

İnisiyatif alma ve iyimserlik, bireylerin karşılaşılan fırsatları değerlendirmesi ve engelleri aşması için gerekli olan yeterliliklerdir.

***Empati***

Empati becerisi, diğerlerinin duygularını, ihtiyaçlarını ve endişelerini anlama ve destek sunmaktır. Empati, iş hayatında önemi olan sosyal yeterliliklerin en temelindeki beceridir. Empati boyutunun alt bileşenleri;

Başkalarını anlamak, diğer bireylerin duygularını anlayarak etkin bir şekilde ilgi göstermek,

Başkalarını geliştirmek, diğer bireylerin güçlü ve başarılı yönlerini hissederek geri bildirimde bulunmak,

Hizmete yönelik olmak, müşterilerin ihtiyaçlarını anlamak ve karşılamak,

Çeşitlilikten ve bireyler arasındaki farklılıklardan ortaya çıkan fırsatları değerlendirmek,

Politik bilinç, çalışma ortamı içindeki güç ilişkilerini ve sosyal ağları kavramaktır.

***Sosyal beceriler***

Diğer bireylerin duygularını anlayarak, duyguları istendik şekilde yönetebilme becerisidir. Sosyal beceriler, sosyal durumları ve kişiler arasındaki ilişki ağlarını doğru bir şekilde analiz etmek, açık bir iletişim sağlamak, anlaşmazlıklara çözüm önerileri sunmak ve bu becerileri ekip çalışması için kullanabilmektir. Sosyal beceriler boyutunun alt bileşenleri;

Etkilemek, etkisi olan ikna yöntemlerini kullanmak,

İletişim, açık ve anlaşılır mesajlar göndermek,

Çatışma yönetimi, anlaşmazlık yaratan durumlar karşısında uzlaşmayı sağlamak ve kazan-kazan çözümleri oluşturmak,

Liderlik, yol gösterici olmak,

Değişim katalizörlüğü, grup içinde değişim ihtiyacını fark etme, diğer bireyleri değişime teşvik etme ve süreci yönetebilmek,

Bağ kurmak, karşılıklı olarak yarar sağlayacak ilişkiler geliştirmek,

İmece ve işbirliği, ortak amaçlar yolunda diğer bireylerle birlikte çalışmak,

Ekip yetileri, ekibin oluşması ve devamlılığı için ortak paydada buluşturmaktır.

Duygusal kapasiteler, birbirinden bağımsızdır (her biri çalışma performansına eşi olmayan bir katkı sağlar), karşılıklı bağımlıdır (her biri diğerinden bir ölçüde yararlanır), hiyerarşiktir (birbiri üzerine kuruludur, birinin gerçekleşmesi diğerlerinin gerçekleşmesi için şarttır), gereklidir ancak yeterli değildir (duygusal zeka yeteneğine sahip olmak iş ortamında bunu sergilemesinin

kesin olduğunu belirtmez, örgütün koşulları bunu belirler) ve kendine ait özellikleri vardır (farklı işlerin kendine has yeterlilikleri vardır).

Yeterlilikler konusunda biliş ve duygu arasında bir ayrım yapmak gereklidir. Bazı yeterlilikler sadece bilişsel alana yönelikken, bazıları düşünce ve duyguları birleştirir. Bunlar duygusal yeterlilikler olarak adlandırılır. İş yaşamında ve genel yaşamda başarılı olabilmek için bilişsel ve duygusal yeterliliklerin (duygusal zekaya dayalı olan) bir arada kullanılması gerekir.

Duygusal yeterlilik kavramı, duygusal zekaya dayalı ve öğrenilebilen bir beceridir. Duygusal yeterliliği oluşturan iki yeti vardır, empati ve sosyal beceriler. Kişinin sahip olduğu duygusal zeka, bu zeka türünün beş boyutunun (özbilinç, motivasyon, kendine çekidüzen verme, empati ve ilişkilerde ustalık) içinde yer alan temel nitelikteki becerileri öğrenme potansiyelini belirler. Duygusal yeterlilik ise, kişinin iş yaşamında kullandığı yeteneklere sahip olduğu bu potansiyeli ne derece aktardığıyla ilgilidir. Duygusal zekanın yüksek olması, kişinin iş hayatında önemli olan duygusal yeterlilikleri öğrenmesi anlamına gelmez ancak öğrenmesi için potansiyelinin yüksek olduğunu gösterir (Goleman, 2000).

#### 2.1.5.3.Bar-On Duygusal Zeka Modeli

Bar-On (1997), duygusal zekayı, "bireyin çevreden gelen baskı ve isteklerle başarılı bir şekilde başa çıkmasını sağlayan kişisel, sosyal ve duygusal yeterlilikler dizisi" olarak tanımlamıştır (Acar, 2001).

Bar-On duygusal zeka modelini oluştururken bazı bireylerin, duygusal olarak neden diğerlerinde daha iyi konumda olduğunu ve yaşam içinde neden diğerlerine kıyasla daha başarılı olduklarını belirtmeyi amaçlamıştır (Crowe-Fraley,1999 akt., Çakar, 2002).

Bar-On'un duygusal zeka modeli temel olarak bilişsel olmayan zeka faktörlerine yoğunlaşmıştır. Bu nedenle duygusal ve sosyal zekayı kapsayan bir model olarak ele alınabilir (Çakar, 2002).

Bar-On (1997), duygusal zekayı beş ana boyut ve 15 alt bileşen olarak ele almaktadır. Şekil 2-3'de Bar-On Duygusal Zeka Modeli gösterilmiştir (Kaya, 2020).

| | |
|---|---|
| Kişisel farkındalık | • Duygusal farkındalık<br>• Kendini ifade edebilme<br>• Bağımsızlık<br>• Özsaygı<br>• Kendini gerçekleştirme |
| Kişilerarası yetenekler | • Empati<br>• Sosyal sorumluluk<br>• Kişilerarası ilişkiler |
| Uyum | • Gerçekçilik testi<br>• Esneklik<br>• Problem çözme |
| Stres yönetimi | • Strese tolerans<br>• Dürtü kontrolü |
| Genel ruh hali | • Mutluluk<br>• İyimserlik |

**Şekil 2- 3: Bar-On Duygusal Zeka Modeli**

***Kişisel farkındalık***

Bireyin, kendini tanıma, duygularını ifade edebilme, yaşam içinde gerçekleştirmek istedikleri konusunda iyimser bir bakış açısına sahip olma, kişilik özellikleri ve yetenekleri içerir.

Duygusal farkındalık, bireyin içinde olduğu duyguların farkında olması, bu duyguların kaynağını bilmek ve duyguların yönlendirmesiyle gerçekleşebilecek davranışların diğer kişiler üzerinde oluşturabileceği etkileri fark etmesidir.

Kendini ifade edebilme, bireyin düşünce ve duygularını ifade edebilmesi ve düşüncelerinin arkasında durabilmesidir.

Bağımsızlık, bireyin öz kontrolü sağlaması, kendine yetebilme ve kendini yönlendirebilme becerisidir.

Öz saygı, kişinin zayıf ve güçlü yönlerinin farkına varması ve kendini kabul edebilmesidir.

Kendini gerçekleştirme, kişinin potansiyellerini fark ederek hem çalışma hem de kişisel yaşamında başarı düzeyinden memnuniyet duymasıdır.

***Kişilerarası yetenekler***

Bireyin, yaşamında diğer kişilerde kurduğu iyi ilişkileri içeren boyuttur.

Empati, yaşanan olaylar karşısında diğerlerinin düşüncelerini ve duygularını anlayarak, kendini onun yerine koyma becerisi olarak tanımlanır.

Sosyal sorumluluk, bireyin sosyal ortamlara katılımcı olması ve paylaşımcı tavır sergilemesidir.

Kişilerarası ilişkiler, bireyin ilişki kurma, sürdürme ve yakınlık içeren durumlarda alıcı-verici olma durumunu kullanabilmesidir.

***Uyum***

Bireyin, çevreden gelen istekler ile başa çıkması, bir problem karşısında durumu anlama ve çözmede esnek ve etkin olabilmesi yeteneğidir.

Gerçekçilik testi, bireyin olayları gerçekleşeceğine inandığı şekilde değil mevcut haliyle görmesidir.

Esneklik, bireyin duygularının ve düşüncelerinin değişen durumlar karşısında uyarlayabilme becerisidir.

Problem çözme, bireyin problem durumlarını belirleyerek etkili çözümler üretebilme becerisidir.

***Stres yönetimi***

Bireyin umutsuzluğa düşmeden ve kontrolü elinde bulundurarak stresle başa çıkabilmesi yeteneğidir.

Strese tolerans, bireyin karmaşık durumlar karşısında sakinliğini koruyarak baş edebilmesidir.

Tepki kontrolü, bireyin ani bir şekilde gelişen tepkileri kontrol etmesi ve bunun için kendine fırsat tanımasıdır.

***Genel ruh hali***

Bireyin, hayata bakış açısını, hayattan alınan zevki ve hayata dair duyguları içermektedir. Mutluluk, bireyin yaşamdan haz alması, kendini ve diğerlerini olduğu gibi kabul edebilmesidir. Pozitif bir ruh halinde olmak, iyimserlik ve bu durumları sürdürebilmektir (Stein ve Book, 2003 akt., Tufan, 2011).

Bar-On, bu becerilere sahip bireylerin duygusal zeka düzeyinin yüksek olduğunu ve iş yaşamlarında başarı sahibi olduklarını belirtmiştir (Acar, 2001).

## 2.2.Yaşam Doyumu

### 2.2.1. Yaşam Doyumu Tanımı ve Kapsamı

İnsanların mutluluğu üzerine yapılan çalışmalarda yaşam doyumu; iyilik hali, psikolojik ve öznel iyi oluş, yaşam kalitesi gibi kavramlar üzerinde durulmaktadır. Bu kavramlar genel olarak bireyin hayatının olumlu yönlerini göstermektedir (Tuzgöl Dost, 2004). Diener (1984)'e göre öznel iyi oluş, duygusal ve bilişsel olmak üzere iki ana boyuttan oluşmaktadır. Öznel iyi oluşun bilişsel boyutunu ise yaşam doyumu oluşturmaktadır (akt. Pavot, Diener, Colvin ve Sandvik, 1991). Öznel iyi oluşun, "İnsanların hayatlarını pozitif bir yönde değerlendirmesini sağlayan güç nedir?" sorusunun cevabı yaşam doyumu olarak adlandırılmıştır (Diener, 1984).

Diener (1984) öznel iyi oluş kavramını meydana getiren üç farklı bileşenden bahsetmiştir. Bu bileşenler; olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumudur (akt. Malkoç, 2011). Olumlu ve olumsuz duygulanım iki karşı kutup gibi görünse de olumlu duygulanım, olumsuz duyguların yokluğu demek değildir. Öznel iyi oluş, bu üç bileşen arasındaki etkileşimle şu şekilde tanımlanır; olumlu duygulanımın göreceli varlığı, olumsuz duygulanımın olmaması ve yaşamdan doyum alınması (Myers ve Diener, 1995).

Deiner, Emmons, Larsen ve Griffin (1985)'e göre yaşam doyumu, kişinin öznel yargısal süreçlerinden kaynaklanmaktadır. Bireyler kendileri için uygun olan bir hayat standardı oluşturur ve sahip oldukları hayat koşullarını bu standartlara göre değerlendirirler.

Neugarten (1961), tarafından ilk kez kullanılan yaşam doyumu, kişinin beklentileri ile hali hazırda sahip olunanların karşılaştırılması sonucunda ortaya çıkan durumdur (Özer ve Karabulut, 2003).

Shin ve Johnson (1978)' e göre yaşam doyumu, bireyin kendisinin seçimini yaptığı kriterler çerçevesinde yaşam kalitesinin geniş çaplı değerlendirilmesidir. Memnuniyet durumu, her bireyin

içinde bulunduğu koşullar ile dış dünyanın dayattığı değil kendi standartları arasındaki karşılaştırmaya dayanır (akt., Diener ve ark. 1985). Belirli yaşam alanları (sağlık, zenginlik ve evlilik mutluluğu gibi) genel yaşam doyumu için belirleyici olsa da,bireylerin bu yaşam alanlarına verdikleri önem kişiden kişiye değişir (Pavot ve ark. 1991). Bireyin, iş, evlilik ve hayatının diğer alanlarıyla ilgili tatmin duygusu, yaşamıyla ilgili küresel bir tatmin durumuna yani yaşam doyumuna götürür (Myers ve Diener, 1995). Yaşam doyumu, fiziksel ve ruhsal sağlık ile birlikte kişinin yaşam kalitesinin "görünen" işaretlerinden biridir (Veenhoven, 1996).

Diener (1984), yaşam doyumunu etkileyen unsurları üç ana başlık altında ele almıştır:

1. Dışsal/Normatif Kriterler: Kişinin içinde yer aldığı sosyal-kültürel yapı ve çevresel koşullar yaşam doyumu algısını etkilemektedir.
2. İçsel/Subjektif Kriterler: Bireyin kendi hayatına dair oluşturduğu standartlara ulaşabilme düzeyi yaşam doyumu düzeyini belirlemektedir.
3. İçsel/Duygudurum: Bireyin günlük yaşam olayları karşısında hissettiği olumlu duygular yaşam doyumunun bir belirtisidir (Topbaşoğlu, 2016).

Schmitter (2003), yaşam doyumunu etkileyen bazı faktörleri şu şekilde sıralamıştır: günlük yaşam olaylarından sağlanan mutluluk, yaşama atfedilen anlam, hedeflere ulaşmak için gerekli olan uyum potansiyeli, fiziksel olarak kişinin kendisini iyi hissetmesi, pozitif kimliğe sahip olma, ekonomik olarak güvende olduğunu hissettirecek durumda olması ve bireyin sosyal ilişkileridir (akt., Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013).

Bireyin sahip olduğu yaşam doyumunun düzeyinde, ulaşılmak istenen hedefler ile sahip olduğu hayat arasındaki benzerlik belirleyicidir. Mevcut olan durum ile hedefler arasındaki benzerlik fazla ise yaşam doyumu da o derece fazladır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003).

Neugarten, Havighurst ve Tobin (1961)'e göre, yaşam doyumu belirleyebilmek için bazı ölçütler vardır. Pozitif iyilik halinin olduğu durumlarda kişilerin:

1. Günlük yaşam aktivitelerinden zevk alması,
2. Hayatının olumlu ve olumsuz yönlerini kabul etmesi ve hayatının bir anlam taşıması,
3. Hayat içindeki hedeflerine ulaştığını hissetmesi,
4. Olumlu bir benlik algısına sahip olması ve
5. Mutlu ve iyimser bir tutum benimsemesi beklenmektedir.

### 2.2.2. Yaşam Doyumu Kuramları

#### 2.2.2.1.Belli Noktaya Erişme Kuramı (Ereksel Kuramlar)

Wilson (1960)'a göre, ihtiyaçların doyurulması kişinin mutlu olmasını sağlarken, doyurulmayan ihtiyaçlar mutsuzluğa sebep olur (akt., Yetim, 1991). Ereksel kuramlar, amaçlar ve ihtiyaçlar olmak üzere iki temel noktaya odaklanır. Kişilerin ihtiyaçları onları belli bir amaca yöneltir. Bu amaç doğrultusunda harekete geçerek ihtiyacın doyurulması kişinin mutlu olmasını sağlar.

Ereksel kuramlara göre, yaşamdan alınan doyumu etkileyen çeşitli etmenler vardır. Bunlar:

1. Bireylerin tercih ettiği kısa dönemde mutluluk getiren amaçlar, diğer amaçları ile birbirine uygun değilse uzun vadede mutluluğa zarar verebilir.
2. Amaç ve isteklerin kaynağı bilinçdışı da olabileceğinden bunları tanımak ve fark etmek güçleşebilir. Bu durumda bireyin sahip olduğu amaç ve istekler birbiri ile çatışmalı olabilir ve bunları birlikte doyurmak mümkün olmaz.
3. Bireyler yaşam şartları, beceri eksikliği, amaçların olması gerekenden fazla talepkar olması gibi nedenlerden dolayı da amaçlarını gerçekleştiremeyebilirler (Yetim, 1991).

Ereksel kuramlarda iki farklı görüş bulunmaktadır. İlk olarak bireyin farkında olmadığı birtakım ihtiyaçların doyurulması mutluluk verir. Bu düşüncenin karşısında ise, bireyin sadece

farkında olduğu amaçlar ve isteklerin doyurulması bireyin mutlu olmasını sağlar görüşü vardır (Köker, 1991).

#### 2.2.2.2.Etkinlik (Aktivite) Kuramı

Ereksel kuramların aksine aktivite kuramları, mutluluğun son durumda değil yapılan insan aktivitesinin bir ürünü olduğunu belirtir. Mutluluk, yapılan aktivitelerin sonucunda istenilmeden bir şekilde gelen sonuçtur. Önemli olan aktivitelere ve amaçlara yönelmektir (Yetim, 1991).

Yapılan aktivite kolaysa sıkıcı, zor ise kişide kaygı oluşturabilir. Kişiye uygun bir şekilde uğraşı durumu varsa ve becerileri bu aktivite için uygunsa haz verir (Yetim, 2001).

#### 2.2.2.3.Bağ Kuramları

Bağ kuramları, mutluluğun nedenlerini açıklarken hafıza, bilişsel ilkeler ve koşullanma üzerinde durur. Bazı bireylerin diğerlerinden daha neşeli olmasının nedenleri bireysel ilkeler ışığında açıklanır. Diğer bir görüşe göre, kişilerin durumlara karşı olan atıflarından bağımsız olarak zaten mutlu oldukları için iyi algıladıkları yönündedir. Bu görüş, duyguların klasik olarak koşullandırılmasına odaklanmıştır (Diener, 1984 akt. Bölükbaşı, 2017).

Diener (1984)'e göre, bireyler geçmiş yaşam deneyimlerini hatırlayarak ve şimdi yaşanan durum ile arasında bir ilişkilendirme yaparak değerlendirme yapar. Bu durum, içinde bulunulan duygu durumunun geçmiş yaşantılardan yola çıkılarak etkilendiğini belirtir (akt., Köker, 1991).

Bower (1981), bireylerin şu an sahip oldukları duygu durumuna göre geçmişteki anılarını hatırladığını belirtmiştir. Hafıza konusunda yapılan çalışmalarda, mutsuz bireylerin olumsuz ilişkilerle bağlanmış sınırlı bir ağ yapısına, mutlu kişilerin ise olumlu ilişkilerle bağlanmış zengin bir ağ yapısına sahip olduğu bulunmuştur. Olumlu bir ağ yapısına sahip bireyler durumlara karşı olumlu tepkiler verirler (akt., Yetim, 1991).

#### 2.2.2.4.Yargı Kuramı

Diener (1984)'e göre, bireyler belirledikleri standartlar ile gerçek durum arasında karşılaştırma yaparlar ve gerçek durum standartlara ne kadar yakın olursa yaşam doyumu o derece yükselir (Topbaşoğlu, 2016).

Yargılama kuramında bireyin kullandığı standartlar önem arz eder. Birey kendi durumunu bir başkasıyla karşılaştırdığında daha iyi durumda olduğunu hissediyorsa doyum oluşur. Diener (1984) ise, doyumu kişinin algılaması ve değerlendirmesi olarak görür yani doyumun bilişsel yönünü vurgulamaktadır (akt., Köker, 1991).

#### 2.2.2.5.Haz ve Acı Kuramı

Haz ve acı kuramına göre, haz kişinin gereksinimlerinin karşılanmasının ardından hissettiği tatmin duygusudur. Birey, ihtiyaçları doğrultusunda olan hedefe ulaştığında yaşadığı haz duygusunu, ulaşamadığında ise acı duygusunu yaşayacaktır. Kişinin aynı ihtiyaçlarının sık sık ortaya çıktığı durumda, ihtiyacın giderilmesi ya da giderilmemesi alışılan bir durum olduğundan haz veya acı durumunun ortaya çıkmayacağı ya da daha az derecede olacağı belirtilmiştir (Bölükbaşı, 2017, Nam, 2020).

#### 2.2.2.6.Tavandan Tabana-Tabandan Tavana Kuramı / Yukarıdan Aşağıya-Aşağıdan Yukarıya Kuramı

Diener (1984)'e göre, bu yaklaşımda kişi hayatında mutlu olduğu ve mutsuz olduğu dönemleri birbirinden ayırır. Birey, hayatındaki küçük mutlulukların bir araya gelmesiyle genel olarak doyuma ulaşır. Birey, iyimser bir bakış açısına sahipse yaşam doyumu yüksektir (Topbaşoğlu, 2016).

Diener (1984)'e göre, tabandan tavana kuramı, mutluluğun anlık haz ve acıların toplamı olduğu şeklinde tümevarımcı bir şekilde yaklaşır. Tavandan tabana kuramı ise, tersi şekilde mutluluğun global bir kişilik özelliği olduğunu ve bireyin durumlara karşı olan tepkilerini

belirlediğini yani kişilikteki evrensel özelliklerin bireylerin olaylara tepki verme şeklini belirlediğini ileri sürer (akt., Şimşek, 2011).

## 2.3.Kariyer Seçimi

### 2.3.1. Kariyer Yapılandırma Kuramı

Kariyer yapılandırma kuramı, 21. yüzyılın ihtiyaçları doğrultusunda Holland'ın tipoloji kuramında yer alan mesleki kişilik tipleri ve Super'in mesleki benlik kavramı, mesleki gelişim dönemleri ve görevleri ve yaşam alanı kavramlarını temel alarak geliştirilen postmodern bir yaklaşımdır. Geleneksel kariyer gelişimi kuramlarının gelişimsel evreler ve bireyin bir sonraki evreye geçebilmesi için tamamlanması gereken görevler yaklaşımının aksine bireyin çevre ile etkileşimi sonucunda ortaya çıkan ve bireye özgü yapılarda meydana gelen değişim ve dengesizlik durumunun yeniden kararlı ve dengeli hale gelmesiyle açıklanır. Burada önemli olan gelişim dönemlerinin görevleri yerine süreçtir (Zunker, 2006 akt., Dönmezoğulları, 2020).

Savickas (2005), Super'in yaşam boyu/yaşam alanı kavramları ve gelişimsel kuramından ve McAdams (1995)'ın kişiliğin üç düzeyli bir katmandan oluştuğu görüşlerini kuramında bir araya toplamıştır. McAdams'ın önerdiği bireyler arasında farklılaşmayı oluşturan üç düzey:

1. Doğuştan gelen eğilimler: bireysel özellikler
2. Yaşam ortamları: bireylerin dikkate aldığı durum ve olaylar
3. Kimlik sorunu: kişisel hikayelendirme

Savickas, McAdams'ın oluşturduğu düzeylere gelişimsel boyutu da ekleyerek geliştirmiştir. Savickas'a göre kişiler arasındaki farklılıkları meydana getiren dört düzey vardır:

1. Düzey: Kişilik, geleneksel bir bakış açısıyla nörotizm, dışa dönük-içe dönük, yaşantılara açıklık, sorumluluk ve uyumluluk (Beş Faktör Kişilik Modeli) gibi gruplandırmalarla ele

alınır. Holland'a göre kişilik, kişinin uyumu için ön koşuldur. Savickas'ın görüşüne göre ise kişisel özellikler, kişinin sürekli değişen çevre koşullarına esnek bir biçimde uyum sağlaması ve gelişimden kaynaklı değişimlerle başa çıkma yöntemlerini oluşturmasını sağlar. Ayrıca kişisel özellikler, değişen durumlar karşısında uyumun nasıl sağlanacağını ve bireylere davranışların akla uygun olduğu duygusunun iletilmesini sağlar.

2. Düzey: Bireyin önemsediği durumlar, başa çıkma yöntemleri, güdülenmeler, değerler, yaşam görevleri gibi kişiliği oluşturan yapılarla ilişkilidir. Bu düzey, kişilerin biricikliğinin farkında olması üzerine bilgi vericidir. Bireyin kariyer uyumunun sağlanması için öz düzenleme ve örgütleme sistemleri aracılık yapar.
3. Düzey: Kariyer hikayelendirme, bireyin kariyer uyum sürecindeki değişiklikleri ve devam eden durumları belirgin hale getirmeyi ifade etme şekilleriyle ilgilidir.
4. Düzey: Bu düzey, kariyer gelişim sürecinde bireyi harekete geçiren biliş, öğrenme ve karar verme süreçlerini içerir.

Savickas kariyer yapılandırma sürecini, hangi kariyer (ne), kariyere nasıl sahip olunacağı (nasıl) ve kariyerin niçin önemli olduğu (niçin) şeklinde üç öğe üzerine kurmuştur. Bu üç öğenin temeli olarak ise yaşam temaları, mesleki kişilik, kariyer uyumu kavramları üzerinde durmuştur. Ayrıca kariyer uyumu kavramını iki düzeye ayırmıştır (Korkut Owen ve Niles, 2012).

Kariyer yapılandırma kuramı, kişilerin mesleki davranışlarına anlam ve yön kazandıran yorumlayıcı ve kişilerarası süreçleri açıklamaktadır. Savickas, sosyal yapılandırmayı bir meta kuram olarak kullanılarak, Super'in mesleki kariyer gelişimine dair fikirlerini kültürel çeşitlilik içinde ve küresel ekonomide kullanılması amacıyla güncellemiştir.

Kariyer yapılandırma kuramı, bireyin kariyer gelişiminin bireysel ve sosyal yapılandırma yoluyla nasıl oluştuğunu anlamlandırmaya çalışır. Kurama göre kişiler, gerçekliğin kendisini değil

temsillerini inşa ederler. Kariyer gelişimi, bağlamsal bir bakış açısıyla değerlendirilerek içsel süreçlerin olgunlaşmasından ziyade çevreye uyum sağlama yönünden değerlendirilir. Bağlamsal değerlendirme dikkatin, yorumlayıcı süreçlere, sosyal etkileşime ve anlama odaklanır. Kariyer bir gelişim süreci değil, bireylerin iş rollerinin sosyal gerçekliğinde kendi öz kavramlarını ifade eden ve hedefleri doğrulayan seçimler yaptığı sürece inşa edilir.

Bireyler, mesleki davranışlarına ve deneyimlerine bir anlam yükleyerek kariyerlerini yapılandırırlar. Genel kariyer tanımı, okul çağından emekliliğe kadar olan süreci ifade ederken, kariyer yapılandırma kuramındaki kariyer tanımı, iş deneyimlerinin anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde biçimlendirilmesidir. Kariyer, geçmişteki anılar, şuan ki deneyimler ve gelecekteki arzular bireyin çalışma hayatını ortaya çıkaran bir yaşam temasına dönüşür. Bu yolla kariyer, var olanı keşfetme süreci değil aktif bir anlam oluşturma süreci olarak ortaya çıkar ve mesleki davranışları yönlendirir, düzenler ve devam ettirilmesini sağlar. Bireyler, iş deneyimleriyle ilgilerini öykülerini paylaşırken bazı deneyimleri vurgular. Kariyer yapılandırma yaklaşımında, bireyin mesleki kişilik tipi, kariyer uyumu ve yaşam temasının anlaşılabilmesi için kariyer öyküsü üzerinde durulmaktadır (Savickas, 2005).

Kariyer yapılandırma kuramının üç bileşeni olan mesleki kişilik, kariyer uyumu ve yaşam temaları aşağıda yer alan 16 önermeyi kapsamaktadır.

1. Toplum ve toplumda var olan kurumlar, bireyin yaşam sürecini sosyal hayatta sahip olduğu rolleri aracılığıyla yapılandırır. Bir bireyin yaşam yapısı, sosyal süreçlerle şekillenen bir çekirdek ve çevresel roller içerir. Aile ve iş gibi temel rollerin arasındaki denge sürekliliği sağlarken, dengesizlik durumları gerginliğe neden olur.
2. Meslekler, kadın ve erkekler için kişilik organizasyonunda temel bir rol oynar ve odak sağlar. Ancak bazı bireyler için odak noktası çevresel olsa da bazıları için tesadüfi olabilir

ya da hiç olmayabilir. Öğrenci, ebeveyn, ev hanımı ve vatandaşlık gibi diğer yaşam roller bireylerin yaşamlarının merkezinde olabilir. Bireylerin yaşam rollerine dair yaptığı kişisel tercihler, onları meşgul eden ve eşit olmayan sosyal konumlara yerleştiren sosyal uygulamalara güçlü bir şekilde yaslanır.

3. Kişinin kariyer örüntüsünde yer alan durumlar (ulaşılan mesleki seviye çalışılan işlerin sırası, sıklık durumu ve süresi); ailenin sosyoekonomik düzeyi, benlik kavramı, kişinin mesleki eğitimi, becerileri, kişilik özellikleri ve kariyer uyum yeteneği toplum tarafından bireye sunulan fırsatlarla belirlenir.
4. Bireyler; benlik kavramları, kişilik özellikleri ve yetenekleri açısından birbirinden farklıdır.
5. Tüm meslekler, bireylerin birbirinden farklı bazı özelliklere sahip olmasına izin verecek şekilde mesleki özellikler için farklı örüntüler zorunlu tutar.
6. Bireyler, sahip olunan mesleki özellikler ve mesleğin gereklilikleri nedeniyle çeşitli meslekler için nitelikli durumda görülür.
7. Mesleki başarı, bireylerin mesleki özelliklerini iş rollerinde kullanabilme derecesine bağlıdır.
8. Bireylerin iş doyumu düzeyi, mesleki benlik kavramlarını uygulayabilme becerileriyle aynı yönde artar. İş doyumu; meslek türüne, iş durumuna ve yaşanan gelişimin ve keşif deneyimlerinin bireyin kendisine uygun olan rolleri deneyimleyebileceği bir yaşam biçiminde oluşuna bağlıdır. İnsanların işten elde ettikleri memnuniyet derecesi, mesleki benlik kavramlarını uygulama becerilerini arttırır.
9. Kariyer yapılandırma, kişinin iş yaşamındaki rollerde mesleki benlik kavramlarını geliştirme ve uygulama sürecidir. Mesleki benlik kavramı; yetenekler, fiziksel hazırlık, çeşitli rolleri gözlemleme ve deneyimleme fırsatlarının, akranların ve yöneticilerin onay

süreci sonucunda gelişir. Mesleki benlik kavramının iş rollerinde uygulanması, bireysel ve çevresel etmenler arasında bir sentez ve uzlaşma sürecinin içerir. Mesleki benlik kavramı rol oynama (fantezi dünyasında, danışmanlık görüşmelerinde, hobiler, dersler, kulüpler, yarı zamanlı işlerde) ve geri bildirimler yoluyla gelişir.

10. Mesleki benlik kavramı, ergenlik döneminin sonların itibaren daha kararlı durumda olsa da -bu sayede seçim ve uyum sağlama konusunda süreklilik sağlanabilir- bireylerin yaşadığı çevre ve çalışma ortamı değiştiğinde ve deneyimlerle birlikte benlik kavramları ve mesleki tercihleri değişir.
11. Mesleki değişim süreci; büyüme, keşfetme, yerleşme, yönetim ve geri çekilme şeklindeki kariyer aşamalarını içeren bir maksi döngü şeklinde karakterize edilebilir. Beş aşama, bireylerin sosyal beklentileri şeklinde deneyimlenen mesleki gelişim görevlerine göre alt dönemlere ayrılmıştır.
12. Büyüme, keşfetme, yerleşme, yönetme ve geri çekilme dönemleri kariyer döngüsü içinde mini-döngüler olarak adlandırılır. Kariyer aşamaları arası geçişlerde ya da bireyin kariyeri hastalık, yaralanma, iş yerinin kapatılması, işin yeniden tasarlanması gibi sosyoekonomik ve kişisel durumlar tarafından dengesiz bir duruma getirildiğinde mini döngüler oluşur.
13. Mesleki olgunluk, bireyin kariyer aşamalarında büyümeden geri çekilmeye kadar olan süreçteki mesleki gelişim düzeyini gösteren psikososyal bir yapıdadır. Toplumsal bakış açısıyla bireyin mesleki olgunluğu, yaşa bağlı olarak karşılaşılan mesleki gelişim görevlerini hangi düzeyde gerçekleştirdiğine bağlı olarak tanımlanabilir.
14. Kariyer uyumu, bireyin mesleki gelişiminin sahip olunan kaynaklarını ve kendisinden beklenen görevlerle başa çıkmaya hazır olma durumunu gösteren psikolojik bir yapıdadır. Kariyer yapılandırma kuramının ABC'si olarak nitelendirilen bireyin tutumları, inançları

ve yetkinliklerinin uyumu ilgi, kontrol, anlayış ve güven boyutlarının gelişimiyle birlikte artar.

15. Kariyer yapılandırma sürecinde, yönlendirilen mesleki gelişim görevleri ve bu görevlere verilen yanıtlarla birlikte oluşturulur.
16. Kariyer yapılandırma süreci, mesleki gelişim süreci üzerine yapılan sohbetler, uyumu güçlendiren alıştırmalar ve mesleki gelişim benlik kavramlarını açıklayan ve doğrulayan etkinliklerle desteklenebilir.

Oluşturulan bu önermelerden 1 ve 3. arasındakiler gelişimsel bağlamı, 4 ve 10.önermeler mesleki benlik algısını, 11 ve 16.önermeler ise gelişimsel görevleri açıklamaktadır (Savickas, 2002).

#### 2.3.1.1.Yaşam Temaları

Kariyer yapılandırma kuramının yaşam teması bileşeni, Super (1951)'in, mesleki tercihleri ifade ederken ne tür bir insan olduklarına dair fikirlerini mesleki terminolojiye koydukları varsayımından ortaya çıkmıştır. Bireyler bir mesleğe girdiklerinde ilk olarak kendileriyle ilgili bir kavramı uygulamaya çalışırlar ve mesleki süreçte bir istikrara kavuştuktan sonra var olan potansiyellerini gerçekleştirmeye ve özgüvenlerini korumaya çalışırlar (Richardson, 1993 akt., Savickas, 2005).

Kariyer yapılandırma kuramının anlatıma dayalı olan yaşam temaları bileşeni, iş yaşamının konusunu ele alır ve mesleki davranışların nedenine odaklanır. Kariyer hikayeleri, bireylerin anlamlı seçimler yaptıkları ve iş rollerine uyum sağlama temalarını ortaya çıkarır. Kariyer yapılandırmada, bir kariyerin neden, nasıl ve ne olduğuyla ilgilenerek kendi alanı içinde kapsamlı bir bakış sağlamayı amaçlamaktadır.

Kariyerin temel anlamı ve inşasının dinamikleri, bireyin yaşam boyu karşılaştığı görevler, geçişler ve travmalarla ilgili olarak hikayelerde ortaya çıkar. Kariyer öyküleri, bireylerin neden bu seçimleri yaptıklarını ve seçimlere rehberlik eden öznel anlamı açıklar. Bireyin kariyer seçimleri konusundaki eğilimlerini ve psikososyal değişimin sürecini ortaya çıkarır. Danışmanlık sürecinde, iş yaşamı ile ilgili anlatılan hikayelerden, kariyeri oluşturan motivasyon ve neden(anlam) bulunmaya çalışılır.

Kariyer hikayeleri, fırsatları ve kısıtlamaları değerlendirmenin yanında gelişimsel görevleri, mesleki geçişleri ve kişisel travmaları ele almak için mesleki kişilik özelliklerini kullanarak geleceği inşa etme konusunda rehber görevindedir.

Kariyer hikayeleri, bireyin kendi bağlamı içindeki benzersizliğini ifade eder. Birey tarafından aktarılan kariyer hikayeleri, ortak bir noktada birleştirilerek anlamlı ve tutarlı yaşam temaları kalıpları oluşturulur. Bu temalar, bireylerin kendilerini ve dünyada neyin önemli olduğunu görmeleri açısından bir bakış açısı kazandırır. Bu nedenle kariyer yapılandırma kuramında örüntü (pattern), anlamlandırmanın temel birimidir (Savickas, 2005).

Kariyer uyumu ve mesleki kişilik kavramlarının ayrı ayrı çalışılması, kariyer yapılandırma süreci ve diğer bileşenlerle bir araya getirilmemesi bütünü değerlendirmek açısından uygun değildir. Savickas'a göre yaşam temaları, mesleki kişilik ve kariyer uyumunu anlamlı hale getiren bağlayıcı bir öğedir (Korkut Owen-Niles, 2012).

#### 2.3.1.2.Mesleki Kişilik

Kariyer yapılandırma kuramı, kişilerin sahip oldukları meslek özelliklerin farklılığı doğrultusunda, insanları mesleklerle eşleştiren teorileri geliştirmeye çalışır. Bu model, Holland'ın mesleki kişilik türleri, Parsons'ın özellik-etmen eşleştirmesi ve Dawis ve Lofquist'in iş uyumu

kuramlarının temel kavramlarını yeniden kavramsallaştırılmasıyla ortaya konmuştur. Kariyer yapılandırma kuramı mesleki benlik kavramlarının uygulanmasına odaklanarak kariyeri büyütmeyi nesnel olanı anlamak için öznel bir bakış açısı oluşturmayı amaçlar (Savickas, 2005).

Kişi-çevre uyumu teorisi, bireyin sosyal yaşamında tekrar eden davranış örüntülerini kişilik yapısıyla ilişkilendirir. Holland'ın kişilik tipleri (gerçekçi, sanatsal, araştırmacı, girişimci, geleneksel ve sosyal) modeli, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak meslek gruplarını belirlemek açısından yararlıdır (Savickas, 2005). Ayrıca iş dünyasına dair bilgilerin açıklanması ve bireyin ilgi, tutum, yetenek ve değerlerden oluşan mesleki kimliği ile iş dünyası arasında ilişki kurma yönünden fayda sağlamaktadır (Sharf, 2017). Ancak kişinin ve mesleğin nesnel gerçeklikleri öznel deneyimleri dışarıda bırakır. Kariyer yapılandırma teorisinde ise, yaşam teması ve benlik kavramı bileşenleri kişilerin kendilerine ve dünyalarına ilişkin öznel kavramları ortaya çıkararak ve yorumlayarak nesnel bakış açısını sağlar (Savickas, 2005).

#### 2.3.1.3.Kariyer Uyumu

Kariyer yapılandırma kuramında üçüncü temel bileşen, uyarlanabilirliktir. Bireylerin kendilerini işe uydururken kullandıkları tutumlar, yetkinlikler ve davranışlardır. Kariyer yapılandırma süreci, benlik kavramının uygulanmasına yönelik birtakım girişimler olarak görülebilir. Kuram, kişi-çevre unsurlarına odaklanmak yerine kariyer inşasının psikososyal bir eylem olarak bireyin ve toplumun bir sentezleyen bir aktivite olduğunu ileri sürer. Benlik ve değişen durumlar arasında eşleştirme süreci hiçbir zaman tam olarak tamamlanamaz. Değişen tercih durumları çalışan ve iş arasında daha iyi bir uyuma doğru ilerlemelidir. Kariyer uyumunun başlıca hedefi, mesleki rolün kişinin benlik kavramının doğrulandığı bir durumdur.

Meslek, bireylerin toplumsal yaşama katılmaları ve hayatlarını sürdürebilmeleri bir yol sunan sosyal uyum mekanizmasıdır. Kariyer ise, bireylerin sahip oldukları rollere mesleki rollerin

de eklenmesiyle oluşur. Mesleki kişilik tipleri, kariyer sürecinin mesleki içeriğine vurgu yaparken uyum sağlama, bireylerin içindeki bulunduğu toplumla bağlantı kurarak kariyerlerini yapılandırdıkları başa çıkma süreçlerine gönderme yapar. Yani, mesleki kişilik hangi kariyerin oluşturulduğu ile ilgilenirken kariyer uyumu, bireyin kariyerini nasıl yapılandırdığıyla ilgilenir.

Super (1955)'in kuramında merkeze aldığı olgunlaşma kavramını Savickas kuramında uyum olarak ele almıştır. Uyum, yeni karşılaşılan veya değişen koşullara zorluk yaşamadan uyma kapasitesi olarak tanımlanır. Gelişimsel görevlerin öngörülebilen ve doğrusal sürecinden daha çok yeni koşullara adapte olabilme ihtiyacı vurgulanarak Super'in modelindeki olgunlaşma kavramı ve aşamalı süreç geliştirilmiştir. Tüm bu durumlar neticesinde Savickas kariyer uyumunu, iş rollerine hazırlanmak ve rollere katılmanın öngörülen görevleriyle ve iş yaşamının öngörülemeyen değişimleriyle başa çıkmaya hazır bulunma durumu olarak tanımlamıştır.

Kariyer uyumluluğu, bireyin mevcut olan ve gelecekteki gelişimsel gecikmelerini, kişisel travmalarla başa çıkmak için hazır olma durumunu ve kaynaklarını ifade eden psikososyal bir yapıdır. Uyum, bireylerin toplum ile bağ kurmasıyla toplum tarafından dayatılan gelişimsel görevlere ve mesleki rollerinde karşılaştığı geçişlere bağlı olarak mesleki davranışlarını düzenlemesiyle oluşur. Kariyer uyumu, öz düzenleme yolları olarak bireylerin mesleki rollerinde benlik kavramlarını uygulamalarına ve bu sayede iş yaşamlarını oluşturarak kariyerlerini yapılandırmasına imkan tanır (Savickas, 2005).

Savickas (1997), uyum yeteneğini bireyin yeni veya değişen durumlara bir zorlanma yaşamadan uyum sağlayabilme yeteneğidir. Kariyer uyum yeteneği, bireyin yaşamında karşılaşabileceği gelişimsel görevler ve mesleki geçişler gibi süreçlerde uyumu sağlayan psikolojik yapıları vurgulayan psikososyal bir yapıdır (Porfeli ve Savickas, 2012). Kariyer yapılandırma kuramına göre, uyumlu bireylerin özellikler şu şekilde kavramsallaştırılır:

- Bir çalışan olarak geleceği ile ilgili endişe duymak
- Mesleki geleceklerine dair kişisel kontrolü arttırmak
- Gelecekteki olası benliklerini ve senaryoları keşfetmeye merak duymak
- Beklentilerine ulaşmak için hissedilen güveni arttırmak

| **Uyum Sağlama Boyutu** | **Kariyer Sorusu** | **Tutumlar ve İnançlar** | **Yeterlik** | **Kariyer Problemi** | **Başa Çıkma Davranışları** | **İlişkisel Bakış Açısı** | **Kariyer Müdahalesi** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **İlgili Olma** | Bir geleceğim var mı? | Planlı | Planlama | İlgisizlik (kayıtsız olma) | Farkındalık İlgili olma Hazırlık yapma | Bağımlı | Oryantasyon alıştırmaları |
| **Kontrol** | Geleceğimi kim kontrol ediyor? | Kararlı | Karar verme | Kararsızlık | Disiplinlilik İstekli olma Etkili davranma | Bağımsız | Karar verme eğilimi |
| **Merak** | Gelecekte ne yapmak istiyorum? | Meraklı | Keşfetme | Gerçekçi olmama | Deneme Risk alma Araştırma | Birbirine bağlı | Bilgi arama etkinlikleri |
| **Güven** | Yapabilir miyim? | Etkili | Problem çözme | Ketlenme | İş birliği Israr Savaşma | Eşit | Kendilik değerini artırıcı etkinlikler |

**Şekil 2- 4:Kariyer uyumluluğu yapısının boyutları ve ilgili gelişimsel görevler (Korkut Owen ve Niles, 2012).**

### *Kariyerle ilgili olma*

Kişinin, mesleki geleceğine dair ilgili olması, kariyer uyum yeteneğinin birinci ve en önemli boyutunu oluşturur. Kariyer ile ilgili olma, kişinin meslek çalışanı olarak geleceğe, gelecekte sahip olunan mesleğin görevlerine ve görevlerin zorluklarına hangi ölçüde hazırlandığını açıklayan boyuttur (Savickas ve Porfeli, 2012). Kariyer kaygısı, kişinin geleceğe dair bir oryantasyonunun olduğu anlamına gelir. Bireyin sahip olduğu iyimserlik ve planlı olma durumu, gelecekte karşılaşılacak olan meslek görevlerin ve geçişlerin, yapılacak tercihlere dair farkındalığı arttırdığı için bir endişe duygusu yaratır. Kariyer kaygısı, bireyin mesleki geçmişi ve bugünü düşünmesini destekleyerek mesleki olarak geleceğe yönelik bağlılığı arttırır. Mesleki deneyimin sürekliliğine olan inanç ve planlı tutumlar, bireyin geleceği planlamasına ve becerilerine geliştirecek olan deneyimlere yönelmesini sağlar (Savickas, 2005).

Kariyer ilgisinin olmaması durumu kariyer ilgisizliği olarak adlandırılır ve bireyin kariyere alakasız olması, plansızlık ve karamsarlığını yansıtır (Savickas, 2005).

### *Kariyer kontrolü*

Kariyer uyumunun ikinci en önemli boyutu, bireyin mesleki geleceğine dair hissettiği kontrol duygusudur. Kariyer kontrolü, öz disiplin, gayret, sebat duygusunu göstererek iş ortamında bireysel sorumluluk alma düzeyidir. Mesleki gelişim görevlerini gerçekleştirme ve mesleki geçişler yapma konularında emin adımlarla ilerler ve kararlıdır. Mesleki seçimlerini, kendine özgü yöntemlerle yerine getirmek için dikkatli davranışlarla kariyer kontrolünü kullanırlar. Kariyer kontrolü bireyleri, mesleki gelişim görevlerinden kaçınmaya değil gerçekleştirmeye yönlendirir.

Kariyer kontrolü eksikliği kariyer kararsızlığı olarak adlandırılır. Genel olarak karar vermede zorlanma şeklinde karakterize olur (Savickas, 2005).

***Kariyer merakı***

Merak, kariyerin oluşturulmasın keşfetme ve bilgi arama davranışını tetikler. Benlik ve iş yaşamına dair uyumun keşfedilmesini ve merak edilmesini ifade eder. Birey, eyleme yöneldiğinde iş durumuna uygun tercihler yapmak amacıyla bilgi kaynağı üretir. Merak tutumu, bireyleri daha fazla bilgi sağlamak için sosyal çevreyi tanımaya, yeni deneyimlere açık olmaya ve yeni roller denemeye teşvik eder.

Kariyer merakının olmaması, iş dünyasını gerçekte olmadığı şekilde algılamaya ve benliğe yönelik yanlış imajlara neden olabilir (Savickas, 2005).

***Kariyer güveni***

Özgüven, zorluklar ve engeller karşısındaki başarı beklentisi olarak ifade edilir (Rosenberg, 1979 akt., Kaya, 2020). Kariyer oluşturmada güvenin başlıca amacı, bireyin doğru eğitimsel ve mesleki seçimler yapması ve bunları uygulamasına ilişkin öz yeterlik duygusunu geliştirmektir. Bireyin, ev, okul işleri ve günlük faaliyetlerinde karşılaştığı sorunların üstesinden gelebildiğini görmesi üretkenliğini ve kendini kabul etmesini ve değerli görmesini sağlar. Farklı deneyimler yaşaması için güveni arttırıcı bir etki yaratır. Toplumsal roller, cinsiyet, ırk hakkındaki doğru olmayan inanışlar güvenin gelişimini engelleyen iç ve dış durumlara sebep olur.

Kariyer güveni eksikliği, bireyin sahip olduğu rolleri gerçekleştirmesini ve belirlenen amaçlara ulaşmasını engelleyen kariyer engellenmesine sebep olabilir (Savickas, 2005).

### 2.3.2. Kariyer Seçimi ve İyimserliği

Seligman (2006)'a göre iyimserlik, kişinin gelecekte iyi durumlarla karşılaşacağına dair duyduğu inançtır. Bireylerin, kariyer seçimi yaparken sorumluluk almasının önemli olduğunu belirten kariyer kontrolünde iyimserlik büyük bir öneme sahiptir. Kötümser bakış açısına sahip

olan bireyler, hayat amaçlarına gerçekleştirme ve başarı konusunda daha az çaba göstermektedir (Carver ve Scheier, 1998 akt., Kalafat, 2012).

Creed, Patton ve Bartrum (2002)'a göre iyimserlik, bireyin hayat amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik aldığı kararları etkilemekte ve kendini düzenleme görevi üstlenmektedir.

Seligman (2006), iyimserlik kavramını, bireyin kişisel yaşamında değişim sağlaması ve hayat içinde anlamı olan etkinliklerde bulunmasını sağlayan öğrenilebilen bir beceri olarak tanımlamıştır (akt., Kepir Savoly).

Scheier ve Carver (1987) kariyer iyimserliği kavramını ileri sürmüşlerdir. Kariyer iyimserliğini, bireyin kariyer planlamasında gerçekleşmesi zor olan durumlarda bile geleceğe karşı pozitif bir bakış açısına sahip olması ve bu sayede durumu gerçekleştirmeye yönelik çaba göstermesi olarak tanımlamışlardır. Bir başka tanıma göre kariyer iyimserliği, bireyin gelecekteki kariyer sürecinde en iyi sonuçların beklentisinde olması veya pozitif bir bakış açısına sahip olması eğilimidir (Rottinghaus, Day ve Borgen, 2005 akt., Kepir Savoly).

## 2.4.İlgili Araştırmalar

### 2.4.1. Duygusal Zeka ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde duygusal zeka kavramının yer aldığı yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilmiş farklı araştırmalar tarihsel sıraya göre aktarılmıştır.

Deniz ve Yılmaz (2006) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin duygusal zeka yetenekleri ile stresle başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmaya 230'u erkek ve 198'i kadın olmak üzere toplam 428 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarında, duygusal zeka ölçeğinin kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, uyum, stres

yönetimi ve genel ruh hali boyutları ile stresle başa çıkma stilleri alt boyutu olan problem odaklı başa çıkma arasında pozitif yönlü anlamlı iliskiler olduğu görülmüştür. Kişisel farkındalık alt boyutu ile stresle başa çıkma stillerinin alt boyutu olan sorunla uğraşmaktan kaçınma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca kişiler arası yetenekler ve genel ruh hali alt boyutları ile sosyal destek arama alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Extremera ve Fernández-Berrocal (2006) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde duygusal zekanın yordayıcıları olarak zihinsel, sosyal ve fiziksel sağlık durumları incelenmiştir. Araştırmaya 38 erkek ve 146 kadın katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinde anksiyete, depresyon ve zihinsel, sosyal ve fiziksel sağlıkla ilgili alanlara ilişkin dikkat, açıklık ve duygudurum onarımının yordayıcıları olduğunu doğrulamıştır.

Evli kişilerin duygusal zeka düzeyi ile evlilik doyumu arasında ilişkiyi araştırmak amacıyla Üncü (2007) tarafından yapılan çalışmaya 251 kadın ve 215 erkek katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, evlilik doyumu ile duygusal zeka arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Duygusal zeka düzeyi arttıkça, evlilik doyumun arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Güllüce ve İşcan (2010) tarafından yapılan çalışmada işletme yöneticilerinin yaşadıkları tükenmişlik ile duygusal zeka olgusu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın 68 işletmede bulunan 122 yönetici üzerinde yapılan uygulamada, duygusal zeka ile mesleki tükenmişlik arasından negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Duygusal zeka puanı yüksek olan yöneticilerin diğerlerine göre daha düşük düzeyde tükenmişlik yaşadığı görülmüştür.

Yılmaz Karabulutlu, Yılmaz ve Yurttaş (2011) tarafından yapılan çalışma, hemşirelik öğrencilerinde duygusal zeka düzeylerinin problem çözme becerilerine etkisini belirlemek ve duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerilerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmaya Atatürk Üniversitesi Erzurum Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümünde okuyan 174 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka toplam puanlarının ortalamanın biraz üzerinde olduğu ve problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Por, Barriball, Fitzpatrick ve Roberts (2011) tarafından yapılan çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin duygusal zeka düzeyini belirlemek ve duygusal zeka düzeyi ile başa çıkma stratejileri, öznel iyi oluş, algılanan stres, akademik performans ve algılanan hemşirelik yeterliği ilişkisini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmaya 130 hemşirelik öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zeka düzeyi algılanan stres ile negatif yönde anlamlı ilişkili ve iyi oluş, problem odaklı başa çıkma ve algılanan hemşirelik yetkinliği ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca hemşirelik öğrencilerinin artan kontrol duyguları ve duygusal yeterliliğin, stresle başa çıkarken aktif ve etkili başa çıkma stratejileri benimsemelerine yardımcı olduğunu ve bunun da öznel iyi oluşlarını geliştirdiğini göstermektedir.

Kong, Zhao ve You (2012) tarafından Çin'de yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ve yaşam doyumunun ilişkisinde sosyal destek ve benlik saygısının aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya 17-23 yaş aralığında 489 Çinli üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada yapılan yol analizlerinde sosyal destek ve benlik saygısının, ergenlik döneminin sonlarında olan öğrenci grubu için duygusal zeka ile yaşam doyumu arasındaki ilişkideye yönelik aracı rol üstlendiği görülmüştür. Ayrıca yüksek düzeyde sosyal desteğe sahip erkeklerin yaşam doyumu düzeyinin daha üst düzeyde olma olasılığının kadınlara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Fall, Kelly, MacDonald, Primm ve Holmes (2013) tarafından yapılan işletme bölümünde okuyan üniversite öğrencilerinin kariyer başarısına hazırlamada yükseköğretimde kültürlerarası iletişim anlayışı ve duygusal zeka ilişkisi araştırılmıştır. Çalışma üniversite eğitimine devam eden 425 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırma bulguları, duygusal zeka ölçeğinin tüm alt boyutlarının (duygusallık, sosyallik ve öz-denetim) kültürlerarası iletişim anlayışını yordadığını göstermiştir.

Holinka (2015) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin stres, yaşam doyumu ve duygusal zeka düzeyleri ve aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda stres düzeyi ve yaşam doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal zeka ve yaşam doyumu arasında ise pozitif yönde bir ilişki bulgulanmıştır. Stres ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin yaşam doyumunu etkilediğine dair oluşturulan hipotezlerini destekleyici sonuçlara ulaşılamamıştır.

Malik ve Shahid (2016) tarafından yapılan bir çalışmada Pakistan'daki İşletme öğrencilerinin akademik performansına duygusal zekanın etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 325 İşletme bölümü öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda duygusal zeka ile akademik performans arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu görülmüştür. Duygusal zeka yönetsel başarı için önemli bir durum olduğundan, öğrencilerin duygusal zekasını yansıtmak ve geliştirmek için işletme okullarının müfredat ve değerlendirme sisteminin gözden geçirilmesi gerektiği görülmüştür.

Zeidner ve Matthews (2016) tarafından yapılan çalışmada, duygusal zeka yeteneği ile ruh sağlığı arasındaki ilişkide sosyal desteğin aracı rolü incelenmiştir. 185 İsrailli lisans öğrencileri üzerinde yapılan çalışma sosyal desteğin, duygusal zekanın aşırı düzeydeki kaygı üzerinde etkilerinin önemli bir aracı olduğunu göstermiştir.

Özkan (2017) tarafından öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık, duygusal zeka ve kariyer geleceği algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılan çalışmaya 644 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutlarından olan kariyer iyimserliğinin ve iş piyasasına ilişkin algılanan bilgilerinin kadın öğretmen adaylarının lehine olacak şekilde anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Eğitim alınan bölüme göre karşılaştırma yapıldığında iş piyasasına ilişkin algılanan bilgilerinin de farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca çift ana dal/yan dal yapma, daha önce üniversiteye gidip gitmeme, okunan bölümün üniversiteye giriş sınavındaki tercih edilme sırası, okunan bölümden duyulan memnuniyet, bölümü tercih ederken belirlenen kriterler, üniversite hayatını aile ile birlikte geçirme ya da geçirmeme ve gelir kaynağı değişkenlerine göre de Kariyer Geleceği Ölçeği toplam puanında ve alt boyutlarında gruplar arasından bazı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Kariyer geleceği ölçeği toplam puanı ve alt boyut puanları ile sınıf düzeyi, yaşamın çoğunluğunun geçtiği yerleşim birimi, sosyo-ekonomik düzey ve anne-babanın eğitim durumu değişkenleri arasında ilişki olmadığı görülmüştür. Ayrıca kariyer geleceği algısı, duygusal zeka özelliği ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.

Saddki, Sukerman ve Mohamad (2017) tarafından Malezya'da yapılan çalışmada diş hekimliği öğrencilerinde algılanan stres ve duygusal zeka ilişkisi incelenmiştir. Çalışmaya 234 lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarında, kadınlarda erkeklerden ve diş hekimliğini diğerlerinin değil kendi isteğiyle seçen öğrencilerde duygusal zeka puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Algılanan stres düzeyi ile duygusal zeka puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca stres düzeyinin klinik öncesi yıllardan ziyade klinik yıllarda olan öğrencilerde anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rode, Arthaud-Day, Ramaswami ve Howes (2017) tarafından yapılan zaman gecikmeli bir çalışmada duygusal zeka ve maaş durumu konuları araştırılmıştır. Çalışmada 126 üniversite öğrencisindeki yetenek temelli bir duygusal zeka ölçütünün, iş yaşamına girişten 10-12 yıl sonra, kişilik, genel zihinsel yetenek, cinsiyet ve üniversite not ortalamasına bakılarak kişilerin maaşlarını tahmin edip etmediği incelenmiştir. Sonuçlar duygusal zekanın bireylerin kariyerlerinde başarı elde edebilmek için ihtiyaç duydukları sosyal kazanca sahip olmalarına yardımcı olduğunu göstermektedir.

Fida, Ghaffar, Zaman ve Satti (2018) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde cinsiyet ve duygusal zeka düzeyleri karşılaştırılmıştır. Araştırmaya Pakistan'da beş farklı fakültede eğitim gören 828 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonuçları, kadın öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin erkeklere göre daha üst düzeyde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda işletme ve ekonomi alanında eğitim alan öğrencilerin sanat ve beşeri bilimler öğrencilerine daha yüksek duygusal zeka seviyesine sahip olduğu görülmüştür.

Abe, Niwa, Fujisaki ve Suzuki (2018) tarafından yapılan çalışmada Japon tıp öğrencilerinde duygusal zeka, empati ve kişilik arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Araştırmaya 2008 ve 2011 yılları arasında Japonya'da bir tıp fakültesinin 357 1.sınıf öğrencileri katılmıştır. Araştırmanın sonucunda kadın öğrencilerin nevrotiklik, uyumluluk ve empati puanlarının erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca nevrotikliğin duygusal zekayı olumsuz etkileyen önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Cinsiyet değişkeninin duygusal zekayı ve empatiyi etkilemediği, kişiliğin cinsiyete göre daha önemli bir etmen olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Santos, Wang ve Lewis (2018) tarafında yapılan çalışmada duygusal zeka ve kariyer karar verme güçlüklerinde kariyer kararı öz-yeterliğinin aracılık rolü incelenmiştir. Çalışmaya Birleşik

Krallık'da üniversiteye devam eden 472 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda, duygusal zekanın kariyer kararı verme güçlükleri ile negatif yönde bir ilişkisinin olduğu ve bunun en çok öz-duygu değerlendirmesini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.Duygusal zeka ve kariyer kararı öz yeterliliği ile pozitif olarak ilişki bulunmuştur. Kariyer kararı öz-yeterliğinin duygusal zekanın genel ve özel yetenekleri ile kariyer karar verme güçlükleri arasındaki ilişki için arabuluculuk etkileri ortaya konmuştur.

Morales-Rodríguez ve Pérez-Mármol (2019) tarafından yapılan çalışmada İspanya'daki üniversite öğrencilerinde kaygı, başa çıkma stratejileri ve duygusal zekanın algılanan öz-yeterlik üzerindeki rolü araştırılmıştır. Araştırmaya 258 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, öz yeterlik ile durumluk kaygı ve sürekli kaygı arasında negatif ancak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca öz-yeterlik ile problem çözme, duygusal ifade, bilişsel yeniden yapılandırma, sosyal geri çekilme ve başa çıkma stratejileri arasında doğrudan bir ilişki bulunmuştur. Duygusal zeka boyutlarından hem duygusal netlik ve hem de onarıcı ruh hali başa çıkma becerileri ile ilişkili bulunmuştur.

Amerika'da Moeller, Seehuus ve Peisch (2020)'nin yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde duygusal zeka, aidiyet ve ruh sağlığı durumları araştırılmıştır. Çalışmaya 2094 lisans öğrencisi katılım sağlamıştır. Çalışmanın sonucunda yüksek düzeyde duygusal zekaya sahip olan öğrencilerin (alt ölçeklerden herhangi birinde veya tümünde daha yüksek puan alanlar) daha yüksek düzeyde aidiyet (daha fazla dahil olma ve daha az reddedilme) hissetmelerini sağladığı ve bu durumun da genel anlamda daha düşük düzeyde ruhsal sorunlarla karşılanmalarını sağlamıştır.

### 2.4.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yaşam doyumu kavramının yer aldığı yurtiçinde ve yurtdışında gerçekleştirilmiş farklı araştırmalar tarihsel sıraya göre aktarılmıştır.

Peterson, Park ve Seligman (2005) tarafından yapılan çalışmada birbirinden farklı mutluluk yönelimlerinin yaşam doyumu ile ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmaya 845 yetişkin birey katılmıştır ve yaşam doyumunu tahmin eden 3 farklı bileşen (zevk, bağlılık ve anlam) ölçülmüştür. Zevk, bağlılık ve anlam yönelimlerinin hepsinin düşük olduğu bireylerde genel yaşam doyumu puanlarının da düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Young (2006) tarafından yapılan çalışmada uzun süreli bir ruhsal hastalığa sahip olan kişilerde sosyal destek ve yaşam doyumu ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmaya Hong-Kong'da bulunan 146 denek katılmıştır. Araştırma sonucunda farklı sosyal destek kaynaklarının (aile, merkezde çalışan personel ve arkadaşlar) bireyin yaşam doyumu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Özellikle personelden ve arkadaşlardan sağlanan desteklerin (aileden değil), bireyin yaşam doyumunu pozitif yönlü olarak artırabileceğini göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinde Tuzgöl Dost (2007) tarafından yapılan çalışmada yaşam doyumu düzeyleri cinsiyet, algılanan akademik başarı, algılanan ekonomik durum, algılanan anne-baba tutumu, gelecekten beklenti, dini inanç ve yalnızlık değişkenlerine göre incelenmiştir. Çalışmaya 2005-2006 eğitim-öğretim yılında farklı bölümlerde eğitim göre 403 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyet, algılanan akademik başarı, algılanan ekonomik durum, gelecekten beklenti, dini inanç ve yalnızlık değişkenlerine göre üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin farklılaştığı bulgulanmıştır.

Rice, Near ve Hunt (2010)'nın yaptığı deneysel bir çalışmanın gözden geçirilmesi şeklinde tasarlanan çalışmada iş ve yaşam doyumu incelenmiştir. Araştırma, 23 çalışmada ortaya konan 350'den fazla iş/yaşam doyumu ilişkisini kapsamaktadır. İncelenen durumların %90'ından fazlasında iş/yaşam doyumu arasındaki ilişkinin yönü pozitif olduğu görülmüştür. Dağınık şekilde görülen negatif yönlü ilişkiler ise istatistiksel açıdan güvenilir değildir şeklinde yorumlanmıştır.

Genel yaşam doyumu düzeyi yerine evlilik ya da boş zaman gibi yaşam doyumunun farklı yönleri ele alındığında iş/yaşam doyumu ilişkisinin daha genç yaşlardaki bireylerde görüldüğü belirtilmiştir.

Bibi, Chaudhry ve Awan (2015) tarafından Pakistan'da yapılan çalışmada cinsiyet, yaş ve kültürün yaşam doyumu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmaya 18-23 yaş aralığında 152 erkek ve 123 kadın toplam 275 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, yaş ilerledikçe yaşam doyumu düzeyinin arttığı ve farklı kültürlerin yaşam doyumunun yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrıca cinsiyet ve yaşam doyumu arasında fark bulunamamıştır.

Aile ile boş zaman etkinliklerine katılım, aile değerlendirme ve yaşam doyumu üzerine 985 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada aile değerlendirmesinin alt ölçekleri ile yaşam doyumu arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Aile ile boş zaman etkinliklerine katılan öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür (Tercan, 2015).

Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka, yaşam doyumu ve tükenmişlik arasındaki ilişki araştıran çalışma Cazan ve Năstasă (2015) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yaşam doyumu ve duygusal zeka arasındaki ilişkiye aracılık rolü akademik tükenmişlik olarak bulgulanmıştır. Öte yandan yüksek düzeyde olan tükenmişlik ve düşük yaşam doyumuna sahip olan öğrencilerin risk altında olduğu belirlenmiştir.

Azizli, Atkinson, Baughman ve Giammarco (2015) tarafından yapılan çalışmada genel öz-yeterlik, geleceği planlama eğilimi ve yaşam doyumu düzeyi arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Çalışmaya 16-31 yaş aralığında 242 üniversite öğrencisi katılmıştır. Yapılan analizler sonucunda genel öz-yeterlik, yaşam doyumu ve geleceği planlama eğilimi arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Genel öz-yeterliğin en yüksek düzeyde yaşam doyumu ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaşam doyumunun depresyon belirtilerini yordama durumu belirlemek ve tüm değişkenlerin cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu incelemek amaçlanmıştır (Yıldız, 2016). Çalışmaya 185 kadın ve 126 erkek toplam 311 öğrenci katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, duygusal zeka, depresyon ve yaşam doyumu değişkenleri arasında ilişki olduğu görülmüştür. Duygusal zeka ve yaşam doyumunun depresyonu anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin yaşam doyumu, depresyon ve duygusal zeka değişkenleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ancak sınıf düzeylerinin yaşam doyumu, duygusal zeka ve depresyon belirtilerini anlamlı düzeyde farklılaştırmadığı görülmüştür.

Tel ve Sarı (2016)'nın yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde öz duyarlılık ve yaşam doyumu düzeyleri incelenmiştir. Araştırmaya bir devlet üniversitesinde okuyan 1082 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucunda yaşam doyumu, öz duyarlılık ölçeğinin olumlu alt boyutları (öz sevecenlik, bilinçlilik ve paylaşımların farkında olma) ile arasında pozitif, öz duyarlılığın olumsuz alt boyutları (öz yargılama, izolasyon ve aşırı özdeşleşme) ile arasında negatif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Öz duyarlılık ölçeğinin bilinçlilik alt boyutunda, erkeklerin kadın katılımcılara göre daha yüksek bir ortalama puana sahip olduğu, aşırı özdeşleşme alt boyutunda ise kadınların erkeklere göre daha yüksek puan ortalaması aldığı görülmüştür.

Hawi ve Samaha (2016) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı, benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, sosyal medyanın kullanımının bağımlılık yaratacak şekilde kullanılmasının benlik saygısı ile negatif yönde bir ilişkisinin olduğunun görülmüştür. Ancak yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki ortaya konulmuştur. Yapılan yol analizinde ise, sosyal

medya bağımlılığının yaşam doyumu üzerindeki etkisine benlik saygısının aracılık etkisi olduğu görülmüştür.

Mutluluk ve yaşam doyumu kavramlarının 14 farklı ulusal grupta araştırıldığı çalışmaya 2715 öğrenci katılmıştır. Dört mutluluk kavramı (kendini aşma, öz yönelimli hedonizm, koruma ve kendini geliştirme) ve yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Mutluluk kavramlarından kendini aşma ve koruma ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki görülmüştür. Ayrıca kendi kendini yöneten hazcılığın ve kendini geliştirmenin yaşam doyumu üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (Joshanloo vd., 2016).

Cabras ve Mondo (2017) tarafında yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde kariyer uyum yeteneği ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide gelecek yöneliminin aracı rolü incelenmiştir. Çalışmaya 373 İspanyol ve İtalyan üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma bulgularında, öğrencilerin gelecek yöneliminin, yaşam doyumu ve kariyer uyum yeteneği arasındaki ilişkide aracı rol üstlendiği görülmüştür. Kariyer uyum yeteneği yüksek olan ve kendine güvenen öğrencilerin geleceği yönelik beklentileri hakkında kararlı olmaları nedeniyle yaşam doyumu düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

Şahin (2017) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının yaşam doyumu üzerindeki yordayıcılık düzeyi araştırılmıştır. Araştırmaya 232 erkek ve 380 kadın toplam 612 kişi katılmıştır. Çalışma sonucunda yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı arasında negatif ve orta düzey bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca yapılan regresyon analizine göre yaşam doyumu ile sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Salvador-Ferrer (2017) tarafından yapılan çalışmada İspanyol üniversite öğrencilerinde minnettarlık ve yaşam doyumunun ilişkisinde cinsiyetin moderator rolü incelenmiştir. Araştırma

sonucunda minnettarlığın yaşam doyumu düzeyini yordadığı ve minntarlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide cinsiyetin farklılıklara sebep olduğu görülmüştür.

Alibekiroğlu, Akbaş, Bulut Ateş ve Kırdök (2018)'ın yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide öz anlayışın aracılık etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 18-40 yaş aralığında 308 kadın ve 97 erkek olmak üzere toplam 405 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmadan sonucunda, yaşam doyumu-psikolojik sağlamlık-öz anlayış değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu görülmüştür. Ayrıca öz anlayışın yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık arasında kısmi bir aracılık rolünün olduğu belirlenmiştir.

Pang (2018)'ın üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada mikroblog kullanımı, arkadaşlığı sürdürme ve yaşam doyumu düzeyine çevrimiçi ortamda kendini ifade etmenin aracı rolü araştırılmıştır. Çalışmaya Çin'de 426 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma bulgularında, mikroblog kullanım yoğunluğunun, öğrencilerin arkadaşlıklarını sürdürme ve yaşam doyumu düzeyleriyle pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmüştür. Çevrimiçi kendini ifade etmenin; mikroblog kullanımı, ilişkilerin kalitesi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerde aracı bir rol oynadığı görülmüştür. Sonuçlar değerlendirildiğinde, mikroblogların içsel düşünceleri ve duygusal durumlarını çevrimiçi ortamda ifade ettiklerinde arkadaşlıkların devam etmesini destek olarak daha fazla yaşam doyumu sağladıkları görülmektedir. Ancak araştırma sonucunda beklenenin aksine, arkadaşlıkları sürdürmenin çevrimiçi ortamda yaşam doyumu düzeyinin bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılamamıştır.

Tepeli Temiz ve Tarı Cömert (2018) tarafında yapılan çalışmaya 425 (302 kadın, 123 erkek) üniversite öğrencisi (lisans, yüksek lisans ve doktora) katılmıştır ve yaşam doyumu, bağlanma stilleri ve psikolojik dayanıklılık değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Araştırmanın sonucuna göre güvensiz bağlanmanın kaygı ve kaçınma alt boyutları ile yaşam doyumu arasında negatif bir ilişki görülmektedir. Öte yandan kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stillerinin psikolojik dayanıklılığın bir yordayıcısı olmadığı görülmüştür. Psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki saptanmıştır.

Norveç'de kolej ve üniversite okuyan öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada, alkol tüketiminin yaşam doyumu ve ruh sağlığı üzerindeki etkileri incelenmiştir. Norveçli öğrencilerin sağlığı ve iyi-oluşları üzerine yapılan araştırmadan elde edilen veriler bu çalışmada değerlendirilmiştir. Tehlikeli tüketici grubunda olan öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin düşük, ruh sağlığına dair şikayetlerinin fazla olduğu ve daha fazla duygusal-sosyal yalnızlık yaşadıkları görülmüştür. Riskli tüketici grubunda olanlar yaşam doyumu düzeyinin görece daha az azaldığını ve ruh sağlığına dair şikayetlerin arttığını ancak daha az sosyal yalnızlık yaşadıklarını belirtmiştir. Çekimser kalan grup ise, daha az yakın arkadaş ve daha fazla sosyal yalnızlık bildirmelerine rağmen, yaşam doyumu ve ruh sağlığına dair bir sorun belirtmedikleri saptanmıştır (Sæther, Knapstad, Askeland ve Skogen, 2019).

### 2.4.3. Kariyer Seçimi ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde kariyer seçimi kavramının yer aldığı yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilmiş farklı araştırmalar tarihsel sıraya göre aktarılmıştır.

Caner ve Ökten (2010) tarafından yapılan çalışmada Türkiye'deki öğrencilerin kariyer seçimi ile risk durumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda, babanın geliri, serbest meslek durumu ve sosyal güvenlik durumu, bireyi eğitim veya sağlık gibi kariyer anlamında daha az riskli bir kariyer yerine daha riskli bir kariyer seçmesini etkileyen önemli faktörler olduğu görülmüştür.

Howard ve Walsh (2010) tarafından yapılan çalışmada çocukların kariyer seçimi hakkındaki düşünceleri farklı gelişim seviyelerinde incelenmiştir. Araştırma sonucunda, küçük çocukların fantezi ve büyülü düşünme ile ilişkili akıl yürütme stratejilerini kullanma durumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. 6. Sınıfa giden çocukların ise kişisel ilgilerini, yeteneklerini ve iş gereksinimlerini göz önünde bulundurma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca, daha karmaşık düşünme becerilerini kullanabilen çocukların, kariyer seçimi ve kazanımlarına ilişkin kavramları değerlendirirken daha yüksek muhakeme seviyeleri sahip oldukları görülmüştür.

Gökdeniz ve Merdan (2011)'ın yaptığı çalışmada kişilik ile kariyer seçimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmaya avukat, öğretmen, doktor, muhasebeci ve sigortacı mesleklerini yapan kişiler katılmıştır. Araştırma sonucunda kişilik türleri ile kariyer seçimi arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca farklı kişilik türlerinin kariyer seçiminde ayrı boyutlara değer verdiği belirlenmiştir.

Yılmaz, Dursun, Pektaş ve Altay (2012) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde kariyer seçimleri demografik faktörler açısından incelenmiştir. Çalışmaya 280 öğrenci katılmıştır. Holland'ın kariyer seçimi envanterinde bulunan kişilik tipleri ile (Sosyal, Araştırmacı, Sanatçı, Geleneksel, Gerçekçi ve Girişimci) değerlendirilen demografik özellikler olan cinsiyet, öğrenim görülen program, öğrenim görülen sınıf, anne-babanın eğitim durumları, bir kariyer planına sahip olup olmadıkları, eğitim gördükleri alanda çalışmayı isteyip istemedikleri ve çalışacakları işi seçmede önem verdikleri unsur değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Kyoung A ve Jinhyun (2015) tarafından yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinin kariyer karar verme öz-yeterliği, kariyer arama davranışı ve kariyer seçimine bağlılık konusundaki

farkındalıkları incelenmiştir. Çalışmaya 397 hemşirelik öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda kariyer kararı verme öz-yeterliği, kariyer arama davranışı ve kariyer seçimine bağlılık değişkenleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Jackson ve Wilton (2015)'ın yaptığı çalışmada kariyer seçimi ve kariyer yönetimi yeterliliklerinin algılanan istihdam edilebilme durumu üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Çalışma için Avustralya ve Birleşik Krallık'da eğitim gören 370 öğrenciden veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencileri kariyer seçim statülerinin yaş, eğitim aşaması, algılanan istihdam edilebilme durumu ve kariyer öz yönetiminde öğrencinin yeteneklerine göre değiştiği görülmüştür.

Meddour, Abdo, Majıd, Auf ve Aman (2016) tarafından yapılan çalışmada Endonezya'da 298 lisans öğrencisinin kariyer seçimlerini etkileyen faktörler araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öz-yeterlik, aile, kişisel çıkarlar ve ekonomik düşüncelerin kariyer seçimi ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu görülmüştür. Ayrıca regresyon analizi sonuçlarına göre, aile, öz-yeterlik, kişisel ilgi ve ekonomik faktörlerin, kariyer seçiminde etkili olduğu belirlenmiştir.

Nyamwange (2016) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin ilgi alanlarının kariyer seçimine olan etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya Kenya'da 296 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada öğrencilerin ilgi alanlarının kariyer seçimi kararlarını belirlemede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tanhan ve Yılmaz (2017)'ın çalışmasında lise son sınıf sınıf öğrencilerinin kariyer seçimlerinde aile ve sosyal medyanın etkilerinin incelenmesi üzerinde bir odak grup çalışması planlanmıştır. Çalışma 10 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin çoğunluğunun kariyer seçimi yaparken ebeveynlerinin hayalinde olan mesleklere yöneldikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin kariyer seçimi yaparken etkili olan faktörler

sırasıyla; ailenin hayalindeki meslek, ailenin eğitim düzeyi, sosyal medya kullanımı ve anne-babanın mesleği şeklindedir. Özellikle kariyer seçimi noktasından babanın kararlarının daha etkili olduğu görülmüştür.

Ayaz Alkaya, Yaman ve Simones (2017) tarafından yapılan çalışmada Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de eğitim göre hemşirelik öğrencilerinin kariyer seçimleri ve değerleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin büyük yüksek derecede mesleki değerlere sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin puanları karşılaştırıldığında Amerikalı öğrencilerin daha yüksek mesleki değerlere sahip oldukları belirlenmiştir. Amerikalı öğrencilerin kariyer seçiminde öncelikli olarak mesleğin kendilerine ve hedeflerine uygunluğunu göz önünde bulundurdukları, Türk öğrencilerin ise öncelikli olarak yaşam koşullarını düşündükleri görülmüştür.

Yükselen vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada üniversite birinci sınıf öğrencilerinin kariyer seçimleri ve iş değerleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmaya 585 birinci sınıf öğrencisi katılım sağlamıştır. Araştırma bulgularında, en önemli iş değerlerinin "değişim" ve "yaşam biçimi" olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğrenci için en önemli kariyer seçiminin Holland'ın Kariyer Seçimi Envanteri'ne göre "araştırmacı" olduğunu görülmüştür.

Anuja (2017) tarafından yapılan çalışmada kariyer seçiminde çevre, fırsatlar ve kişilik arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya 180 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışma sonucunda, kariyer seçimi yapmada öğrencilerin kişilik faktörleriyle sahip oldukları fırsatlar arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak, çevresel faktörlerin kariyer seçimi yapmakta önemli bir etkiye sahip olmadığı ve aralarında zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür.

Kass ve Miller (2018) tarafından yapılan çalışma akademik olarak mükemmel olan öğrencileri daha prestijli olan meslekleri seçmekten ziyade öğretmenlik kariyerini seçimlerinin

nedenleri üzerine yapılmıştır. 12 öğrenci ile yapılan mülakatlar sonucunda öğretmenlik kariyeri seçmenin dört örtük motivasyonu olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlar çaresizlik deneyimi ve öz-yeterlik duygusunu güçlendirme ihtiyacı, kimlik belirteçleri olarak kişilerarası sınırlar, ait olma ihtiyacı sıcaklık, özen ve bireysel ilgi ve çocukluk döneminde yaşanan haksız ve insanlık dışı deneyimler için bir karşılık olarak belirlenmiştir.

Toplumsal cinsiyet rol algıları ve kariyer seçimi ilişkisinin araştırıldığı çalışma Kayğın ve Zengin (2019) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Araştırmaya sonucunda toplumsal cinsiyet ölçeğinin alt boyutlarından eşitlikçi cinsiyet ve kariyer seçiminin alt boyutlarından saygınlık boyutunun en yüksek düzeyde algılandığı belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyetin alt boyutlarından kadın-erkek cinsiyet rolü ile kariyer seçimi alt boyutlarından girişimcilik arasından anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca toplumsal cinsiyetin alt boyutlarından "eşitlikçi cinsiyet rolü" ile kariyer seçimi alt boyutlarından olan "yönetsel" arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer alt ölçekler arasında anlamlı düzeyde ilişkiler tespit edilememiştir. Kariyer seçimi ölçeği ve alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma amacına göre değerlendirildiğinde toplumsal cinsiyet ile kariyer seçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kişilik özellikleri ve kariyer seçimini ilişkisinde cinsiyetin aracı rolünü belirlemek amacıyla Semordzi, Odame-Mensah, Hammond ve Amoako (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya 226 psikoloji lisans öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyetin kişilik özelliği ile kariyer seçimi arasındaki ilişki için aracı bir rol üstlenmediği belirlenmiştir.

Park, Lee, Kim, Kim ve Jahng (2019) tarafından yapılan çalışmada 103 Koreli lisans ve yüksek lisans öğrencisinde duygusal zekanın kariyer kararı değişkenlerinden günlük kariyer kararı öz-yeterlik ve günlük kariyer seçimi kaygısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda

duygusal zekanın günlük kariyer kararı öz yeterliği ve günlük kariyer seçimi kaygısını yordadığı görülmüştür. Sonuçlar değerlendirildiğinde, duygusal zeka düzeyi ve günlük olumlu duygular arttığında kariyer kararı öz-yeterliğinin gelişeceği ve kariyer seçimi stresini azalabileceği belirtilmiştir.

Akay ve Şıttak (2019) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinde staj deneyiminin kariyer seçimine olan etkisi araştırılmıştır. Araştırmaya 215 lisans ve 90 önlisans öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonucunda, staj motivasyonu, iş ortamı, eğitim ve sektöre uyum değişkenleri kariyer seçimi ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.

Vautero, Silva ve do Céu Taveira (2021) tarafından yapılan çalışmada lisans öğrencilerinin kariyer seçimlerinde ailenin etkisi incelenmiştir. Çalışmaya 323 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, yapılan yol analizlerinde aile değerleri, beklentiler ve destek durumlarının destek, engel ve öz yeterlik yoluyla öğrencilerin seçimlerini dolaylı olarak etkilediği görülmüştür.

# BÖLÜM III: YÖNTEM

## 3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinde duygusal zekanın yaşam doyumu ve kariyer seçimleriyle olan ilişkisini incelemek amacıyla planlanmış "deneysel olmayan nicel araştırma" tasarımındadır. Uygulanma biçimine göre tarama yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemindedir.

Tarama modeli, araştırma için seçilen durum, birey ya da nesnenin içinde var olduğu koşulları değiştirmeden, olduğu gibi tanımlamayı hedefler. İlişkisel tarama modelinde ise, iki veya daha çok sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişim ve/veya derecesini belirlemek amaçlanır. (Karasar, 2017).

## 3.2.Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da eğitim gören 18 yaş üstü üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Türkiye Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) resmi sitesinde 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da üniversite eğitimi alan öğrenci sayısı 554.869 kişi olarak açıklanmıştır (https://istatistik.yok.gov.tr/). Buna göre, belirli ana kütleden çekilecek örneklem sayısı Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından geliştirilen tabloda 0.05 örnekleme hatası için p=0.50 ve q=0.50 için 384 kişi olarak bulunmuştur.

Araştırma örneklemi, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da eğitim gören ve basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen 627 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma örnekleminin evreni temsil etme oranının %0,11 olduğu görülmüştür.

## 3.3.Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Kariyer Geleceği Ölçeği kullanılmıştır.

### 3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formunda; cinsiyet, yaş, üniversitede okunan bölüm, üniversite sınıf düzeyi, anne-babanın hayatta olup olmadığı bilgisi, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, ailenin aylık gelirine yönelik algı ve kariyer seçimine yönelik bilgilendirici panel, sempozyum, seminer vb. faaliyetlerde bulunma durumu bilgileri yer almaktadır.

### 3.3.2. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği, Dr. Reuven Bar-On (1997) tarafından Bar-On duygusal zeka modeli temel alınarak geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal formu, duygusal zekanın alt boyutlarını ölçen 133 maddeden oluşmaktadır. Bar-On Duygusal Zeka Envanteri'nin Türkçe geçerlik ve güvenirliği Acar (2001) tarafından yapıldıktan sonra, Yüksel (2006) tarafından yapılan çalışmada güvenirlik analizleri yenilenmiştir.

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği 5 boyut (kişisel beceriler, kişilerarası beceriler, uyum, stresle başa çıkma ve genel ruh hali) ve bu boyutların altındaki 15 boyutu ölçen 88 ifadeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin 88. maddesinde yer alan "Yukarıdaki ifadelere samimi ve doğru şekilde cevap verdim." şeklindeki ifadeye "Tamamen katılıyorum" seçeneğinin dışında cevap verenlerin ölçekleri değerlendirme dışı bırakılmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler için cevaplar 5'li likert tipinde olup 1- Tamamen katılmıyorum ile 5- Tamamen katılıyorum arasında değişmektedir. Ölçekte yer alan ifadelerden 3, 6, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 21, 22, 24, 29, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 44, 47, 51, 56, 58, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 70, 71, 73, 77, 79, 80, 82, 83, 85 ve 86. sorular ters sorudur (Yüksel, 2006).

Yüksel (2006) tarafından yapılan çalışmada yapılan güvenirlik analizi sonucunda Alpha= 0.91 olarak bulunmuştur. Ölçekte duygusal zekanın düzeyini belirleyecek herhangi bir kesim

noktası yoktur, alınan puan arttıkça duygusal zekanın yükseldiğini göstermektedir. Ölçekten en az 88 puan en çok 440 puan alınmaktadır.

### 3.3.3. Yaşam Doyumu Ölçeği

Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen "Yaşam Doyumu Ölçeği"nin (YDÖ) Türkiye koşullarında geçerlik ve güvenirlik çalışması Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılmıştır.

Özgün form İngilizce olup, bir faktör, beş madde ve 7'li likert tipi derecelendirmeden oluşan bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin maddeleri 7'li likert tipinde 1:Kesinlikle Katılmıyorum ve 7:Tamamen Katılıyorum şeklinde değerlendirilmektedir.

Yaşam Doyumu Ölçeği Köker (1991) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır ve 7'li derecelendirme sistemi ile birçok araştırmada kullanılmıştır. Ancak "Yaşam Doyum Ölçeği" Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılan çalışmada 7'li likert tipinde öğretmenlere uygulandığında, katılımcılar cevaplama sisteminde sunulan seçeneklerin birbirine çok yakın ifadeler olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle, ölçeğin Türk kültürüne uygun olmadığı belirlenmiş ve cevaplandırma sistemi 5'li likert tipine dönüştürülmüştür. Ölçeğin cevaplama sistemi 5'li likert tipine dönüştürüldüğünde ölçek tekrardan İngilizceden Türkçeye uyarlanmıştır. Yapılan çalışmada ifadelerin puanlanması 1-Hiç katılmıyorum, 2-Çok az katılıyorum, 3-Orta düzeyde katılıyorum, 4-Büyük oranda katılıyorum ve 5-Tamamen katılıyorum olarak düzenlenmiştir.

Dağlı ve Baysal (2016) tarafından yapılan araştırmada, Yaşam Doyumu Ölçeği'nin (YDÖ) Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Dil geçerliği çalışmalarında, ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları iki hafta aralıkla 21 İngilizce öğretmenine uygulanmıştır. İngilizce ve Türkçe form ölçeklerinden alınan puanlar arasındaki tutarlığı test etmek için Pearson Mometler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanarak

0,92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucu KMO (Kaiser-Meyer Olkin) katsayısı hesaplanmış ve Barlett Spehericity testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda KMO değeri 0,869 olarak bulunmuştur. Bartlett testi $\chi 2$ değerinin ise 528,329 ($p<0,001$, Sd=10) olduğu görülmüştür. Açıklanan toplam varyans %68,389 olarak bulgulanmıştır. Ölçeğin belirlenmiş olan tek faktörlü yapısını sınamak için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerin dağılımının DFA sonucunda orijinal ölçekteki dağılım ile aynı olduğu görülmüştür. Yaşam Doyumu Ölçeği'nin orijinalinde olduğu gibi, tek faktörlü bir yapısının olduğu ve 5 maddeden oluştuğu görülmüştür (Dağlı ve Baysal, 2016). Ölçekten alınan puan arttıkça yaşam doyumu arttığı biçiminde yorumlanmaktadır. Ölçekten en az 5 puan ve en çok 25 puan alınmaktadır.

Yaşam Doyumu Ölçeği'nin güvenirlik çalışmasında, Cronbach Alpha iç tutarlık kat sayısı 0,88 ve test- tekrar test güvenirliği ise 0,97 olarak saptanmıştır (Dağlı ve Baysal, 2016).

### 3.3.4. Kariyer Geleceği Ölçeği

Rottinghaus, Day ve Borgen (2005) tarafından bireylerin olumlu kariyer tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)'nin Türk örneklemindeki geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Kalafat (2012) tarafından yapılmıştır. Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL), 5'li derecelendirme tipinde 1-Kesinlikle katılmıyorum ve 5-Kesinlikle katılıyorum arasında değerlendirilmektedir. Ölçek, üç alt boyut kariyer uyumluluğu (KU), kariyer iyimserliği (Kİ) ve iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi (AB) ve 25 maddeden oluşmaktadır. Kariyer uyumluluğu: 1-11, Kariyer iyimserliği: 12-22, Bilgi: 23-25 maddeler ile ölçülmektedir. Ölçeğin 10, 11, 14, 15, 16, 19, 20, 24 maddeleri tersten kodlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından ve genelinden alınan yüksek puanın bireyin alt boyutlarda belirlenen özelliklere ve toplam kariyer geleceği algısına sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek puanlanırken alt

boyutların ve ölçek toplam puanının ortalaması alınmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 25, en yüksek toplam puan ise 125'tir (Kalafat, 2012).

KARGEL'in dil geçerliği çalışmasında, Türkçe ve İngilizce form 15 gün aralıkla uygulanmıştır. Her iki formdan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon katsayıları; kariyer uyumluluğu alt boyutu için .76, kariyer iyimserliği alt boyutu için .78, iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi alt boyutu için .71 ve ölçeğin toplamı için .91 olarak bulunmuştur. Maddelerin ayırt ediciliğini değerlendirmek amacıyla yapılan madde toplam korelasyonları sonucunda, elde edilen sonuçların 0.23 ile 0.58 arasında değiştiği görülmüştür. Yapı geçerliğini değerlendirebilmek için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda, serbestlik derecesi 272 için elde edilen Ki kare değerinin 1344,09 olduğu görülmüştür. Ayrıca, modelin RMSEA değeri 0.08, Karşılaştırmalı Uyum Endeksi (CFI) 0.91, Artan Uyum Endeksi (IFI) 0.91 ve SMSR değeri 0.085 olarak bulunmuştur (Kalafat, 2012).

Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında, iç tutarlılık ve test-tekrar test korelasyonları yapılmıştır. Cronbach alfa değerleri, kariyer uyumluluğu (KU) alt boyutu için .83, kariyer iyimserliği (Kİ) alt boyutu için .82, iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi alt boyutu (AB) alt boyutu için .62 ve ölçeğin bütünü için .88 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test katsayıları ise kariyer uyumluluğu (KU) alt boyutu için .75, kariyer iyimserliği (Kİ) alt boyutu için .81, iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi (AB) alt boyutu için .73 ve ölçeğin bütünü için .87 bulunmuştur. Geçerlik ve güvenirlik çalışma sonuçlarına bakıldığında, Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)'nin Türk örnekleminde kullanılabilecek bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir.

### 3.4.Veri Toplama Süreci

Araştırmanın öncesinde İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan çalışmanın yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğini, Yaşam Doyumu Ölçeğini ve Kariyer Geleceği Ölçeğinin Türkçe uyarlamasını yapan araştırmacılardan ölçek kullanımlarına dair onay alınmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçekler katılımcılara çevrim içi yolla ulaştırılmış ve veriler internet ortamında toplanmıştır. Araştırmaya gönüllülük esasıyla katılan öğrencilere gönderilen çevrim için formda, öncelikle araştırmaya gönüllü olarak katılım sağladıklarını beyan eden "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu" yanıtlanmıştır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılan ölçeklerin cevaplanmasına ilişkin yönergeler, cevaplama öncesinde öğrencilere aktarılmıştır.

### 3.5.Verilerin Çözümlenmesi

Çalışmada, anketten elde edilen veriler IBM SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiş, anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Araştırma analizlerinden önce 627 kişi olan örneklem için sosyo-demografik değişkenlerin yüzde dağılım analizleri ve üç ölçeğe yönelik katılımcıların verdikleri cevapların sıklık dağılım analizleri yapılmıştır. Yapılan analizlerin belirlenmesine normallik testi sonuçlarına göre karar verildiği için her bir alt boyut ve ana boyutlar için normallik testi yapılmıştır. Normallik testi sonucunda $p<0.05$ olduğundan normal dağılım sağlanmadığı görülmüştür. Bu durumda grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılmıştır. Grup farklılıklarının analizinde iki grup için Mann-Whitney-U testi ile üç ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır. Ayrıca korelasyon analizi için Kendall's tau-b ilişki analizi uygulanmıştır.

Çalışmada duygusal zeka düzeyinin yaşam doyumu ve kariyer geleceği boyutlarıyla ilişkisinin belirlenmesi amaçlı regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca duygusal zekanın alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali alt

boyutlarının yaşam doyumu ve kariyer geleceğiyle ilişkileri regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Regresyon tahmin katsayılarının yorumlanabilir özellikte olması için t testi $H_1$, F testi $H_1$ ve $R^2$ belirginlik katsayısı değerinin yüksek olmalı varsayımının yanı sıra; hata payı normal dağılımlı olmalı, otokorelasyon bulunmamalı ve heteroskedasite olmamalı gibi varsayımlar da sağlanmıştır. Bu koşullar altında katsayılar güvenilir ve yorumlanabilir özellikte olmuştur.

# BÖLÜM IV: BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, uygulanan analiz sonuçlarına yer verilmiştir. İlk olarak, 627 kişi olan örneklem için sosyo-demografik değişkenlerin yüzde dağılım bilgileri, ölçek boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistiksel bilgiler ve üç ölçeğe yönelik katılımcıların verdikleri cevapların sıklık ve yüzde bilgileri sunulmuştur. Ardından hipotezlerin test edilmesi için ilişki analizlerine ve ardından grup farklılığı analizlerine yer verilmiştir.

## 4.1.Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların kişisel bilgi formunda yer alan çeşitli değişkenlere ilişkin demografik bilgileri sunulmuştur.

**Tablo 4- 1:Cinsiyet Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Cinsiyet** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Kadın | 471 | 75,1 |
| Erkek | 156 | 24,9 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-1'de görüldüğü üzere katılımcıların %75,1'i kadın, %24,9'u ise erkektir.

**Tablo 4- 2:Yaş Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Yaş** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| 18-20 yaş | 176 | 28,1 |
| 21-23 yaş | 409 | 65,2 |
| 24 yaş ve üzeri | 42 | 6,7 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-2'de görüldüğü üzere, katılımcıların %28,1'i 18-20 yaş aralığında, %65,2'si 21-23 yaş aralığında, %6,7'si ise 24 yaş ve üzerindedir.

**Tablo 4- 3:Sınıf Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Sınıf** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Hazırlık | 1 | 0,2 |
| 1. sınıf | 10 | 1,6 |
| 2. sınıf | 167 | 26,6 |
| 3. sınıf | 200 | 31,9 |
| 4. sınıf | 246 | 39,2 |
| 5. sınıf ve üzeri | 3 | 0,5 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-3'de görüldüğü üzere, katılımcıların sınıf düzeyi dağılımı; %0,2'si hazırlık, %1,6'sı 1. sınıf, %26,6'sı 2. sınıf, %31,9'u 3. sınıf, %39,2'si 4. sınıf, %0,5'i 5. sınıf ve üzeri şeklindedir.

**Tablo 4- 4:Annenin Hayatta Olma Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Anne Hayatta Olma Durumu** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Evet | 621 | 99,0 |
| Hayır | 6 | 1,0 |
| Toplam | 627 | 100,0 |

Tablo 4-4'de görüldüğü üzere, katılımcıların %99'unun annesi hayatta, %1'inin ise annesi hayatta değildir.

**Tablo 4- 5:Babanın Hayatta Olma Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Baba Hayatta Olma Durumu** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Evet | 599 | 95,5 |
| Hayır | 28 | 4,5 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-5'de görüldüğü üzere katılımcıların %95,5'inin babası hayatta, %4,5'inin ise babası hayatta değildir.

**Tablo 4- 6:Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Kardeş Sayısı** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| 0 (kardeş yok) | 24 | 3,8 |
| 1 kardeş | 233 | 37,2 |
| 2 kardeş | 164 | 26,2 |
| 3 kardeş | 111 | 17,7 |
| 4 kardeş ve üzeri | 95 | 15,2 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-6'da görüldüğü üzere katılımcıların %3,8'i tek çocukken, %37,2'si 1, %26,2'si 2, %17,7'si 3, %15,2'si 4 ve daha fazla kardeşe sahiptir.

**Tablo 4- 7:Anne Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Anne Eğitim Durumu** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Okuryazar değil | 29 | 4,6 |
| Okuryazar | 18 | 2,9 |
| İlkokul | 266 | 42,4 |
| Ortaokul | 76 | 12,1 |
| Lise | 151 | 24,1 |
| Üniversite | 84 | 13,4 |
| Lisansüstü | 3 | 0,5 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-7'de görüldüğü üzere, katılımcıların %4,6'sının annesi okuryazar değil, %2,9'unun okuryazar, %42,4'ünün ilkokul, %12,1'inin ortaokul, %24,1'inin lise, %13,4'ünün üniversite, %0,5'inin ise lisansüstü mezunudur.

**Tablo 4- 8:Baba Eğitim Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Baba Eğitim Durumu** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Okuryazar değil | 7 | 1,1 |
| Okuryazar | 11 | 1,8 |
| İlkokul | 173 | 27,6 |
| Ortaokul | 100 | 15,9 |
| Lise | 198 | 31,6 |
| Üniversite | 120 | 19,1 |
| Lisansüstü | 18 | 2,9 |

| | | |
|---|---|---|
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-8'de görüldüğü üzere, katılımcıların %1,1'inin babası okuryazar değil, %1,8'inin okuryazar, %27,6'sının ilkokul, %15,9'unun ortaokul, %31,6'sının lise, %19,1'inin üniversite, %2,9'unun ise lisansüstü mezunudur.

**Tablo 4- 9:Aile Gelir Düzeyi Algılarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Aile Gelir Düzeyi** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Düşük düzey gelir | 77 | 12,3 |
| Orta düzey gelir | 527 | 84,1 |
| Yüksek düzey gelir | 23 | 3,7 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-9'da görüldüğü üzere, katılımcıların %12,3'ünün ailelerinin gelir düzeyi algısı düşük, %84,1'inin orta, %3,7'sinin yüksektir.

**Tablo 4- 10:Kariyer Seçimine Yönelik Faaliyetlerde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri**

| **Kariyer Faaliyetlerde Bulunma Durumu** | ***f*** | ***%*** |
|---|---|---|
| Evet | 339 | 54,1 |
| Hayır | 288 | 45,9 |
| Toplam | 627 | 100 |

Tablo 4-10'da görüldüğü üzere, katılımcıların %54,1'i kariyer seçimine yönelik bilgilendirici panel, sempozyum, seminer vb. faaliyetlerde bulunmuşken, %45,9'u bulunmamıştır.

### 4.2.Ölçek Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Bilgileri ve Normallik Sonuçları

Yapılacak analizlerin belirlemesinde normallik testi sonuçlarına göre karar verildiği için Tablo 4-20'de her bir alt boyut ve ana boyutlar için tanımsal bilgilerin yan sıra normallik test sonuçları da verilmiştir.

**Tablo 4- 11:Boyutlara Yönelik Tanımlayıcı İstatistik Bilgiler ve Normallik Test Sonuçları**

| Boyutlar | Ortalama | St.Sapma | Asimetri | Basıklık | Kolmogorov-Smirnov | | Shapiro-Wilk | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | ist | p | ist | p |
| **Genel Ruh Durumu** | 3.694 | .673 | -1.734 | 2.785 | .212 | .000 | .711 | .000 |
| **Stresle Başa Çıkma** | 3.180 | .554 | -2.178 | 4.551 | .197 | .000 | .756 | .000 |
| **Uyumluluk** | 3.503 | .435 | -.997 | .0759 | .125 | .000 | .923 | .000 |
| **Kişiler Arası Beceriler** | 3.965 | .636 | -1.712 | 3.470 | .160 | .000 | .859 | .000 |
| **Kişisel Farkındalık** | 3.641 | .537 | -1.189 | 2.559 | .177 | .000 | .905 | .000 |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | 3.609 | .440 | -1.645 | 3.421 | .289 | .000 | .744 | .000 |
| **Yaşam Doyumu Genel Skor** | 3.006 | .859 | -1.263 | 1.903 | .101 | .000 | .813 | .000 |
| **Kariyer Uyumluluğu** | 3.738 | .643 | -1.451 | .964 | .169 | .000 | .874 | .000 |
| **Kariyer İyimserliği** | 3.567 | .684 | -1.483 | .883 | .145 | .000 | .942 | .000 |
| **Bilgi** | 3.050 | .813 | -1.883 | 1.564 | .167 | .000 | .883 | .000 |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | 3.580 | .583 | -0.924 | 2.004 | .546 | .000 | .765 | .000 |

Katılımcıların duygusal zeka alt boyutlarından genel ruh durumu alt boyutu puanlarının ortalaması 3,69±0,67'dir. Stresle başa çıkma alt boyutu puanlarının ortalaması 3,18±0,55'dir. Uyumluluk alt boyutu puanlarının ortalaması 3,50±0,43'dür. Kişiler arası beceriler alt boyutu puanlarının ortalaması 3,96±0,63'dür. Kişisel farkındalık alt boyutu puanlarının ortalaması 3,64±0,53'tür. Duygusal zeka ana boyutu puanlarının ortalaması 3,60±0,44'dür. Yaşam doyumu ana boyutu puanlarının ortalaması 3,00±0,85'dir. Kariyer geleceği ana boyutu puanlarının ortalaması 3,58±0,58'dir. Kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu alt boyutu puanlarının ortalaması 3,73±0,64'dür. Kariyer iyimserliği alt boyutu puanlarının ortalaması 3,56±0,68'dir. Bilgi alt boyutu puanlarının ortalaması 3,05±0,81'tir.

Her iki normallik testi sonucunda $p<0.05$ olduğundan normal dağılımın sağlanmadığını belirten $H_1$ hipotezi kabul edilir. Bu durumda grup farklılığı analizlerinde non-parametrik yöntemler kullanılacaktır. Grup farklılıklarının analizinde iki grup için Mann-Whitney-U testi ile

üç ve üzeri grup için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Farkın kaynağı için ortalama sıra (mean rank) değerlerine bakılmıştır. Ayrıca korelasyon analizi için normal dağılım gerektiren pearson ilişki analizi yerine Kendall's tau-b ilişki analizi uygulanmıştır.

### 4.3.Ölçeklere İlişkin Sıklık Dağılım Analizleri

#### 4.3.1. Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Analizi

**Tablo 4- 12:Kişisel Farkındalık Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| Sorular | Tamamen Katılmıyorum | Katılmıyorum | Kararsızım | Katılıyorum | Tamamen Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 2. Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır. | 7,2 | 17,5 | 27,6 | 33,8 | 13,9 | 3,30 | ± | 1,13 |
| 7. Biriyle aynı fikirde olmadığımda bunu ona söyleyebilirim. | 4,3 | 4,5 | 20,3 | 45,0 | 26,0 | 3,84 | ± | 1,00 |
| 9. Başkaları benim iddiasız biri olduğumu düşünürler. | 26,2 | 32,1 | 23,4 | 13,1 | 5,3 | 2,39 | ± | 1,16 |
| 10.Çoğu durumda kendimden eminimdir. | 5,6 | 8,5 | 26,3 | 42,6 | 17,1 | 3,57 | ± | 1,04 |
| 14.İyi ve kötü huylarıma baktığım zaman kendimi iyi hissederim. | 5,3 | 7,0 | 21,9 | 49,6 | 16,3 | 3,65 | ± | 1,01 |
| 15.Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım. | 5,7 | 3,2 | 10,5 | 50,7 | 29,8 | 3,96 | ± | 1,02 |
| 17.Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum. | 17,2 | 32,9 | 27,3 | 14,4 | 8,3 | 2,64 | ± | 1,17 |
| 19.Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım. | 5,1 | 3,0 | 10,0 | 47,4 | 34,4 | 4,03 | ± | 1,01 |
| 20.Başkalarına kızdığımda bunu onlara söyleyebilirim. | 4,5 | 13,4 | 21,5 | 41,0 | 19,6 | 3,58 | ± | 1,08 |
| 21.Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok. | 22,6 | 33,2 | 18,5 | 18,5 | 7,2 | 2,54 | ± | 1,23 |
| 22.Yapacaklarımın bana sık sık söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim. | 33,5 | 33,5 | 16,7 | 10,7 | 5,6 | 2,21 | ± | 1,18 |
| 24.Bir liderden çok, takipçiyimdir. | 15,0 | 27,3 | 29,8 | 23,0 | 4,9 | 2,76 | ± | 1,11 |

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 26.Fiziksel görüntümden memnunum. | 5,4 | 11,0 | 22,2 | 44,3 | 17,1 | 3,57 | ± | 1,06 |
| 27.İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim. | 4,9 | 10,5 | 27,9 | 39,1 | 17,5 | 3,54 | ± | 1,05 |
| 28.İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım. | 4,1 | 2,1 | 6,5 | 49,1 | 38,1 | 4,15 | ± | 0,94 |
| 35.Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim. | 16,3 | 30,1 | 28,7 | 18,5 | 6,4 | 2,69 | ± | 1,14 |
| 38.Duygularımı tanımlamak benim için zordur. | 19,3 | 30,6 | 24,9 | 18,8 | 6,4 | 2,62 | ± | 1,18 |
| 39.Haklarımı savunamam. | 31,3 | 43,7 | 13,6 | 9,7 | 1,8 | 2,07 | ± | 1,00 |
| 44.Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor. | 28,1 | 38,1 | 16,7 | 10,7 | 6,4 | 2,29 | ± | 1,17 |
| 47.Kendi başıma karar verememem. | 29,5 | 33,2 | 25,2 | 10,2 | 1,9 | 2,22 | ± | 1,04 |
| 54.Benimle birlikte olmak eğlencelidir. | 4,9 | 5,1 | 14,5 | 49,6 | 25,8 | 3,86 | ± | 1,02 |
| 55.Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum. | 4,6 | 5,4 | 14,2 | 49,1 | 26,6 | 3,88 | ± | 1,01 |
| 64.Başkaları ile çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim. | 12,9 | 39,6 | 30,1 | 13,4 | 4,0 | 2,56 | ± | 1,01 |
| 69.Kendimi takdir ederim. | 6,1 | 6,9 | 17,9 | 50,2 | 19,0 | 3,69 | ± | 1,05 |
| 73.Başkalarının bana ihtiyaç duymalarından çok,ben başkalarına ihtiyaç duyarım. | 23,0 | 41,8 | 22,5 | 9,7 | 3,0 | 2,28 | ± | 1,02 |
| 84.Uygun bir zamanda negatif duygularımla yüzleşir, onları gözden geçiririm. | 4,6 | 10,0 | 24,9 | 41,8 | 18,7 | 3,60 | ± | 1,05 |
| 86.İstediğim zaman " hayır " demek benim için zordur. | 21,9 | 27,4 | 25,7 | 18,8 | 6,2 | 2,60 | ± | 1,20 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,11** | | | | |

En yüksek ortalama 4,15 ile “İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım.” Önermesine, en düşük ortalama ise 2,07 ile “Haklarımı savunamam.” Önermesine aittir. Katılımcıların geneli 3,11 genel ortalaması ile “Kararsızım” şeklinde cevap vermiştir.

**Tablo 4- 13:Kişiler Arası Beceriler Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | Tamamen Katılmıyorum | Katılmıyorum | Kararsızım | Katılıyorum | Tamamen Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 16.Sevgimi belli edemem. | 27,0 | 31,7 | 20,9 | 15,3 | 5,1 | 2,40 | ± | 1,18 |
| 25.Doğrudan ifade etmeseler de, başkalarının duygularını çok iyi anlarım. | 4,3 | 5,1 | 18,2 | 45,1 | 27,3 | 3,86 | ± | 1,01 |
| 30.Diğer insanların duygularını incitmemeğe özen gösteririm. | 4,0 | 3,7 | 10,7 | 39,6 | 42,1 | 4,12 | ± | 1,01 |
| 32.Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım. | 4,8 | 4,0 | 8,9 | 55,0 | 27,3 | 3,96 | ± | 0,98 |
| 34.İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım. | 4,5 | 2,1 | 5,4 | 41,3 | 46,7 | 4,24 | ± | 0,98 |
| 42.İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler. | 7,3 | 12,0 | 20,1 | 36,7 | 23,9 | 3,58 | ± | 1,18 |
| 43.Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir. | 4,6 | 6,1 | 8,9 | 43,9 | 36,5 | 4,02 | ± | 1,06 |
| 45.Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da, ağlayan bir çocuğun anne ve babasını bulmasına yardım ederim. | 5,7 | 4,1 | 14,7 | 34,6 | 40,8 | 4,01 | ± | 1,11 |
| 46.Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler. | 3,8 | 3,0 | 4,6 | 30,1 | 58,4 | 4,36 | ± | 0,98 |
| 48.Başka insanlara saygı duyarım. | 3,8 | 2,6 | 4,3 | 36,4 | 53,0 | 4,32 | ± | 0,96 |
| 49.Başkalarına neler olduğunu önemserim. | 4,5 | 3,0 | 7,8 | 45,3 | 39,4 | 4,12 | ± | 0,99 |
| 57.Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir. | 5,6 | 4,0 | 9,3 | 43,4 | 37,8 | 4,04 | ± | 1,06 |
| 59.Eğer yasaları çiğnemem gerekirse, bunu yaparım. | 19,8 | 30,8 | 26,8 | 16,4 | 6,2 | 2,59 | ± | 1,16 |
| 62.Kolayca arkadaş edinebilirim. | 7,3 | 11,8 | 19,6 | 38,1 | 23,1 | 3,58 | ± | 1,18 |
| 67.Çevremdekilerle iyi geçinemem. | 38,6 | 44,3 | 9,4 | 5,7 | 1,9 | 1,88 | ± | 0,93 |
| 77.Acı çeken insanların farkına varamam. | 38,9 | 40,4 | 13,1 | 6,5 | 1,1 | 1,91 | ± | 0,94 |
| 79.Başkalarına göre bana güvenmek zordur. | 49,4 | 29,7 | 8,6 | 8,3 | 4,0 | 1,88 | ± | 1,12 |
| 81.Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını, kolaylıkla fark ederim. | 3,3 | 6,1 | 17,4 | 51,4 | 21,9 | 3,82 | ± | 0,95 |

| | |
|---|---|
| **Genel Ortalama** | **3,48** |

En yüksek ortalama 4,36 ile "Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler." Önermesine "Katılıyorum" yönünde, en düşük ortalama 1,88 ile "Çevremdekilerle iyi geçinemem." ve "Başkalarına göre bana güvenmek zordur." önermelerine "Katılmıyorum" yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,48 genel ortalaması ile "Kararsızım" yönünde cevap vermiştir.

**Tablo 4- 14:Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | Tamamen Katılmıyorum | Katılmıyorum | Kararsızım | Katılıyorum | Tamamen Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. Zorluklarla baş edebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektir. | 5,9 | 3,8 | 12,8 | 60,6 | 16,9 | 3,79 | ± | 0,97 |
| 4. Hayallerimden çok çabuk sıyrılabilir ve o anki durumun gerçekliğine kolayca dönebilirim. | 7,7 | 17,9 | 20,7 | 40,7 | 13,1 | 3,34 | ± | 1,14 |
| 12.Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir. | 38,0 | 44,2 | 10,0 | 6,9 | 1,0 | 1,89 | ± | 0,91 |
| 18.Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim. | 5,4 | 11,0 | 31,4 | 39,9 | 12,3 | 3,43 | ± | 1,02 |
| 23.Bir problemi çözerken her olasılığı inceler,daha sonra en iyisine karar veririm. | 4,0 | 5,4 | 13,7 | 47,4 | 29,5 | 3,93 | ± | 1,00 |
| 33.Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim. | 4,0 | 2,9 | 13,1 | 53,1 | 27,0 | 3,96 | ± | 0,93 |
| 50.Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur. | 7,5 | 16,4 | 22,2 | 37,6 | 16,3 | 3,39 | ± | 1,16 |
| 51.Problemlerin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım. | 16,6 | 37,0 | 27,4 | 15,6 | 3,3 | 2,52 | ± | 1,05 |
| 52.Fanteziler ya da hayaller kurmadan her şeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım. | 11,2 | 23,6 | 23,6 | 33,0 | 8,6 | 3,04 | ± | 1,17 |
| 56.Hayal ev fantezilerime kendimi kaptırırım. | 12,3 | 27,0 | 26,2 | 24,6 | 10,0 | 2,93 | ± | 1,19 |

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 58.Yeni şeylere başlamak benim için zordur. | 13,9 | 30,6 | 25,4 | 23,4 | 6,7 | 2,78 | ± | 1,15 |
| 61.Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır. | 5,1 | 12,0 | 27,4 | 38,8 | 16,7 | 3,50 | ± | 1,06 |
| 71.Tarzımı değiştirmem zordur. | 9,9 | 29,5 | 26,3 | 27,4 | 6,9 | 2,92 | ± | 1,11 |
| 82.Abartmayı severim. | 20,1 | 28,2 | 24,1 | 21,1 | 6,5 | 2,66 | ± | 1,20 |
| 87.Bir problemle karşılaştığımda önce durur ve düşünürüm. | 4,8 | 4,9 | 15,3 | 48,0 | 27,0 | 3,87 | ± | 1,02 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,2** | | | | |

En yüksek ortalama 3,96 ile "Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim." önermesine "Katılıyorum" yönünde, en düşük ortalama 1,89 ile "Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir." önermesine "Katılmıyorum" yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,2 genel ortalaması ile "Kararsızım" yönünde cevap vermiştir.

**Tablo 4- 15:Stres Yönetimi Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | **Tamamen Katılmıyorum** | **Katılmıyorum** | **Kararsızım** | **Katılıyorum** | **Tamamen Katılıyorum** | **Ort.** | **±** | **Ss.** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 3. Çok fazla strese dayanamam. | 8,6 | 22,0 | 23,4 | 32,1 | 13,9 | 3,21 | ± | 1,18 |
| 6. Üzücü olaylarla yüz yüze gelmek benim için zordur. | 7,7 | 18,2 | 19,9 | 36,0 | 18,2 | 3,39 | ± | 1,19 |
| 11.Huysuz bir insanımdır. | 22,5 | 33,3 | 23,1 | 15,0 | 6,1 | 2,49 | ± | 1,17 |
| 29.Sabırsız bir insanım. | 12,3 | 19,6 | 21,4 | 31,6 | 15,2 | 3,18 | ± | 1,26 |
| 36.Öfkemi kontrol etmem zordur. | 22,3 | 32,7 | 21,1 | 17,7 | 6,2 | 2,53 | ± | 1,19 |
| 41.Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır. | 15,2 | 25,0 | 25,4 | 22,8 | 11,6 | 2,91 | ± | 1,24 |
| 60.Endişeliyimdir. | 9,9 | 19,1 | 27,4 | 27,1 | 16,4 | 3,21 | ± | 1,21 |
| 63.Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim. | 4,1 | 7,3 | 27,3 | 44,7 | 16,6 | 3,62 | ± | 0,98 |
| 66.Konuşmaya başlayınca zor susarım. | 14,5 | 33,3 | 21,5 | 23,1 | 7,5 | 2,76 | ± | 1,18 |
| 68.Zor şartlarda serin kanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim. | 7,3 | 12,6 | 19,1 | 41,8 | 19,1 | 3,53 | ± | 1,15 |
| 70.İnsanlarla tartışırken, bana sesimi alçaltmamı söylerler. | 28,2 | 35,9 | 16,1 | 15,8 | 4,0 | 2,31 | ± | 1,16 |

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 75.Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim. | 9,1 | 16,3 | 30,8 | 31,6 | 12,3 | 3,22 | ± | 1,14 |
| 80.Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum. | 11,6 | 21,4 | 28,9 | 27,0 | 11,2 | 3,05 | ± | 1,18 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,03** | | | | |

En yüksek ortalama 3,62 ile "Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim." önermesine "Katılıyorum" yönünde, en düşük ortalama 2,31 ile "İnsanlarla tartışırken, bana sesimi alçaltmamı söylerler." önermesine "Katılmıyorum" yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,03 genel ortalaması ile "Kararsızım" yönünde cevap vermiştir.

**Tablo 4- 16:Genel Ruh Hali Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | **Tamamen Katılmıyorum** | **Katılmıyorum** | **Kararsızım** | **Katılıyorum** | **Tamamen Katılıyorum** | **Ort.** | **±** | **Ss.** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 31.İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır. | 5,3 | 6,4 | 21,5 | 46,4 | 20,4 | 3,70 | ± | 1,03 |
| 37.Hayattan zevk almıyorum. | 19,5 | 34,8 | 23,3 | 13,1 | 9,4 | 2,58 | ± | 1,21 |
| 40.Oldukça neşeli bir insanımdır. | 4,9 | 7,8 | 20,3 | 39,9 | 27,1 | 3,76 | ± | 1,09 |
| 54.Benimle birlikte olmak eğlencelidir. | 4,9 | 5,1 | 14,5 | 49,6 | 25,8 | 3,86 | ± | 1,02 |
| 65.Kendimi çok sık kötü hissederim. | 12,4 | 34,8 | 22,5 | 18,7 | 11,6 | 2,82 | ± | 1,21 |
| 72.Hayatımdan memnunum. | 8,1 | 10,0 | 22,2 | 42,1 | 17,5 | 3,51 | ± | 1,14 |
| 74.Hafta sonlarını ve tatilleri severim. | 5,7 | 3,7 | 6,4 | 37,2 | 47,0 | 4,16 | ± | 1,08 |
| 76.Çok zor durumların üstesinden geleceğime inanıyorum. | 5,1 | 5,6 | 21,1 | 46,7 | 21,5 | 3,74 | ± | 1,02 |
| 78.Genellikle en iyisini ümit ederim. | 8,5 | 6,7 | 16,6 | 42,3 | 26,0 | 3,71 | ± | 1,17 |
| 83.Gülümsemek benim için zordur. | 46,9 | 31,7 | 11,2 | 7,5 | 2,7 | 1,87 | ± | 1,05 |
| 85.Yeni bir şeylere başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım. | 22,0 | 35,6 | 17,7 | 17,2 | 7,5 | 2,53 | ± | 1,22 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,3** | | | | |

En yüksek ortalama 4,16 ile "Hafta sonlarını ve tatilleri severim." önermesine "Katılıyorum" yönünde, en düşük ortalama 1,87 ile "Gülümsemek benim için zordur." önermesine "Katılmıyorum" yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,3 genel ortalaması ile "Kararsızım" yönünde cevap vermiştir.

### 4.3.2. Yaşam Doyumu Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Analizi

**Tablo 4- 17:Yaşam Doyumu Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | Hiç Katılmıyorum | Çok Az Katılıyorum | Orta Düzeyde Katılıyorum | Büyük Oranda Katılıyorum | Tamamen Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. İdeallerime yakın bir yaşantım vardır. | 9,6 | 17,7 | 40,0 | 24,7 | 8,0 | 3,04 | ± | 1,06 |
| 2. Yaşam koşullarım mükemmeldir. | 9,1 | 25,5 | 45,0 | 16,7 | 3,7 | 2,80 | ± | 0,95 |
| 3. Yaşamımdan memnunum. | 4,5 | 16,6 | 29,7 | 36,8 | 12,4 | 3,36 | ± | 1,04 |
| 4. Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum. | 5,7 | 18,7 | 31,7 | 34,1 | 9,7 | 3,23 | ± | 1,05 |
| 5. Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim. | 21,5 | 27,6 | 27,8 | 16,4 | 6,7 | 2,59 | ± | 1,19 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,01** | | | | |

En yüksek ortalama 3,36 ile "Yaşamımdan memnunum." önermesine "Katılıyorum" yönünde, en düşük ortalama 2,59 ile "Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim." önermesine "Katılmıyorum" yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,01 genel ortalaması ile "Orta Düzeyde Katılıyorum" yönünde cevap vermiştir.

### 4.3.3. Kariyer Geleceği Ölçeğine İlişkin Sıklık Dağılım Analizi

**Tablo 4- 18: Kariyer Uyumluluğu Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | Kesinlikle Katılmıyorum | Katılmıyorum | Emin Değilim | Katılıyorum | Kesinlikle Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1. Yeni iş ortamlarına alışmakta oldukça başarılıyım. | 3,5 | 7,3 | 36,2 | 36,4 | 16,6 | 3,55 | ± | 0,97 |
| 2. Kariyer planlarımdaki değişikliklere kolayca uyum sağlayabilirim. | 2,1 | 11,8 | 29,2 | 41,5 | 15,5 | 3,56 | ± | 0,96 |
| 3. Kariyer hedeflerimi gerçekleştirmede önüme çıkabilecek engellerin üstesinden gelebilirim. | 1,4 | 5,3 | 20,9 | 53,1 | 19,3 | 3,84 | ± | 0,85 |
| 4. İşle ilgili yeni görevler almaktan keyif duyarım. | 1,9 | 4,6 | 16,9 | 51,2 | 25,4 | 3,93 | ± | 0,88 |
| 5.İş dünyasındaki değişikliklere kolayca uyum sağlayabilirim. | 2,1 | 6,1 | 24,6 | 48,5 | 18,8 | 3,76 | ± | 0,90 |
| 6.İş yaşamının artan taleplerine kolayca uyum sağlayabilirim. | 2,4 | 6,2 | 28,4 | 46,1 | 16,9 | 3,69 | ± | 0,91 |
| 7.Diğer insanlar kariyer planlarımdaki değişikliklere kolayca alışabildiğimi söyler. | 2,4 | 8,0 | 32,5 | 38,8 | 18,3 | 3,63 | ± | 0,95 |
| 8.Kariyerimdeki başarımı benim çabalarım belirleyecektir. | 2,1 | 3,0 | 12,1 | 38,3 | 44,5 | 4,20 | ± | 0,91 |
| 9.Kariyerimle ilişkili planlarım tam olarak gerçekleşmediğinde üzülmek yerine hemen kendimi toplama eğilimindeyim. | 4,3 | 9,6 | 32,2 | 36,5 | 17,4 | 3,53 | ± | 1,02 |
| 10.Kariyerim üzerinde çok az kontrole sahibim. | 23,8 | 38,4 | 22,2 | 11,0 | 4,6 | 2,34 | ± | 1,10 |
| 11.Kariyerimdeki başarılar üzerinde çok az kontrole sahibim. | 27,6 | 39,2 | 20,7 | 8,0 | 4,5 | 2,22 | ± | 1,07 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,48** | | | | |

En yüksek ortalama 4,2 ile "Kariyerimdeki başarımı benim çabalarım belirleyecektir." önermesine "Katılıyorum" yönünde, en düşük ortalama 2,22 ile "Kariyerimdeki başarılar üzerinde

çok az kontrole sahibim.” önermesine “Katılmıyorum” yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,48 genel ortalaması ile “Emin Değilim” yönünde cevap vermiştir.

**Tablo 4- 19: Kariyer İyimserliği Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | Kesinlikle Katılmıyorum | Katılmıyorum | Emin Değilim | Katılıyorum | Kesinlikle Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **12.**Kariyerim hakkında düşündüğümde heyecanlanırım. | 3,0 | 7,3 | 17,7 | 40,4 | 31,6 | 3,90 | ± | 1,03 |
| **13.**Kariyerim hakkında düşünmek bana ilham verir. | 3,3 | 6,1 | 17,9 | 41,5 | 31,3 | 3,91 | ± | 1,01 |
| **14.**Kariyerim hakkında düşünmek canımı sıkar. | 28,5 | 35,1 | 18,8 | 11,8 | 5,7 | 2,31 | ± | 1,17 |
| **15.**Benim için kariyer hedefleri belirlemek çok zordur. | 21,5 | 25,8 | 31,6 | 15,9 | 5,1 | 2,57 | ± | 1,14 |
| **16.**Yeteneklerimi özel bir kariyer planıyla ilişkilendirmek zordur. | 16,9 | 27,6 | 31,4 | 18,3 | 5,7 | 2,68 | ± | 1,13 |
| **17.**Mesleki ilgilerimin farkındayım. | 2,1 | 5,6 | 22,3 | 45,5 | 24,6 | 3,85 | ± | 0,93 |
| **18.**Kariyer hayallerimi takip etme konusunda oldukça azimliyim. | 2,7 | 7,0 | 28,4 | 40,7 | 21,2 | 3,71 | ± | 0,97 |
| **19.**İleride mesleğimde başarılı olup olmayacağımdan emin değilim. | 18,0 | 30,8 | 27,4 | 15,0 | 8,8 | 2,66 | ± | 1,19 |
| **20.**Doğru mesleği bulmak çok zordur. | 9,6 | 21,5 | 29,5 | 23,3 | 16,1 | 3,15 | ± | 1,21 |
| **21.**Kariyerimi planlamak son derece doğal bir iştir. | 3,3 | 6,7 | 22,8 | 41,6 | 25,5 | 3,79 | ± | 1,01 |
| **22.**Kariyerimle ilişkili doğru kararları alacağıma kesinlikle eminim. | 4,3 | 8,9 | 38,0 | 34,4 | 14,4 | 3,46 | ± | 0,99 |
| **Genel Ortalama** | | | | **3,27** | | | | |

En yüksek ortalama 3,91 ile “Kariyerim hakkında düşünmek bana ilham verir.” önermesine “Katılıyorum” yönünde, en düşük ortalama 2,31 ile “Kariyerim hakkında düşünmek canımı sıkar.”

önermesine “Katılmıyorum” yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 3,27 genel ortalaması ile “Emin Değilim” yönünde cevap vermiştir.

**Tablo 4- 20: Bilgi Boyutuna İlişkin Sıklık Dağılım Tablosu**

| | Kesinlikle Katılmıyorum | Katılmıyorum | Emin Değilim | Katılıyorum | Kesinlikle Katılıyorum | Ort. | ± | Ss. |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **23.**İş piyasasındaki eğilimleri anlamakta çok iyiyim. | 8,5 | 17,4 | 44,2 | 21,9 | 8,1 | 3,04 | ± | 1,03 |
| **24.**İş piyasasındaki eğilimleri anlayamıyorum. | 14,5 | 22,0 | 34,8 | 23,6 | 5,1 | 2,83 | ± | 1,10 |
| **25.**Gelecekte mesleklerde meydana gelecek değişimi tahmin etmek çok kolaydır. | 11,8 | 18,7 | 40,0 | 22,6 | 6,9 | 2,94 | ± | 1,08 |
| **Genel Ortalama** | | | | **2,94** | | | | |

En yüksek ortalama 3,04 ile “İş piyasasındaki eğilimleri anlamakta çok iyiyim.” önermesine “Katılıyorum” yönünde, en düşük ortalama 2,83 ile “İş piyasasındaki eğilimleri anlayamıyorum.” önermesine “Katılmıyorum” yönünde cevap verilmiştir. Katılımcıların geneli 2,94 genel ortalaması ile “Emin Değilim” yönünde cevap vermiştir.

### 4.4. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili p tane değişkeni bir araya getirerek az sayıda ilişkisiz ve kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistiktir. Ölçeklere yönelik açıklayıcı faktör analizi sürecinde öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğu test edilmiştir. Veri setinin uygunluğunun yapılan testlerle onaylanmasının ardından faktör yapısının ortaya konulması amacıyla faktör tutma yöntemi olarak “Varimax” döndürme metodu ile “Temel Bileşenler Analizi” yöntemi uygulanmıştır.

Faktör analizi sonucunda Extraction (çıkarım) sütununda değeri 0,20’nin altında kalan sorular Costello ve Osborne’un (2005) çalışmasında belirtildiği üzere, varyans değişime etkileri

az olduğu için analiz dışında bırakılmalıdır. Bu çalışmada, elde edilen faktörlerde 0,20 değerinin altında bir soru olmadığı için çıkarım yapılmamıştır. Anti-imaj matris diyagonal değerleri her üç ölçek için 0.50 değerinin üzerinde çıkmıştır. Böylece soru çıkarılmamış, ölçekler orijinal haliyle kullanılmıştır.

**Tablo 4- 21:Faktör Analizi Sonuçları**

| **Duygusal Zeka Ölçeği** | **Varyansı Açıklama Yüzdesi** | **Cronbach-Alpha (CA)** | **Ana boyut CA** |
|---|---|---|---|
| **Genel Ruh Durumu** | %20.68 | 0.918 | 0.924 |
| **Stresle Başa Çıkma** | %18.05 | 0.913 | |
| **Uyumluluk** | %15.56 | 0.910 | |
| **Kişiler Arası Beceriler** | %13.22 | 0.908 | |
| **Kişisel Farkındalık** | %8.97 | 0.909 | |
| **KMO= 0.918; Bartlett χ2=5928.16 ve p= 0.000; Varyans Açıklama Yüzde: %76.48** | | | |
| **Kariyer Geleceği Ölçeği** | **Varyansı Açıklama Yüzdesi** | **Cronbach-Alpha (CA)** | **Ana boyut CA** |
| **Kariyer Uyumluluğu** | %25.92 | 0.920 | 0. 921 |
| **Kariyer İyimserliği** | %22.56 | 0.918 | |
| **Bilgi** | %18.27 | 0.916 | |
| **KMO= 0.916; Bartlett χ2=6197.04 ve p= 0.000; Varyans Açıklama Yüzde: %66.75** | | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | **Varyansı Açıklama Yüzdesi** | **Cronbach-Alpha (CA)** | **Ana boyut CA** |
| **Yaşam Doyumu** | %69.53 | 0.915 | 0.919 |
| **KMO= 0.912; Bartlett χ2=6435.28 ve p= 0.000; Varyans Açıklama Yüzde: %69.53** | | | |

Faktör yapısında, duygusal zeka için 5 faktör, kariyer geleceği için 3 faktör ve yaşam doyumu için 1 faktör öz değerleri 1'den yüksek olarak elde edilmiştir. Duygusal zeka ölçeği Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliği, iyi düzeyi ifade eden 0.70 değerinin üzerinde 0.918, kariyer geleceği ölçeği 0.916 ve yaşam doyumu ölçeği 0.912 olarak elde edilmiştir. Analizi yapılacak olan değişkenlerin tutarlılığını ölçmek için yapılan Bartlett küresellik testinin sonucu duygusal zeka ölçeği için istatistik anlamlı ($\chi2$= 5928.16 ve p= 0.000), kariyer geleceği ölçeği için ($\chi2$= 6197.04 ve p= 0.001) ve yaşam doyumu ölçeği için ($\chi2$= 6435.28 ve p= 0.000) olarak elde edilmiştir.

## 4.5.Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki Analizlere Yönelik Bulgular

### 4.5.1. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

**Tablo 4- 22:Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki Korelasyon Analizi**

| | | Yaşam Doyumu |
|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | **r** | ,291* |
| | **p** | ,000 |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | **r** | ,178* |
| | **p** | ,000 |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | **r** | ,209* |
| | **p** | ,000 |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | **r** | ,122* |
| | **p** | ,000 |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | **r** | ,391* |
| | **p** | ,000 |
| **Baron Genel Skor** | **r** | ,318* |
| | **p** | ,000 |

*0.05 için anlamlı ilişki

Kişisel farkındalık boyutu %29,1 oranında (r=0,291, p=0,000), kişiler arası beceriler boyutu %17,8 oranında (r=0,178, p=0,000), şartlara ve çevreye uyum boyutu %20,9 oranında (r=0,209, p=0,000), stres yönetimi boyutu %12,2 oranında (r=0,122, p=0,000), genel ruh hali boyutu %39,1 oranında (r=0,391, p=0,000), baron ölçeği %31,8 oranında (r=0,318, p=0,000) yaşam doyumu ölçeğini pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

### 4.5.2. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutlarının Yaşam Doyumu Düzeyini Yordamasına Yönelik Bulgular

Çalışmada duygusal zekanın (bağımsız değişken) yaşam doyumu (bağımlı değişken) etkisinin belirlenmesi amaçlı regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca duygusal zekanın alt boyutları olan genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel farkındalığın yaşam doyumu üzerine etkileri regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Regresyon tahmin katsayılarının yorumlanabilir özellikte olması için t testi $H_1$, F testi $H_1$ ve $R^2$ belirginlik katsayısı değerinin yüksek olması yanı sıra; hata payı normal dağılımlı olmalı, otokorelasyon bulunmamalı, heteroskedasite olmamalı gibi varsayımların da sağlanması gerekmektedir. Ancak bu koşullar altında katsayılar güvenilir ve yorumlanabilir özellikte olacaktır.

**Tablo 4- 23:Duygusal Zekanın Yaşam Doyumu Düzeyini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları**

| Bağımsız Değişkenler | Standartlaştırılmamış | | Standartlaştırılmış katsayı | t istatistiği | p |
|---|---|---|---|---|---|
| | β | Std. Hata | β | | |
| **Sabit** | 2.745 | .322 | | 8.498 | .000* |
| **Duygusal zeka** | .810 | .071 | .415 | 11.408 | .000 |
| **$R^2$ = 0.425 $F_{hesap}$ =21.67 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.119, LM test (p)= 0.123 Jarque-Bera (p)=0.251** | | | | | |

**Bağımlı Değişken: Yaşam doyumu,** *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-23'deki regresyon denkleminde, duygusal zeka yaşam doyumu üzerinde pozitif yönde (olumlu yönde) anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Duygusal zeka, yaşam doyumunu $R^2$ =%42.5 açıklama gücüne sahiptir. Duygusal zeka algısı 1 br. arttığında yaşam doyumu algısı 0.415 br. artış gösterecektir. Böylece ana hipotez $H_{01}$ sağlanmıştır.

Modelin varsayımları sınamaları için ilk olarak normallik varsayımı Jarque-Bera testi ile sınanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan normal dağılımı belirten $H_0$ hipotezi kabul edilmiştir. Otokorelasyon sınaması için LM testi uygulanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan otokorelasyon bulunmadığını belirten $H_0$ hipotezi kabul edilmiştir. Heteroskedasite probleminin sınanmasında Harvey testi uygulanmıştır ve $p>0.05$ olduğundan homoskedasiteyi belirten $H_0$ hipotezi kabul edilmiştir.

**Tablo 4- 24:Duygusal Zeka Alt Boyutlarının Yaşam Doyumunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları**

| **Bağımsız Değişkenler** | **Standartlaştırılmamış** | | **Standartlaştırılmış katsayı** | **t istatistiği** | **p** |
|---|---|---|---|---|---|
| | **β** | **Std. Hata** | **β** | | |
| **Sabit** | .902 | .272 | | 3.320 | .001* |
| **Genel Ruh Durumu** | .715 | .073 | .560 | 9.729 | .000* |
| **Stresle Başa Çıkma** | .193 | .037 | .263 | 5.160 | .000* |
| **Uyumluluk** | .030 | .103 | .015 | .289 | .772 |
| **Kişilerarası Beceriler** | .264 | .074 | .196 | 3.548 | .000* |
| **Kişisel Farkındalık** | .136 | .041 | .178 | 3.278 | .001* |
| **$R^2$ = 0.597 $F_{hesap}$ =26.31 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.124, LM test (p)= 0.139 Jarque-Bera (p)=0.232** | | | | | |

**Bağımlı Değişken: Yaşam doyumu** *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-24'deki regresyon denkleminde, duygusal zeka alt boyutları uyumluluk haricinde ($p>0.05$) yaşam doyumu üzerinde pozitif yönde (olumlu yönde) anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Duygusal zeka alt boyutları yaşam doyumunu $R^2$ =%59.7 açıklama gücüne sahiptir. Genel ruh

durumu algısı 1 br. arttığında yaşam doyumu algısı 0.560 br. artış gösterecektir. Stresle başa çıkma algısı 1 br. arttığında yaşam doyumu algısı 0.263 br. artış gösterecektir. Kişiler arası beceriler algısı 1 br. arttığında yaşam doyumu algısı 0.196 br. artış gösterecektir. Kişisel farkındalık algısı 1 br. arttığında yaşam doyumu algısı 0.178 br. artış gösterecektir. Katsayı büyüklüklerine göre, yaşam doyumu üzerinde en etkili genel ruh durumu ve stresle başa çıkma alt boyutları olmuştur. Uyumluluk alt boyutu yaşam doyumu üzerinde anlamlı etkili değildir. Böylece ana hipotez $H_{02}$ kısmen sağlanmıştır.

Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.232), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.139, homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.124) belirlenmiştir.

## 4.6.Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Analizlere Yönelik Bulgular

### 4.6.1. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

**Tablo 4- 25:Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi**

| | | Kariyer Uyumluluğu Boyutu | Kariyer İyimserliği Boyutu | Bilgi Boyutu | Kariyer Geleceği Genel Skor |
|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | **r** | ,501* | ,475* | ,229* | ,537* |
| | **p** | ,000 | ,000 | ,000 | ,000 |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | **r** | ,394* | ,317* | ,097* | ,370* |
| | **p** | ,000 | ,000 | ,001 | ,000 |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | **r** | ,413* | ,305* | ,141* | ,381* |
| | **p** | ,000 | ,000 | ,000 | ,000 |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | **r** | ,248* | ,206* | ,122* | ,234* |
| | **p** | ,000 | ,000 | ,000 | ,000 |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | **r** | ,471* | ,407* | ,165* | ,467* |
| | **p** | ,000 | ,000 | ,000 | ,000 |
| **Baron Genel Skor** | **r** | ,543* | ,462* | ,206* | ,543* |
| | **p** | ,000 | ,000 | ,000 | ,000 |

*0.05 için anlamlı ilişki

Kişisel farkındalık boyutu; kariyer uyumluluğu boyutunu %50,1 oranında (r=0,501, p=0,000), kariyer iyimserliği boyutunu %47,5 oranında (r=0,475, p=0,000), bilgi boyutunu %22,9 oranında (r=0,229, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %53,7 oranında (r=0,537, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Kişiler arası beceriler boyutu; kariyer uyumluluğu boyutunu %39,4 oranında (r=0,394, p=0,000), kariyer iyimserliği boyutunu %31,7 oranında (r=0,317, p=0,000), bilgi boyutunu %9,7 oranında (r=0,097, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %37 oranında (r=0,37, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Şartlara ve çevreye uyum boyutu; kariyer uyumluluğu boyutunu %41,3 oranında (r=0,413, p=0,000), kariyer iyimserliği boyutunu %30,5 oranında (r=0,305, p=0,000), bilgi boyutunu %14,1 oranında (r=0,141, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %38,1 oranında (r=0,381, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Stres yönetimi boyutu; kariyer uyumluluğu boyutunu %24,8 oranında (r=0,248, p=0,000), kariyer iyimserliği boyutunu %20,6 oranında (r=0,206, p=0,000), bilgi boyutunu %12,2 oranında (r=0,122, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %23,4 oranında (r=0,234, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Genel ruh hali boyutu; kariyer uyumluluğu boyutunu %47,1 oranında (r=0,471, p=0,000), kariyer iyimserliği boyutunu %40,7 oranında (r=0,407, p=0,000), bilgi boyutunu %16,5 oranında (r=0,165, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %46,7 oranında (r=0,467, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Baron ölçeği; kariyer uyumluluğu boyutunu %54,3 oranında (r=0,543, p=0,000), kariyer iyimserliği boyutunu %46,2 oranında (r=0,462, p=0,000), bilgi boyutunu %20,6 oranında (r=0,206, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %54,3 oranında (r=0,543, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

### 4.6.2. Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutlarının Kariyer Geleceği Ölçeğini Yordamasına Yönelik Bulgular

Çalışmada duygusal zekanın (bağımsız değişken) kariyer geleceğine (bağımlı değişken) etkisinin belirlenmesi amaçlı regresyon analizi uygulanmıştır. Ayrıca duygusal zekanın alt boyutları olan genel ruh durumu, stresle başa çıkma, uyumluluk, kişiler arası beceriler ve kişisel farkındalığın kariyer geleceği üzerine etkileri regresyon analizi ile tahmin edilmiştir. Regresyon tahmin katsayılarının yorumlanabilir özellikte olması için t testi $H_1$, F testi $H_1$ ve $R^2$ belirginlik katsayısı değerinin yüksek olması yanı sıra; hata payı normal dağılımlı olmalı, otokorelasyon bulunmamalı, heteroskedasite olmamalı gibi varsayımların da sağlanması gerekmektedir. Ancak bu koşullar altında katsayılar güvenilir ve yorumlanabilir özellikte olacaktır.

**Tablo 4- 26:Duygusal Zekanın Kariyer Geleceğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları**

| **Bağımsız Değişkenler** | **Standartlaştırılmamış** | | **Standartlaştırılmış katsayı** | **t istatistiği** | **p** |
|---|---|---|---|---|---|
| | **β** | **Std. Hata** | **β** | | |
| **Sabit** | .370 | .142 | | 2.600 | .010* |
| **Duygusal zeka** | .890 | .039 | .672 | 22.703 | .000* |
| **$R^2$ = 0.459 $F_{hesap}$ =29.56 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.136, LM test (p)= 0.141 Jarque-Bera (p)=0.256** | | | | | |

**Bağımlı Değişken: Kariyer Geleceği** *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-26'daki regresyon denkleminde, duygusal zeka kariyer geleceği üzerinde pozitif yönde (olumlu yönde) anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Duygusal zeka kariyer geleceğini $R^2$ =%45,9 açıklama gücüne sahiptir. Duygusal zeka algısı 1 br. arttığında kariyer geleceği algısı 0.672 br. artış gösterecektir. Böylece ana hipotez $H_{03}$ sağlanmıştır.

Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.256), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.141, homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.136) belirlenmiştir.

**Tablo 4- 27:Duygusal Zeka Ölçeği Alt Boyutlarının Kariyer Geleceğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları**

| **Bağımsız Değişkenler** | **Standartlaştırılmamış** | | **Standartlaştırılmış katsayı** | **t istatistiği** | **p** |
|---|---|---|---|---|---|
| | **β** | **Std. Hata** | **β** | | |
| **Sabit** | .697 | .153 | | 4.567 | .000* |
| **Genel Ruh Durumu** | .323 | .018 | .537 | 18.356 | .000* |
| **Stresle Başa Çıkma** | .096 | .034 | .092 | 2.819 | .005* |
| **Uyumluluk** | .142 | .022 | .258 | 6.495 | .000* |
| **Kişilerarası Beceriler** | .228 | .041 | .264 | 5.529 | .000* |
| **Kişisel Farkındalık** | .517 | .053 | .477 | 9.735 | .000* |
| **$R^2$ = 0.576 $F_{hesap}$ =32.89 $F_{anlamlılık}$ =0.000, Harvey test (p) = 0.137, LM test (p)= 0.148 Jarque-Bera (p)=0.269** | | | | | |

**Bağımlı Değişken: Kariyer Geleceği** *0.05 için anlamlı değişken

Tablo 4-27'deki regresyon denkleminde, duygusal zeka alt boyutları kariyer geleceği üzerinde pozitif yönde (olumlu yönde) anlamlı ilişkili çıkmıştır ($p<0.05$). Duygusal zeka alt boyutları kariyer geleceğini $R^2$ =%57,6 açıklama gücüne sahiptir. Genel ruh durumu algısı 1 br. arttığında kariyer geleceği algısı 0.537 br. artış gösterecektir. Stresle başa çıkma algısı 1 br. arttığında kariyer geleceği algısı 0.092 br. artış gösterecektir. Uyumluluk algısı 1 br. arttığında kariyer geleceği algısı 0.258 br. artış gösterecektir. Kişiler arası beceriler algısı 1 br. arttığında kariyer geleceği algısı 0.264 br. artış gösterecektir. Kişisel farkındalık algısı 1 br. arttığında kariyer geleceği algısı 0.477 br. artış gösterecektir. Katsayı büyüklüklerine göre, kariyer geleceği üzerinde en etkili genel ruh durumu ve kişisel farkındalık alt boyutları olmuştur. Böylece ana hipotez $H_{04}$ sağlanmıştır.

Bu tahmin sonuçları için hata paylarının normal dağılımlı olduğu (Jarque-Bera (p)=0.269), otokorelasyon bulunmadığı (LM test (p)= 0.148), homoskedasitenin sağlandığı (Harvey test (p) = 0.137) belirlenmiştir.

### 4.7.Yaşam Doyumu Düzeyi ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulgular

**Tablo 4- 28:Yaşam Doyumu Düzeyi ile Kariyer Geleceği Ölçeği ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Analizi**

| | | Kariyer Uyumluluğu Boyutu | Kariyer İyimserliği Boyutu | Bilgi Boyutu | Kariyer Geleceği Ölçeği | Yaşam Doyumu Ölçeği |
|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | **r** | 1,000 | ,522* | ,277* | ,737* | ,303* |
| | **p** | | ,000 | ,000 | ,000 | ,000 |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | **r** | | 1,000 | ,306* | ,776* | ,314* |
| | **p** | | | ,000 | ,000 | ,000 |
| **Bilgi Boyutu** | **r** | | | 1,000 | ,414* | ,239* |
| | **p** | | | | ,000 | ,000 |
| **Kariyer Geleceği Ölçeği** | **r** | | | | 1,000 | ,347* |
| | **p** | | | | | ,000 |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | **r** | | | | | 1,000 |
| | **p** | | | | | |

*0.01 için anlamlı ilişki

Kariyer uyumluluğu boyutu; kariyer iyimserliği boyutunu %52,2 oranında (r=0,522, p=0,000), bilgi boyutunu %27,7 oranında (r=0,277, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %73,7 oranında (r=0,737, p=0,000), yaşam doyumu ölçeğini %30,3 oranında (r=0,303, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Kariyer iyimserliği boyutu; bilgi boyutunu %30,6 oranında (r=0,306, p=0,000), kariyer geleceği ölçeğini %77,6 oranında (r=0,776, p=0,000), yaşam doyumu ölçeğini %31,4 oranında (r=0,314, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Bilgi boyutu; kariyer geleceği ölçeğini %41,4 oranında (r=0,414, p=0,000), yaşam doyumu ölçeğini %23,9 oranında (r=0,239, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

Kariyer geleceği ölçeği; yaşam doyumu ölçeğini %34,7 oranında (r=0,347, p=0,000) pozitif yönde (artırıcı) etkilemektedir.

## 4.8. Demografik Değişkenler ile Duygusal Zeka, Yaşam Doyumu ve Kariyer Geleceği Ölçekleri Arasındaki Analizlere Yönelik Bulgular

### 4.8.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 29: Cinsiyet Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları**

| | Cinsiyet | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Mann-Whitney U | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Kadın | 471 | 320,94 | 3,66 | 0,53 | 33470,0 | 0,096 |
| | Erkek | 156 | 293,05 | 3,59 | 0,56 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Kadın | 471 | 333,75 | 4,02 | 0,64 | 27438,0 | **0,000*** |
| | Erkek | 156 | 254,38 | 3,80 | 0,61 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Kadın | 471 | 314,91 | 3,51 | 0,44 | 36311,5 | 0,828 |
| | Erkek | 156 | 311,27 | 3,49 | 0,44 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Kadın | 471 | 308,43 | 3,17 | 0,54 | 34116,0 | 0,181 |
| | Erkek | 156 | 330,81 | 3,22 | 0,61 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Kadın | 471 | 320,06 | 3,72 | 0,67 | 33885,5 | 0,145 |
| | Erkek | 156 | 295,71 | 3,62 | 0,67 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Kadın | 471 | 322,35 | 3,63 | 0,43 | 32807,0 | **0,045*** |
| | Erkek | 156 | 288,8 | 3,55 | 0,46 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Kadın | 471 | 327,85 | 3,07 | 0,85 | 30216,5 | **0,001*** |
| | Erkek | 156 | 272,2 | 2,81 | 0,86 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Kadın | 471 | 310,88 | 3,74 | 0,64 | 35268,5 | 0,453 |
| | Erkek | 156 | 323,42 | 3,75 | 0,66 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Kadın | 471 | 325,38 | 3,61 | 0,68 | 31380,0 | **0,006*** |
| | Erkek | 156 | 279,65 | 3,44 | 0,69 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Kadın | 471 | 307,55 | 3,02 | 0,83 | 33698,5 | 0,117 |
| | Erkek | 156 | 333,48 | 3,13 | 0,76 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Kadın | 471 | 318,01 | 3,60 | 0,59 | 34847,0 | 0,335 |
| | Erkek | 156 | 301,88 | 3,54 | 0,57 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Kişiler arası beceriler boyutu, duygusal zeka, yaşam doyumu ve kariyer iyimserliği boyutu cinsiyet grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için

ortalama sıra değerlerine bakıldığında, farkın ortalama değeri en yüksek olan kadın grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Kadın grubu bu boyutlara erkeklere göre daha fazla önem vermektedir.

### 4.8.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 30: Yaş Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | Yaş | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Ki-Kare Değeri | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 309,68 | 3,62 | 0,47 | 2,429 | 0,297 |
| | 21-23 yaş | 409 | 311,55 | 3,64 | 0,57 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 355,95 | | | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 302,68 | 3,94 | 0,59 | 0,964 | 0,618 |
| | 21-23 yaş | 409 | 318,17 | 3,97 | 0,66 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 320,79 | | | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 310,65 | 3,49 | 0,43 | 0,663 | 0,718 |
| | 21-23 yaş | 409 | 313,23 | 3,50 | 0,44 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 335,54 | | | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 300,59 | 3,13 | 0,51 | 2,344 | 0,310 |
| | 21-23 yaş | 409 | 321,96 | 3,21 | 0,57 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 292,65 | | | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 308 | 3,66 | 0,64 | 0,432 | 0,806 |
| | 21-23 yaş | 409 | 317,44 | 3,71 | 0,69 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 305,63 | | | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | 18-20 yaş | 176 | 301,91 | 3,58 | 0,38 | 1,502 | 0,472 |
| | 21-23 yaş | 409 | 316,96 | 3,62 | 0,47 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 335,82 | | | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | 18-20 yaş | 176 | 316,97 | 3,02 | 0,82 | 2,468 | 0,291 |
| | 21-23 yaş | 409 | 317,06 | 3,02 | 0,87 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 271,7 | | | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 300,05 | 3,71 | 0,58 | 3,406 | 0,182 |
| | 21-23 yaş | 409 | 323,26 | 3,76 | 0,66 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 282,31 | | | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 322,57 | 3,60 | 0,61 | 0,551 | 0,759 |
| | 21-23 yaş | 409 | 310,53 | 3,55 | 0,71 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 311,86 | | | | |
| **Bilgi Boyutu** | 18-20 yaş | 176 | 273,17 | 2,85 | 0,81 | 12,715 | **0,002*** |
| | 21-23 yaş | 409 | 329,93 | 3,13 | 0,80 | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 329,98 | | | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | 18-20 yaş | 176 | 306,25 | 3,56 | 0,52 | 0,840 | 0,657 |
| | 21-23 yaş | 409 | 318,73 | 3,60 | 0,61 | | |
| | 24 yaş ve üzeri | 42 | 300,37 | | | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Bilgi boyutu yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir (p<0.05). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerine bakıldığında, farkın ortalama değeri en yüksek olan 24 yaş ve üzeri grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Bu yaş grubu bilgiye diğer guplara göre daha fazla önem vermektedir.

### 4.8.3. Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 31: Sınıf Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | **Sınıf** | **N** | **Ortalama Sıra** | **Ort.** | **Ss.** | **Ki-Kare Değeri** | **p** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Hazırlık | 1 | 23 | 2,63 | | 10,673 | 0,058 |
| | 1. sınıf | 10 | 277,45 | 3,51 | 0,44 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 313,32 | 3,62 | 0,51 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 303,15 | 3,61 | 0,53 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 322,73 | 3,68 | 0,56 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 578,33 | 4,44 | 0,13 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Hazırlık | 1 | 12 | 2,00 | | 15,029 | **0,010*** |
| | 1. sınıf | 10 | 244,65 | 3,69 | 0,82 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 291,8 | 3,87 | 0,70 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 332,19 | 4,01 | 0,62 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 315,14 | 4,01 | 0,58 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 575 | 4,69 | 0,06 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Hazırlık | 1 | 1 | 2,27 | | 16,309 | **0,006*** |
| | 1. sınıf | 10 | 248,2 | 3,35 | 0,55 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 294,52 | 3,45 | 0,46 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 340,45 | 3,55 | 0,43 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 306,72 | 3,51 | 0,40 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 556,17 | 4,13 | 0,35 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Hazırlık | 1 | 466 | 3,54 | | 9,029 | 0,108 |
| | 1. sınıf | 10 | 274,35 | 3,06 | 0,59 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 307,97 | 3,16 | 0,58 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 342,75 | 3,26 | 0,54 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 295,49 | 3,14 | 0,55 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 332,83 | 3,23 | 0,13 | | |
| | Hazırlık | 1 | 17 | 2,18 | | 18,797 | **0,002*** |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | 1. sınıf | 10 | 225,65 | 3,24 | 0,93 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 281,68 | 3,57 | 0,68 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 326,69 | 3,73 | 0,68 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 327,28 | 3,76 | 0,62 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 571,5 | 4,55 | 0,00 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Hazırlık | 1 | 8 | 2,53 | | 14,452 | **0,013*** |
| | 1. sınıf | 10 | 239,35 | 3,41 | 0,47 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 292,77 | 3,55 | 0,43 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 325,43 | 3,63 | 0,43 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 320,14 | 3,63 | 0,44 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 581,17 | 4,25 | 0,12 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Hazırlık | 1 | 608 | 4,60 | | 19,790 | **0,001*** |
| | 1. sınıf | 10 | 297,05 | 3,04 | 1,21 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 271,31 | 2,80 | 0,88 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 323,89 | 3,05 | 0,83 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 331,65 | 3,09 | 0,83 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 542 | 4,07 | 0,46 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Hazırlık | 1 | 508 | 4,27 | | 9,503 | 0,091 |
| | 1. sınıf | 10 | 260,9 | 3,54 | 0,88 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 308,24 | 3,69 | 0,70 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 324,06 | 3,77 | 0,65 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 307,88 | 3,74 | 0,59 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 578,67 | 4,67 | 0,05 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Hazırlık | 1 | 523,5 | 4,27 | | 9,499 | 0,091 |
| | 1. sınıf | 10 | 359,6 | 3,75 | 0,67 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 297,77 | 3,52 | 0,62 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 309,07 | 3,53 | 0,71 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 323,37 | 3,60 | 0,70 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 556,17 | 4,52 | 0,42 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Hazırlık | 1 | 549 | 4,00 | | 17,404 | **0,004*** |
| | 1. sınıf | 10 | 419,85 | 3,57 | 0,77 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 292,16 | 2,94 | 0,72 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 300,4 | 2,98 | 0,91 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 331,48 | 3,14 | 0,77 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 571,67 | 4,33 | 0,58 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Hazırlık | 1 | 546 | 4,24 | | 10,048 | 0,074 |
| | 1. sınıf | 10 | 323,7 | 3,64 | 0,67 | | |
| | 2. sınıf | 167 | 299,51 | 3,53 | 0,55 | | |
| | 3. sınıf | 200 | 313,17 | 3,57 | 0,61 | | |
| | 4. sınıf | 246 | 319,78 | 3,61 | 0,57 | | |
| | 5. sınıf ve üzeri | 3 | 591,67 | 4,56 | 0,28 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Kişiler arası beceriler boyutu, şartlara ve çevreye uyum boyutu, genel ruh hali boyutu, baron ölçeği, yaşam doyum ölçeği ve bilgi boyutu sınıf grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerine bakıldığında, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum boyutu, genel ruh hali boyutu, baron ölçeği ve bilgi boyutundaki farkın ortalama değeri en yüksek olan 5. Sınıf ve üzeri, yaşam doyumu ölçeğindeki farkın ortalama değeri en yüksek olan hazırlık grubundan kaynaklandığı görülmektedir.

### 4.8.4. Anne-Baba Hayatta Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 32: Anne Hayatta Olma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları**

| | Anne Hayatta Olma Durumu | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Mann-Whitney U | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Evet | 621 | 314,31 | 3,64 | 0,54 | 1668,5 | 0,660 |
| | Hayır | 6 | 281,58 | 3,57 | 0,60 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Evet | 621 | 313,33 | 3,96 | 0,64 | 1447,5 | 0,346 |
| | Hayır | 6 | 383,25 | 4,06 | 0,77 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Evet | 621 | 313,74 | 3,50 | 0,43 | 1703,5 | 0,718 |
| | Hayır | 6 | 340,58 | 3,60 | 0,53 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Evet | 621 | 314,69 | 3,18 | 0,55 | 1435,5 | 0,332 |
| | Hayır | 6 | 242,75 | 2,91 | 0,60 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Evet | 621 | 314,17 | 3,69 | 0,67 | 1755,5 | 0,807 |
| | Hayır | 6 | 296,08 | 3,73 | 0,79 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Evet | 621 | 314,00 | 3,61 | 0,44 | 1860,5 | 0,995 |
| | Hayır | 6 | 313,58 | 3,59 | 0,47 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Evet | 621 | 313,82 | 3,00 | 0,86 | 1752,0 | 0,801 |
| | Hayır | 6 | 332,50 | 3,13 | 0,84 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Evet | 621 | 313,85 | 3,74 | 0,64 | 1770,5 | 0,834 |
| | Hayır | 6 | 329,42 | 3,74 | 0,63 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Evet | 621 | 314,10 | 3,57 | 0,69 | 1803,5 | 0,893 |
| | Hayır | 6 | 304,08 | 3,53 | 0,48 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Evet | 621 | 313,57 | 3,05 | 0,81 | 1598,5 | 0,545 |
| | Hayır | 6 | 358,08 | 3,11 | 0,96 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Evet | 621 | 313,90 | 3,58 | 0,58 | 1801,0 | 0,888 |
| | Hayır | 6 | 324,33 | 3,57 | 0,57 | | |

Duygusal zeka ve alt boyutlarında, yaşam doyumu ve kariyer geleceği ve alt boyutlarında anne hayatta olma durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>0.05).

**Tablo 4- 33: Baba Hayatta Olma Durumu Açısından Mann-Whitney U Sınaması Sonuçları**

| | Baba Hayatta Olma Durumu | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Mann-Whitney U | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Evet | 599 | 314,83 | 3,64 | 0,53 | 7888,5 | 0,595 |
| | Hayır | 28 | 296,23 | 3,58 | 0,68 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Evet | 599 | 314,74 | 3,97 | 0,63 | 7888,5 | 0,637 |
| | Hayır | 28 | 298,21 | 3,91 | 0,71 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Evet | 599 | 312,81 | 3,50 | 0,44 | 7672,5 | 0,446 |
| | Hayır | 28 | 339,48 | 3,56 | 0,39 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Evet | 599 | 315,03 | 3,18 | 0,55 | 7767,0 | 0,508 |
| | Hayır | 28 | 291,89 | 3,12 | 0,62 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Evet | 599 | 314,15 | 3,70 | 0,67 | 8295,5 | 0,923 |
| | Hayır | 28 | 310,77 | 3,65 | 0,82 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Evet | 599 | 314,43 | 3,61 | 0,44 | 8127,0 | 0,782 |
| | Hayır | 28 | 304,75 | 3,57 | 0,53 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Evet | 599 | 315,88 | 3,01 | 0,85 | 7262,0 | 0,229 |
| | Hayır | 28 | 273,86 | 2,82 | 0,99 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Evet | 599 | 313,62 | 3,74 | 0,64 | 8160,5 | 0,810 |
| | Hayır | 28 | 322,05 | 3,73 | 0,75 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Evet | 599 | 313,68 | 3,57 | 0,67 | 8191,5 | 0,835 |
| | Hayır | 28 | 320,95 | 3,59 | 0,90 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Evet | 599 | 313,23 | 3,04 | 0,81 | 7924,5 | 0,618 |
| | Hayır | 28 | 330,48 | 3,18 | 0,89 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Evet | 599 | 313,49 | 3,58 | 0,57 | 8078,5 | 0,743 |
| | Hayır | 28 | 324,98 | 3,60 | 0,76 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Duygusal zeka ve alt boyutlarında, yaşam doyumu ile kariyer geleceği ve alt boyutlarında baba hayatta olma durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>0.05).

### 4.8.5. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 34: Kardeş Sayısı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | Kardeş Sayısı | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Ki-Kare Değeri | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | 0 | 24 | 323,35 | 3,74 | 0,63 | 7,269 | 0,122 |
| | 1 kardeş | 233 | 325,34 | 3,66 | 0,49 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 312,20 | 3,64 | 0,53 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 274,66 | 3,54 | 0,58 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 332,91 | 3,69 | 0,58 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | 0 | 24 | 298,52 | 3,91 | 0,78 | 2,276 | 0,685 |
| | 1 kardeş | 233 | 326,07 | 4,02 | 0,57 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 313,77 | 3,95 | 0,66 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 307,66 | 3,94 | 0,67 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 296,11 | 3,90 | 0,66 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | 0 | 24 | 211,15 | 3,26 | 0,40 | 10,594 | **0,032*** |
| | 1 kardeş | 233 | 305,31 | 3,49 | 0,42 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 318,68 | 3,51 | 0,46 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 327,98 | 3,54 | 0,42 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 336,89 | 3,55 | 0,44 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | 0 | 24 | 222,83 | 2,95 | 0,52 | 13,591 | **0,009*** |
| | 1 kardeş | 233 | 312,24 | 3,17 | 0,53 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 329,43 | 3,22 | 0,59 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 285,09 | 3,11 | 0,55 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 348,48 | 3,27 | 0,55 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | 0 | 24 | 314,81 | 3,69 | 0,70 | 0,924 | 0,921 |
| | 1 kardeş | 233 | 316,98 | 3,72 | 0,62 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 302,57 | 3,67 | 0,67 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 318,68 | 3,66 | 0,80 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 320,74 | 3,72 | 0,66 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | 0 | 24 | 274,58 | 3,55 | 0,47 | 3,359 | 0,500 |
| | 1 kardeş | 233 | 320,99 | 3,63 | 0,39 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 313,96 | 3,61 | 0,46 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 295,02 | 3,56 | 0,48 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 329,06 | 3,64 | 0,47 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | 0 | 24 | 380,27 | 3,38 | 1,09 | 10,218 | **0,037*** |
| | 1 kardeş | 233 | 328,65 | 3,07 | 0,85 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 300,67 | 2,94 | 0,86 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 321,73 | 3,06 | 0,78 | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 275,31 | 2,80 | 0,87 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | 0 | 24 | 331,88 | 3,69 | 0,79 | 7,407 | 0,116 |
| | 1 kardeş | 233 | 303,54 | 3,70 | 0,63 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 318,26 | 3,74 | 0,67 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 291,68 | 3,70 | 0,63 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 353,86 | 3,89 | 0,60 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | 0 | 24 | 321,27 | 3,63 | 0,72 | 11,539 | **0,021*** |
| | 1 kardeş | 233 | 299,79 | 3,52 | 0,63 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 308,69 | 3,56 | 0,68 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 301,43 | 3,48 | 0,78 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 370,88 | 3,79 | 0,68 | | |
| **Bilgi Boyutu** | 0 | 24 | 370,19 | 3,40 | 1,04 | 4,446 | 0,349 |
| | 1 kardeş | 233 | 315,29 | 3,03 | 0,72 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 321,33 | 3,09 | 0,83 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 291,46 | 2,98 | 0,90 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 310,33 | 3,04 | 0,83 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | 0 | 24 | 332,06 | 3,63 | 0,69 | 8,500 | 0,075 |
| | 1 kardeş | 233 | 304,03 | 3,54 | 0,54 | | |
| | 2 kardeş | 164 | 311,64 | 3,58 | 0,60 | | |
| | 3 kardeş | 111 | 294,71 | 3,52 | 0,61 | | |
| | 4 kardeş ve üzeri | 95 | 360,51 | 3,75 | 0,56 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Şartlara ve çevreye uyum boyutu, stres yönetimi boyutu, yaşam doyumu ölçeği ve kariyer iyimserliği boyutu kardeş sayısı grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve kariyer iyimserliği boyutlarındaki farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan 4 kardeş ve üzeri, yaşam doyumu ölçeğindeki farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan tek çocuk grubundan kaynaklandığı görülmektedir.

### 4.8.6. Anne-Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 35: Anne Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | Anne Eğitim Durumu | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Ki-Kare Değeri | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 252,71 | 3,44 | 0,50 | 25,166 | **0,000*** |
| | Okuryazar | 18 | 457,72 | 4,08 | 0,48 | | |
| | İlkokul | 266 | 286,32 | 3,57 | 0,53 | | |
| | Ortaokul | 76 | 334,74 | 3,68 | 0,50 | | |
| | Lise | 151 | 334,45 | 3,71 | 0,56 | | |
| | Üniversite | 84 | 334,49 | 3,68 | 0,49 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 370,50 | 3,79 | 0,75 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 242,86 | 3,70 | 0,76 | 23,790 | **0,001*** |
| | Okuryazar | 18 | 375,69 | 4,18 | 0,44 | | |
| | İlkokul | 266 | 282,73 | 3,90 | 0,60 | | |
| | Ortaokul | 76 | 331,72 | 4,05 | 0,52 | | |
| | Lise | 151 | 351,66 | 4,03 | 0,70 | | |
| | Üniversite | 84 | 341,59 | 4,04 | 0,62 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 287,17 | 3,56 | 1,25 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 293,55 | 3,41 | 0,47 | 15,540 | **0,016*** |
| | Okuryazar | 18 | 453,42 | 3,78 | 0,30 | | |
| | İlkokul | 266 | 300,74 | 3,48 | 0,41 | | |
| | Ortaokul | 76 | 312,66 | 3,53 | 0,44 | | |
| | Lise | 151 | 335,56 | 3,54 | 0,45 | | |
| | Üniversite | 84 | 297,16 | 3,47 | 0,46 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 271,33 | 3,31 | 0,62 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 347,21 | 3,25 | 0,63 | 15,314 | **0,018*** |
| | Okuryazar | 18 | 377,97 | 3,33 | 0,32 | | |
| | İlkokul | 266 | 303,10 | 3,17 | 0,56 | | |
| | Ortaokul | 76 | 285,79 | 3,08 | 0,60 | | |
| | Lise | 151 | 351,66 | 3,28 | 0,54 | | |
| | Üniversite | 84 | 281,39 | 3,08 | 0,51 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 308,17 | 3,26 | 0,71 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 286,22 | 3,56 | 0,73 | 10,599 | 0,102 |
| | Okuryazar | 18 | 392,64 | 3,97 | 0,49 | | |
| | İlkokul | 266 | 301,12 | 3,64 | 0,69 | | |
| | Ortaokul | 76 | 309,08 | 3,71 | 0,54 | | |
| | Lise | 151 | 343,29 | 3,79 | 0,71 | | |
| | Üniversite | 84 | 302,72 | 3,66 | 0,66 | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Lisansüstü | 3 | 219,00 | 3,36 | 0,79 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Okuryazar değil | 29 | 267,07 | 3,47 | 0,48 | 21,683 | **0,001*** |
| | Okuryazar | 18 | 446,97 | 3,90 | 0,33 | | |
| | İlkokul | 266 | 288,01 | 3,56 | 0,45 | | |
| | Ortaokul | 76 | 326,36 | 3,63 | 0,40 | | |
| | Lise | 151 | 344,00 | 3,68 | 0,45 | | |
| | Üniversite | 84 | 318,88 | 3,61 | 0,41 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 315,17 | 3,53 | 0,60 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Okuryazar değil | 29 | 232,88 | 2,61 | 0,77 | 19,447 | **0,003*** |
| | Okuryazar | 18 | 264,14 | 2,69 | 0,99 | | |
| | İlkokul | 266 | 308,42 | 2,98 | 0,79 | | |
| | Ortaokul | 76 | 306,61 | 2,93 | 0,90 | | |
| | Lise | 151 | 348,84 | 3,19 | 0,89 | | |
| | Üniversite | 84 | 323,54 | 3,06 | 0,89 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 58,67 | 1,67 | 0,58 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 297,98 | 3,66 | 0,77 | 28,292 | **0,000*** |
| | Okuryazar | 18 | 433,97 | 4,15 | 0,48 | | |
| | İlkokul | 266 | 278,91 | 3,64 | 0,64 | | |
| | Ortaokul | 76 | 312,89 | 3,73 | 0,65 | | |
| | Lise | 151 | 344,71 | 3,81 | 0,64 | | |
| | Üniversite | 84 | 355,21 | 3,90 | 0,54 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 189,33 | 3,06 | 1,15 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 322,66 | 3,57 | 0,65 | 19,663 | **0,003*** |
| | Okuryazar | 18 | 467,33 | 4,15 | 0,60 | | |
| | İlkokul | 266 | 289,30 | 3,48 | 0,71 | | |
| | Ortaokul | 76 | 314,57 | 3,56 | 0,62 | | |
| | Lise | 151 | 331,11 | 3,63 | 0,67 | | |
| | Üniversite | 84 | 323,83 | 3,61 | 0,66 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 349,83 | 3,67 | 0,73 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Okuryazar değil | 29 | 269,16 | 2,87 | 0,91 | 10,620 | 0,101 |
| | Okuryazar | 18 | 318,64 | 3,06 | 0,59 | | |
| | İlkokul | 266 | 294,01 | 2,96 | 0,82 | | |
| | Ortaokul | 76 | 318,42 | 3,05 | 0,68 | | |
| | Lise | 151 | 335,11 | 3,17 | 0,81 | | |
| | Üniversite | 84 | 349,65 | 3,19 | 0,91 | | |
| | Lisansüstü | 3 | 319,83 | 3,00 | 0,58 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Okuryazar değil | 29 | 299,95 | 3,53 | 0,66 | 29,104 | **0,000*** |
| | Okuryazar | 18 | 463,42 | 4,02 | 0,43 | | |
| | İlkokul | 266 | 278,63 | 3,49 | 0,58 | | |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Ortaokul | 76 | 316,69 | 3,57 | 0,57 |
| Lise | 151 | 341,63 | 3,65 | 0,58 |
| Üniversite | 84 | 347,76 | 3,68 | 0,52 |
| Lisansüstü | 3 | 285,50 | 3,32 | 0,90 |

*0.05 için anlamlı farklılık

Kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği boyutları ve kariyer geleceği, yaşam doyumu, duygusal zeka anne eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında, kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği boyutlarındaki ve kariyer geleceği ve duygusal zeka farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan okuryazar, yaşam doyumu ölçeğindeki farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan lise grubundan kaynaklandığı görülmektedir.

**Tablo 4- 36: Baba Eğitim Düzeyi Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | **Baba Eğitim Durumu** | **N** | **Ortalama Sıra** | **Ort.** | **Ss.** | **Ki-Kare Değeri** | **p** |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 225,79 | 3,38 | 0,61 | 12,028 | 0,061 |
| | Okuryazar | 11 | 254,68 | 3,46 | 0,38 | | |
| | İlkokul | 173 | 284,28 | 3,55 | 0,54 | | |
| | Ortaokul | 100 | 335,99 | 3,73 | 0,57 | | |
| | Lise | 198 | 335,04 | 3,71 | 0,50 | | |
| | Üniversite | 120 | 318,02 | 3,64 | 0,56 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 289,81 | 3,57 | 0,45 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 318,07 | 3,89 | 0,86 | 17,286 | **0,008*** |
| | Okuryazar | 11 | 209,36 | 3,73 | 0,52 | | |
| | İlkokul | 173 | 278,64 | 3,87 | 0,62 | | |
| | Ortaokul | 100 | 358,78 | 4,12 | 0,61 | | |
| | Lise | 198 | 321,74 | 3,99 | 0,61 | | |
| | Üniversite | 120 | 325,50 | 3,97 | 0,67 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 305,67 | 3,87 | 0,77 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 340,64 | 3,51 | 0,51 | 13,129 | **0,041*** |
| | Okuryazar | 11 | 285,32 | 3,45 | 0,36 | | |
| | İlkokul | 173 | 308,19 | 3,49 | 0,43 | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Ortaokul | 100 | 308,03 | 3,49 | 0,39 | | |
| | Lise | 198 | 336,32 | 3,56 | 0,42 | | |
| | Üniversite | 120 | 311,16 | 3,48 | 0,50 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 183,53 | 3,23 | 0,33 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 292,86 | 3,13 | 0,94 | 6,821 | 0,338 |
| | Okuryazar | 11 | 355,64 | 3,27 | 0,40 | | |
| | İlkokul | 173 | 309,64 | 3,18 | 0,55 | | |
| | Ortaokul | 100 | 295,86 | 3,12 | 0,62 | | |
| | Lise | 198 | 336,70 | 3,24 | 0,52 | | |
| | Üniversite | 120 | 303,17 | 3,15 | 0,55 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 261,94 | 3,03 | 0,63 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 281,29 | 3,51 | 0,94 | 5,485 | 0,483 |
| | Okuryazar | 11 | 337,91 | 3,77 | 0,58 | | |
| | İlkokul | 173 | 300,88 | 3,64 | 0,66 | | |
| | Ortaokul | 100 | 336,92 | 3,80 | 0,63 | | |
| | Lise | 198 | 324,39 | 3,73 | 0,66 | | |
| | Üniversite | 120 | 304,37 | 3,65 | 0,74 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 260,81 | 3,51 | 0,64 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Okuryazar değil | 7 | 258,29 | 3,48 | 0,57 | 9,140 | 0,166 |
| | Okuryazar | 11 | 272,82 | 3,50 | 0,35 | | |
| | İlkokul | 173 | 290,50 | 3,55 | 0,44 | | |
| | Ortaokul | 100 | 333,41 | 3,67 | 0,44 | | |
| | Lise | 198 | 333,70 | 3,66 | 0,42 | | |
| | Üniversite | 120 | 314,09 | 3,60 | 0,48 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 261,58 | 3,48 | 0,37 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Okuryazar değil | 7 | 213,50 | 2,46 | 1,09 | 5,259 | 0,511 |
| | Okuryazar | 11 | 268,18 | 2,75 | 0,87 | | |
| | İlkokul | 173 | 302,55 | 2,94 | 0,73 | | |
| | Ortaokul | 100 | 312,21 | 3,02 | 1,02 | | |
| | Lise | 198 | 319,79 | 3,04 | 0,79 | | |
| | Üniversite | 120 | 333,78 | 3,10 | 0,95 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 305,61 | 2,98 | 1,00 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 349,57 | 3,83 | 0,85 | 5,302 | 0,506 |
| | Okuryazar | 11 | 304,73 | 3,74 | 0,59 | | |
| | İlkokul | 173 | 291,08 | 3,67 | 0,62 | | |
| | Ortaokul | 100 | 306,34 | 3,74 | 0,63 | | |
| | Lise | 198 | 326,22 | 3,78 | 0,65 | | |
| | Üniversite | 120 | 331,63 | 3,77 | 0,68 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 316,69 | 3,68 | 0,62 | | |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 271,21 | 3,40 | 0,71 | 0,905 | 0,989 |
| | Okuryazar | 11 | 328,55 | 3,44 | 0,97 | | |
| | İlkokul | 173 | 307,67 | 3,56 | 0,68 | | |
| | Ortaokul | 100 | 320,34 | 3,60 | 0,67 | | |
| | Lise | 198 | 314,57 | 3,56 | 0,72 | | |
| | Üniversite | 120 | 316,16 | 3,58 | 0,67 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 326,75 | 3,58 | 0,44 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Okuryazar değil | 7 | 279,29 | 2,90 | 0,63 | 9,878 | 0,130 |
| | Okuryazar | 11 | 273,14 | 2,88 | 1,00 | | |
| | İlkokul | 173 | 284,70 | 2,94 | 0,81 | | |
| | Ortaokul | 100 | 325,31 | 3,09 | 0,89 | | |
| | Lise | 198 | 317,54 | 3,07 | 0,75 | | |
| | Üniversite | 120 | 346,42 | 3,18 | 0,85 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 316,22 | 3,00 | 0,79 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Okuryazar değil | 7 | 290,21 | 3,53 | 0,56 | 3,631 | 0,726 |
| | Okuryazar | 11 | 304,91 | 3,50 | 0,62 | | |
| | İlkokul | 173 | 293,97 | 3,54 | 0,57 | | |
| | Ortaokul | 100 | 313,29 | 3,60 | 0,60 | | |
| | Lise | 198 | 324,55 | 3,60 | 0,59 | | |
| | Üniversite | 120 | 327,67 | 3,62 | 0,60 | | |
| | Lisansüstü | 18 | 318,08 | 3,55 | 0,38 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum boyutları baba eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında, kişiler arası beceriler boyutundaki farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan ortaokul, şartlara ve çevreye uyum boyutundaki farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan okur yazar değil grubundan kaynaklandığı görülmektedir.

### 4.8.7. Ailenin Aylık Gelirine Yönelik Algı Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 37: Ailenin Aylık Gelirine Yönelik Algı Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | Aile Gelir Düzeyi Algısı | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Ki-Kare Değeri | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 273,42 | 3,55 | 0,54 | 6,163 | **0,046*** |
| | Orta düzey gelir | 527 | 317,55 | 3,65 | 0,54 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 368,63 | 3,80 | 0,49 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 261,49 | 3,74 | 0,77 | 8,126 | **0,017*** |
| | Orta düzey gelir | 527 | 319,97 | 3,99 | 0,61 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 353,11 | 4,09 | 0,56 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 292,87 | 3,44 | 0,47 | 1,236 | 0,539 |
| | Orta düzey gelir | 527 | 317,27 | 3,51 | 0,43 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 309,76 | 3,48 | 0,45 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 323,19 | 3,21 | 0,57 | 0,976 | 0,614 |
| | Orta düzey gelir | 527 | 311,32 | 3,17 | 0,55 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 344,67 | 3,26 | 0,62 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 264,26 | 3,49 | 0,72 | 6,898 | **0,032*** |
| | Orta düzey gelir | 527 | 320,14 | 3,72 | 0,67 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 339,91 | 3,81 | 0,51 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Düşük düzey gelir | 77 | 270,20 | 3,50 | 0,47 | 6,508 | **0,039*** |
| | Orta düzey gelir | 527 | 318,24 | 3,62 | 0,44 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 363,48 | 3,71 | 0,41 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Düşük düzey gelir | 77 | 206,58 | 2,49 | 0,93 | 33,656 | **0,000*** |
| | Orta düzey gelir | 527 | 326,43 | 3,06 | 0,82 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 388,70 | 3,39 | 0,94 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 278,79 | 3,57 | 0,69 | 3,699 | 0,157 |
| | Orta düzey gelir | 527 | 317,95 | 3,76 | 0,63 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 341,46 | 3,81 | 0,63 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 271,72 | 3,44 | 0,70 | 6,732 | **0,035*** |
| | Orta düzey gelir | 527 | 317,67 | 3,58 | 0,68 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 371,37 | 3,78 | 0,57 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Düşük düzey gelir | 77 | 320,24 | 3,09 | 0,86 | 1,158 | 0,560 |
| | Orta düzey gelir | 527 | 311,49 | 3,04 | 0,80 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 350,61 | 3,17 | 0,89 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Düşük düzey gelir | 77 | 271,13 | 3,46 | 0,62 | 5,882 | 0,053 |
| | Orta düzey gelir | 527 | 318,42 | 3,59 | 0,58 | | |
| | Yüksek düzey gelir | 23 | 356,26 | 3,72 | 0,56 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, genel ruh hali, kariyer iyimserliği boyutları ve yaşam doyumu, duygusal zeka aile gelir düzeyi algısı grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında, farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan yüksek düzey gelir grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Yüksek gelir grubu bu boyutlara diğer gelir gruplarına göre daha fazla önem vermiştir.

### 4.8.8. Kariyer Seçimine Yönelik Faaliyetlerde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Bulgular

**Tablo 4- 38: Kariyer Seçimine Yönelik Faaliyetlerde Bulunma Durumu Açısından Kruskal Wallis Sınaması Sonuçları**

| | Kariyer Faaliyetlerinde Bulunma Durumu | N | Ortalama Sıra | Ort. | Ss. | Mann-Whitney U | p |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Kişisel Farkındalık Boyutu** | Evet | 339 | 334,41 | 3,69 | 0,55 | 41896,0 | **0,002*** |
| | Hayır | 288 | 289,97 | 3,58 | 0,51 | | |
| **Kişiler Arası Beceriler Boyutu** | Evet | 339 | 329,92 | 4,00 | 0,66 | 43418,0 | **0,017*** |
| | Hayır | 288 | 295,26 | 3,92 | 0,60 | | |
| **Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutu** | Evet | 339 | 320,91 | 3,52 | 0,45 | 46472,5 | 0,299 |
| | Hayır | 288 | 305,86 | 3,48 | 0,42 | | |
| **Stres Yönetimi Boyutu** | Evet | 339 | 328,92 | 3,21 | 0,57 | 43758,0 | **0,025*** |
| | Hayır | 288 | 296,44 | 3,14 | 0,53 | | |
| **Genel Ruh Hali Boyutu** | Evet | 339 | 336,36 | 3,77 | 0,65 | 41235,0 | **0,001*** |
| | Hayır | 288 | 287,68 | 3,60 | 0,69 | | |
| **Duygusal Zeka Genel Skor** | Evet | 339 | 336,92 | 3,65 | 0,46 | 41045,5 | **0,001*** |
| | Hayır | 288 | 287,02 | 3,56 | 0,41 | | |
| **Yaşam Doyumu Ölçeği** | Evet | 339 | 334,81 | 3,10 | 0,86 | 41762,5 | **0,002*** |
| | Hayır | 288 | 289,51 | 2,90 | 0,85 | | |
| **Kariyer Uyumluluğu Boyutu** | Evet | 339 | 345,51 | 3,83 | 0,66 | 38135,0 | **0,000*** |
| | Hayır | 288 | 276,91 | 3,63 | 0,61 | | |
| **Kariyer İyimserliği Boyutu** | Evet | 339 | 339,28 | 3,66 | 0,67 | 40247,5 | **0,000*** |
| | Hayır | 288 | 284,25 | 3,45 | 0,68 | | |
| **Bilgi Boyutu** | Evet | 339 | 353,83 | 3,23 | 0,78 | 35312,5 | **0,000*** |
| | Hayır | 288 | 267,11 | 2,84 | 0,80 | | |
| **Kariyer Geleceği Genel Skor** | Evet | 339 | 348,86 | 3,69 | 0,59 | 37000,0 | **0,000*** |
| | Hayır | 288 | 272,97 | 3,46 | 0,56 | | |

*0.05 için anlamlı farklılık

Kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, stres yönetimi, genel ruh hali, kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği, bilgi boyutları ve duygusal zeka, yaşam doyumu ile kariyer geleceği ölçekleri kariyer faaliyetlerinde bulunma durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Farkın kaynağı için ortalama sıra değerlerine bakıldığında, farkın ortalama sıra değeri en yüksek olan "evet" grubundan kaynaklandığı görülmektedir. Kariyer faaliyetlerinde bulunan grup bu boyutlara daha fazla önem vermiştir.

# BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın amaçları ve literatür çerçevesinde yorumlanarak tartışılmıştır.

## 5.1.Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Yaşam Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişkiler ve Yordanmasına Dair Bulguların Tartışma ve Yorumları

Araştırma sonuçlarına göre, üniversite öğrencilerinin duygusal zeka düzeyi ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca duygusal zeka ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali boyutları ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yapılan regresyon analizinde de duygusal zeka ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulgulanmıştır. Duygusal zeka, yaşam doyumunu %42.5 açıklama gücüne sahiptir. Duygusal zeka alt boyutlarının yaşam doyumu ile ilişkisinin incelendiği regresyon analizinde ise uyum alt boyutu dışında kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, stres yönetimi ve genel ruh hali boyutlarında yaşam doyumu üzerinde pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır. Duygusal zeka alt boyutlarından yaşam doyumu üzerinde en etkili olan boyutların stres yönetimi ve genel ruh hali olduğu görülmüştür.

Duygusal zeka, bireyin kendi kendini harekete geçirebilmesi, zorluklar karşısında durmadan yoluna devam edebilmesi, karşılaşılan sorunu göz ardı etmeden üzerinde düşünmesi, empati yeteneklerinin olması ve yaşam içinde umudun hep var olması (Acar, 2001) gibi özellikler sayesinde bireylerin yaşamdan aldıkları doyumun yüksek olması beklendik bir sonuçtur. Literatür incelendiğinde duygusal zeka ve yaşam doyumunu birlikte ele alan çalışmalar mevcuttur. Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yapılan regresyon analizlerinde ise duygusal zeka

ölçeğinin kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler, uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali alt boyutlarının yaşam doyumunun önemli birer yordayıcıları olduğu görülmüştür (Ergin, Kaynak, Pınarcık ve Arslan, 2013). Deniz ve Yılmaz (2004)'ın yaptığı çalışmada da duygusal zeka ve yaşam doyumu arasından pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kırtıl (2009) yaptığı çalışmada, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yaşam doyumu ile duygusal zekanın pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bireyin kendisini ve çevresini tanıması, uyum ve stres yönetimi konusunda belli becerilere sahip olması ve genel anlamda kendini iyi hissettiğini algılaması bireyi hayattan zevk almaya ve memnuniyet duymaya götürmesi beklenen bir durumdur. Belirtilen özelliklere sahip olan bireylerin daha makul düşünmeleri, hayata dair hedeflerin daha gerçekçi ve ulaşılabilir oluşu sayesinde ulaşamamanın verdiği hayal kırıklıkları ortadan kalkacaktır. Bu genel algı sonucunda literatürdeki çalışmalar da incelendiğinde çalışma grupları ne kadar farklılaşsa da sonuçların benzer olduğu görülmektedir.

Holinka (2015)'nın yaptığı çalışmada, stres, duygusal zeka ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Duygusal zeka ve yaşam doyumu arasında pozitif yönde ilişki olacağına yönelik hipotez doğrulanmamıştır. Koç Çakan (2013) tarafından beyaz yaka çalışanlar üzerinde yapılan çalışmada, yaşam doyumu ve duygusal zeka arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ancak iş doyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bu araştırmaların sonuçları literatürde yapılan diğer araştırmaları destekler nitelikte değildir. Genel algı, yaşam doyumu ile duygusal zeka arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu

yönündedir. Literatür ile uyumsuz çıkan bu sonuçların araştırma grubundaki bireylerin o andaki olumsuz olarak deneyimledikleri yaşam olaylarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Alan yazında farklı duygusal zeka ölçekleri kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarında da duygusal zeka düzeyi ile yaşam doyumu arasından pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Kartol ve Erçevik, 2020; Özdemir ve Dilekmen, 2016; Yıldırım ve Latifoğlu, 2020).

Ghorbanshiroudi, Khalatbari, Salehi, Bahari and Keikhayfarzaneh (2011) tarafından yapılan çalışmada duygusal zeka ve yaşam doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulgulanmıştır. Ardından iletişim becerileri eğitimine tabi tutulan bu öğrencilerin tekrar değerlendirilmeleri sonucunda yaşam doyumu ve duygusal zeka düzeylerinin ilk sonuçlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu çalışmada görüldüğü üzere iletişim becerileri konusunda verilen eğitim sonucunda duygularının farkında olarak bunları ifade eden ve empati kurabilen bireylerin duygusal zeka düzeylerinin artması yapılan çalışmaların önemini göstermektedir.

Alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmamızın sonuçları ile aynı doğrultuda sonuçların bulgulandığı görülmektedir.

Duygusal zekanın alt boyutları ile yaşam doyumu ilişkisine bakıldığında, kişisel farkındalık alt boyutu bireyin duygularını tanıma, kendine güven, öz saygı, kendini gerçekleştirme ve bağımsızlık bileşenlerinden oluşmaktadır. Buna göre kendine yönelik durumlarda olumlu bir konumda olan, duygularını tanıyan, ifade edebilen, kendini gerçekleştirme yeteneklerine sahip bireylerin yaşamdan doyum sağladıkları görülmektedir.

Kişiler arası beceriler alt boyutuna bakıldığında, bireyin diğer kişilerle kurduğu ilişkiler, bu ilişkilerde kendi duygularını ve diğer kişilerin duygularını anlama konusundaki yetenekleri yaşam olaylarından doyum almalarını sağlayacaktır. Stein ve Book (2003)'a göre, bireylerin içsel

benliğiyle barışık olması, duygularının ne kadar farkında olduğu ve kendisine dair düşünceleri yaşamda yapabileceği durumları belirler (akt., Deniz ve Yılmaz, 2004).

Şartlara ve çevreye uyumluluk alt boyutu da kişiler arası ilişkilerde problem çözebilme, değişen durumlar durumlar karşısında esnek davranabilme ve olayları kendine göre değil gerçek nasıl ise ona göre değerlendirme durumlarıyla ilgilidir. Stein ve Book (2003)'a göre sorunların üstesinden gelme konusunda etkili çözümler bulan kişilerin yaşam doyumu düzeylerinin de yüksek olması beklenir (akt., Deniz ve Yılmaz, 2004). Çalışmamızda regresyon analizi sonucunda uyum alt boyutunun yaşam doyumu üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ergin, Kaynak, Pınarcık ve Arslan (2013)'ın yaptığı çalışmada ise uyum yaşam doyumunun %6'sını açıklamaktadır. Bu sonuç çalışmamız ile aynı doğrultu da değil gibi görünse de açıklama yüzdesi düşük olarak değerlendirilebilir. Bireylerin, çevreye uyum sağlaması noktasında iş, aile ve arkadaş çevresinde kendi isteklerini ve arzularını geri planda bıraktıkları ya da bırakmak zorunda kaldıkları durumlar yaşanabilir. Bireysel bir yaşam sürmenin mümkün olmaması ve bireyin sosyal bir varlık oluşu gibi durumlar nedeniyle ertelenen ya da görmezden gelinen bireysel beklentiler bir noktadan sonra kişiye diğerlerinin istekleri için yaşıyormuş hissi verebilir. Bu durumda da yaşama dair beklentilerin karşılanmaması ve istenen standartlara ulaşamam sonucunda doyumun azalacağı düşünülmektedir.

Bir başka alt boyut olan stres yönetimi ise, kişinin tepkilerini kişisel süzgecinden geçirerek dışa vurumu ve zorlu durumlar karşısında kontrolü elinden bırakmadan stres yönetimi yapabilme becerisidir. Bu beceriye sahip olan bireylerin yaşam doyumuna ulaşabildikleri görülmektedir.

Genel ruh hali ise, bireyin yaşam olaylarında haz alması ve iyimser bir bakış açısına sahip olması anlamına gelir. Pozitif bir ruh hali içinde olan bireylerin yaşam doyumunun da aynı şekilde yüksek olduğu görülmektedir. Stein ve Book (2003)'a göre mutluluk kavramı duygusal zeka

açısından önemli bir konumdadır. Mutluluk oranının düşük olduğu bireylerde depresyon, yaşamdan zevk almama durumları ortaya çıkacak ve bu durum yaşamdan alınan doyumu da etkileyecektir (akt., Deniz ve Yılmaz, 2004).

### 5.2.Duygusal Zeka Ölçeği ve Alt Boyutları ile Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler ve Yordanmasına Dair Bulguların Tartışma ve Yorumları

Araştırma sonucunda Bar-On Duygusal Zeka Ölçeği toplam skoru ve kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, genel ruh hali alt boyutlar puanları ile Kariyer Geleceği Ölçeği genel skor ve kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi alt boyutlar puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ayrıca yapılan regresyon analizlerinde, duygusal zeka ile kariyer geleceği arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulgulanmıştır. Duygusal zekanın kariyer geleceği üzerinde %42,5 açıklama gücüne sahip olduğu görülmüştür. Duygusal zeka alt boyutlarından kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali ile kariyer geleceği arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Duygusal zeka alt boyutlarının kariyer geleceğini %59,7 açıklama gücüne sahip olduğu bulgulanmıştır.

Araştırma sonucunda bireylerin duyguları anlama, ifade etme, empati kurma, esneklik, stresle başa çıkma becerisi, mutluluk, iyimserlik gibi sahip olduğu yeteneklerin kariyer seçimini etkilediği görülmektedir. Bu becerilere sahip olan üniversite öğrencilerinin kendilerine uygun mesleki seçimler yapacağı, değişen mesleki durumlar karşısında esnek olabileceği ve kolayca uyum sağlayacağı ve pozitif bakış açısı ile kariyer seçimleri yapacağı düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde duygusal zeka ve kariyer geleceği arasındaki ilişkiyi araştıran sınırlı sayıda çalışma vardır. Kaya (2020) tarafından yapılan çalışmada genç yetişkinlerde duygusal zekanın kariyer geleceği ölçeği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu ve kariyer

iyimserliğine etkisi incelenmiştir. Duygusal zeka ölçeği alt boyutlarından kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler, uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali ve kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliğiyle boyutlarının pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Ancak yapılan regresyon analizinde duygusal zeka alt alt ölçeklerinden olan uyum boyutunun kariyer uyumluluğunu yordamada anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür. Duygusal zeka ölçeğinin kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler ve genel ruh durumu alt boyutlarının kariyer iyimserliği değişkenini anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür.

Duygusal zeka ölçeğinin alt boyutu olan şartlara ve çevreye uyum boyutu ile kariyer geleceği ölçeği alt boyutu olan kariyer uyumluluğu boyutu yaşamın farklı alanlarındaki kişinin uyum kapasitesini ortaya koymaktadır. Yapılan çalışmada olduğu şekliyle bu iki alt boyutun ilişkisi beklendik bir durumdur. Kişinin günlük yaşamında karşılaştığı değişimlere yönelik bakış açısının olumlu olduğu durumlarda benzer değişim kariyer sürecinde de meydana geldiğinde (iş değiştirme, yönetici değişimi vb.) oluşan yeni durumlara daha rahat adapte olabilir ve ilişkilerini bu şekilde düzenleyebilir. Kaya (2020) tarafından yapılan çalışmada da şartlara ve çevreye uyum ve kariyer uyumluluğu alt boyutları arasında ilişki bulgulanmıştır. Ancak regresyon analizinde şartlara ve çevreye uyum boyutunun kariyer uyumluluğunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı sonucunda ulaşılmıştır. Araştırmalarda benzer gruplar ile çalışılsa da özellikle uyum yeteneğinde bireysel özelliklerin belirleyici olması nedeniyle bu farklılaşmanın ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Özkan (2017) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının duygusal zeka özellikleri ve kariyer geleceği algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğretmen adaylarının kariyer geleceği puanları ile duygusal zekâ özellikleri puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutları kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi boyutlarının da duygusal zeka ile pozitif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Özkan (2017)

tarafından yapılan çalışmada da görüldüğü gibi, yüksek duygusal zeka kapasitesine sahip olan kişilerin hayatlarının çok büyük bir kısmını kapsayan kariyer yolculuğunda uyumlu, pozitif bakış açısına sahip ve çalışılan piyasaya dair bilgi edinme isteği olan bireyler olma yolunda yardımcı bir bileşen olarak görülmektedir.

Literatürde üniversite öğrencileri grubunda duygusal zeka ve kariyer geleceği algısını doğrudan inceleyen bu çalışmalar ve bizim çalışmamızın sonuçları göstermektedir ki duygusal zeka kariyer yolculuğunda önemli bir konuma sahiptir. Çalışmamızın sonuçları literatür ile uyumlu görülmektedir.

Literatürde duygusal zeka ve kariyer geleceğini doğrudan araştıran başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle kariyer uyumluluğu ayrı şekilde ele alınarak duygusal zeka ile ilişkilerine bakılmıştır.

Duygusal zeka ile kariyer uyumluluğu ilişkisinin incelendiği bir çalışmada yapısal eşitlik modellemesi sonucunda duygusal zekanın kariyer uyumluluğu ile ilgili tahmin geçerliliği doğrulanmıştır (Coetzee ve Harry, 2014). Parmentier, Pirsoul ve Nils (2019) tarafından kariyer uyumluluğu ve duygusal zeka ilişkisini inceleyen boylamsal çalışmada iki değişken arasında nedensel bir ilişki ortaya konmuştur. Duygusal zekanın akademik doyuma katkısında kariyer uyumluluğunun aracı rolünün olduğu saptanmıştır (Çelik ve Storme, 2017). Duygusal zeka ve kariyer uyumluluğu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkili (Merino-Tejedor, Hontangas ve Petrides, 2018), kadınlarda duygusal zeka ile kariyer uyum yeteneklerinin pozitif yönde anlamlı ilişkili (Bato Çizel, 2018) ve duygusal zeka ile uyum yeteneği arasında pozitif yönde anlamlı ilişki (Sony ve Mekoth, 2016) ortaya koyan çalışmalar mevcuttur.

Duygusal zeka ile kariyer iyimserliği ilişkisinin incelendiği araştırmalara literatürde rastlanmamıştır. Duygusal zeka ile iyimserlik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu

gösteren çalışmalar mevcuttur (Kumcağız, Balcı Çelik, Yılmaz ve Eren, 2011; Pau ve Croucher, 2003).

Kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği alt boyutları ayrı olarak ele alındığında da duygusal zeka ile ilişkili olduğu çalışmalar mevcuttur. Farklı değişkenler sürece dahil edildiğinde de (cinsiyet, yaş, eğitim kademesi vb.) pozitif yönlü ilişkilerin olduğu görülmektedir. Yapılan analizlerde bir neden-sonuç ilişkisi ortaya konmasa da duygusal zeka kariyer geleceği algısını açıklama ve anlamada önemli bir kriter olarak görülebilir.

### 5.3.Yaşam Doyumu Ölçeği ile Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Dair Bulguların Tartışma ve Yorumları

Araştırma sonuçlarına göre, kariyer geleceği ölçeği ve ölçeğin alt boyutları olan kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi boyutlarının yaşam doyumu ile pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

Kalafat (2012)'a göre, bireylerin çalışma ortamındaki olumsuz koşullar ya da mesleki yaşamlarında karşılaştıkları problemler; kariyer planlama sürecine ilişkin tutumlarını, iyi oluş hallerini ve iş ve genel yaşam doyumlarını etkileyebilecek durumdadır. Bireyin, kariyer sürecinin olumlu bir şekilde ilerlemesi, kendini ve iş imkanlarını tanıyarak seçimler yapması, iyimser bir bakış açısına sahip olması sayesinde hem iş hem de yaşam doyumu etkileneceği düşünülmektedir.

Basmacı, Tektaş ve Tektaş (2020) tarafından yapılan çalışmada kariyer geleceği ölçeği ve alt boyutları ile yaşam doyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Kariyer geleceği ölçeği ile yaşam doyumu arasında ve kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi boyutları ile yaşam doyumu arasından bir ilişki olduğu saptanmıştır. Regresyon analizi sonuçlarında ise, alt boyutlardan kariyer iyimserliği ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Kariyer uyumluluğu ve bilgi alt boyutları ile yaşam doyumu arasında ise istatistiksel açıdan

anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular araştırmamızın yaşam doyumu ve kariyer geleceğine yönelik bulguları ile korelasyan analizleri sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ülkemizde üniversite eğitim sürecinin kariyer seçimleri için önemli bir basamak olduğu düşünüldüğünde kariyer anlamında çalışma ortamları hakkında bilgi sahibi olan, iyimser bakış açısına sahip olan ve değişen şartlara kolayca adapte olabilme kapasitesine sahip olan bireylerin yaşadıkları olumlu deneyimler sonucunda yaşam doyumlarının artması beklendik bir sonuç olmaktadır.

Literatürde yaşam doyumu ve kariyer geleceğine yönelik çalışmalar incelenirken yaşam doyumunun çeşitli kariyer geleceği faktörleriyle ilişkisini araştıran çalışmalara da rastlanmıştır. Üniversite öğrencilerinde kariyer kararı öz yeterliğinin ve umudun yaşam doyumu ile anlamlı düzeyde ilişki (Şen-Baz, 2019), psikolojik danışman adaylarında kariyer uyumluluğu ve yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki (Kara ve Bilgili, 2019), ergenlerde kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliği ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki (Turan, 2013), turizm sektörü çalışanlarında kariyer uyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü bir ilişki (Keskin, Yayla ve Aktaş, 2020), lise öğrencilerinde kariyer uyumu ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki (Bölükbaşı ve Kırdök, 2019) olduğu görülmüştür. Literatürde yapılan bu çalışmalar kariyer konusunun ele alınış biçimi değişse de bu konunun yaşam doyumu ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bireylerin hayatlarının büyük bir bölümünde yer alan çalışma ortamları sadece gelir elde etmek amaçlı değil aynı zamanda sosyal çevreyi ve aileyi de etkileyen bir konuma taşımaktadır. Bireyin içinde yer aldığı kariyer süreci hayat içinde sahip olunan birçok farklı durumun nedeni olmaktadır. Bundan dolayı kariyer seçimlerine dair alınan kararlar yaşam doyumunu etkileyecek pozisyonda olur. Aynı zamanda yaşam içinde yaşanan olumsuz bazı deneyimler de iş ortamında performans düşüklüğü, dikkat dağınıklığı ve yapılan işe adapte olamama gibi konuları da etkileyecektir.

İtalyan ve İsveçli ergenlerde yapılan çalışmada kariyer uyumu ve yaşam doyumu arasında pozitif yönlü ilişki olduğu görülmüştür (Santilli, Marcionetti, Rochat, Rossier ve Nota, 2016). Hirschi (2009) tarafından yapılan çalışmada da kariyer uyum yeteneği ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Genel olarak bakıldığında yaşam doyumu ile kariyer geleceğinin alt boyutu olan kariyer uyumu ile ilgili yapılan çalışmaların sonuçları ile araştırmamızın bulgularının örtüştüğü görülmektedir. Savickas (1997) kariyer uyumluluğunu, "bireyin mesleki yaşamdaki role hazırlanırken karşılaşabileceği gelişimsel görevler ile ve meslek ve çalışma ortamından kaynaklanan değişimlerle başa çıkmaya hazır olma gücü" olarak tanımlamaktadır. Bireylerin uyum yeteneği arttığında ve meslek yaşamında olumlu bir ortam oluştuğunda bu durum yaşamdan alınan doyumu da arttıracaktır.

Seligman (2006) iyimserliği, bireyin gelecekte iyi şeyler olacağına dair duyulan inanç olarak tanımlamaktadır. Gerçekleştirilen etkinliklerden elde edilen başarı ve doyum üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır (Kalafat, 2012). Buradan yola çıkarak kariyer iyimserliği de, meslek yaşamında olumlu bakış açısına sahip olmaktır ve bu sayede sahip olunan olumlu deneyimler yaşam doyumu düzeyini arttıracaktır.

İş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi boyutunda ise bireyler, çalışma koşullarına, mesleğe, istihdam durumuna dair bilgi sahibi olduğunda kendine uygun seçimler yapacaklar ve bu sayede yaşamdan alınan doyum yükselecektir.

### 5.4.Demografik Değişkenler ile Duygusal Zeka, Yaşam Doyumu ve Kariyer Geleceği Ölçekleri Arasındaki Analizlere Yönelik Bulguların Tartışma ve Yorumları

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin duygusal zeka alt boyutları, yaşam doyumu düzeyleri ile kariyer geleceği ölçeği alt boyutlarından alınan puanların cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi,

anne-baba hayatta olma durumu, kardeş sayısı, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi algısı, kariyer faaliyetlerinde bulunma durumu değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

### 5.4.1. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.1.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre kadınların kişilerarası beceriler alt boyutu ve genel duygusal zeka düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre kadınların hem kendi duygularını hem de diğer bireylerin duygularını anlama, sosyal ortamlarda kişilerle iyi ilişkiler kurma ve sürdürme konusunda erkeklere göre daha başarılı olduğu düşünülmektedir. Kadınların duygusal zekasının yüksek olması, özellikle duygular konusunda (ifade etme ve anlama) daha yetenekli olduklarını düşündürmektedir. Bu durum sosyal ilişkiler anlamında kadınların lehine bir durum sağlamaktadır. Kendini daha iyi ifade eden bireyler hayatın içindeki birçok konuda diğerlerine göre avantaj sahibi olabilirler.

Benzer şekilde cinsiyet ile duygusal zeka düzeyi arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (Sevindik, Uncu, Güneş Dağ, 2012). Literatür taraması yapıldığında üniversite öğrencilerinin toplam puan ortalamalarında farklılık görülmediği belirlenmiştir. Ancak stres yönetimi boyutunda ise kızlar lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur (Certel, Çatıkkaş ve Yalçınkaya, 2011). Bu sonuç, duyguları anlayan ve yorumlayabilen kadınların, karşılaşılan stres verici durumlar karşısında da duyguları kontrol edebilmeyi öğrenmesi şeklinde yorumlanabilir.

Yapılan bir çalışmada kadın öğretmen adaylarının duygusal zekanın alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, genel ruh hali ortalamalarının erkeklere göre anlamlı düzeyde farklı olduğu görülmüştür. Uyum ve stres yönetimi alt boyutlarında ise cinsiyete göre farklılık olmadığı görülmüştür (Reisoğlu, Gedik ve Göktaş, 2013). Stres yönetimi ve uyum boyutunda çalışmamızın aksine erkeklerin lehine çıkan bulgular olduğu görülmüştür. Erkekler duyguları anlama ve ifade etme boyutunda sorunlar yaşasalar da bu durumu stres yönetimi ve uyum konusunda olumluya çevirebildikleri düşünülmüştür. Problemler karşısında kadınlara göre duyguları dışarıda bırakarak sadece mantığı kullanarak karar verme sonucunda stres yönetimini daha kolay bir şekilde yaptıkları ve yeni şartları daha kolay kabullendikleri şeklinde yorumlanabilir. Duyguları dışarıda bırakarak mantığa uygun verilen kararlar sayesinde problem durumunda oluşan diğer tüm duygular da anlaşılamayacak ya da görmezden gelinebilecektir.

Literatür incelendiğinde cinsiyet ile duygusal zeka arasında farklılaşmayı ortaya koyan birçok çalışma olduğu görülmüştür. Ancak cinsiyet ve duygusal zeka toplam puanlarının farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (Certel, Çatıkkaş ve Yalçınkaya, 2011; Dawda ve Hart, 2000; Şen, 2018).

Literatür taramasında ortaya çıkan bulgular çerçevesinde cinsiyetin kadınlar lehine duygusal zekayı farklılaştıran bir değişken olduğu düşünülse de bazı çalışmalar bu görüşü desteklememektedir. Bu noktada devreye giren farklı değişkenlerin de (anne-baba tutumları, aile yapısı, sosyal çevre vb.) olduğu düşünülmektedir.

#### 5.4.1.2. Yaşam Doyumu ile Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu düzeyinin cinsiyet açısından kadınlar yönünde anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer şekilde yaşam

doyumu düzeyinin kadınlar yönünde anlamlı düzeyde farklılaştığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Recepoğlu, 2013; Tuzgöl Dost, 2007; Yıldız, 2016). Ancak yaşam doyumu düzeyinin cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Bakan ve Güler, 2017; Kermen, İlçin Tosun, Doğan, 2016).

Çalışmaların üniversite öğrencileri üzerinde yapıldığı göz önüne alındığında farklı değişkenlerin bu duruma aracılık ettiği düşünülebilir. Kadınların hayata yönelik beklentileri üzerinde düşünmeleri ve bunların gerçekleşmesi konusunda farkındalığının yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca kadınların yaşam doyumu düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olması durumunda iletişim becerileri, başarı, aile ve sosyal ilişkiler açısından daha memnun oldukları söylenebilir. Literatürde farklılaşmanın görülmediği çalışmalarda durumun gruplar arasındaki farklılıklardan, bireysel özelliklerden ve yaşama atfedilen değer farkından kaynaklandığı düşünülebilir.

#### 5.4.1.3.Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer Geleceği Ölçeği alt boyutları kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi ile genel kariyer geleceği skoru cinsiyet açısından incelenmiştir. Analiz sonucunda kariyer iyimserliği alt boyutunun kadınlar yönünde anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde, Kariyer Geleceği Ölçeği'nin kariyer iyimserliği alt boyutunda kadınların lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur (Duru, Bayraktar ve Gültekin, 2020). Bulgular çalışmamızla aynı doğrultudadır. Kariyer geleceği ölçeğinin bilgi alt boyutunda erkeklerin skorlarının kadınlara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür (Güldü ve Ersoy Kart, 2017). Duru, Bayraktar ve Gültekin (2020)'in yaptığı çalışmada da bilgi alt boyutunda erkekler lehine anlamlı düzeyde farklılık ortaya konmuştur.

Başka bir çalışmada, cinsiyet değişkeni ile sporcu öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamışken, diğer alt boyutlar olan kariyer iyimserliği ve bilgi alt boyutlarında cinsiyete göre erkekler yönünde anlamlı farklılaşma görülmüştür (Kılıç, Coşkuner ve Karakaya, 2020).

Çalışmalar değerlendirildiğinde, genel olarak kariyer uyumluluğu alt boyutunda cinsiyete göre farklılaşma olmazken; kariyer iyimserliği genelde kadınlar yönünde, bilgi boyutu ise erkekler yönünde anlamlı farklılaşmıştır. Bu durum cinsiyetler arasında, eğitsel ya da mesleki seçim yapmada bir farklılık olmadığını göstermektedir. Her iki cinsiyetten bireyler değişen şartlara kolayca uyum sağlayabileceğini düşünülmektedir. Ancak kadınların kariyer geleceğine daha iyimser yaklaştıkları, erkeklerin ise iş bulma ve araştırmaya daha istekli davrandığı düşünülmektedir. İyimserlik konusunun genel olarak duygularla yakın ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda kariyer konusunda da iyimser bir bakış açısına sahip olmanın kadınlar yönünde farklılaşması beklendik bir durumdur. Erkeklerin kadınlara göre daha gerçekçi ve duygular yerine mantığa dayalı olan düşünce yapısından kaynaklı iş olanakları araştırma, hayal kurma yerine gerçeğe daha emin adımlarla yaklaşma konusunda kararlar alabildikleri düşünülmektedir.

### 5.4.2. Yaş Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.2.1.Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Yaş Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skoru yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür. Alan yazın incelendiğinde benzer şekilde yaş gruplarına duygusal zeka genel skora göre farklılaşma

saptanmayan çalışmalar mevcuttur (Delikoyun, 2017; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012; Yeniçeri vd., 2015).

Çalışmamızda ortaya konan sonuçlar ile literatürde yapılan çalışmalar arasında benzer yönde sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu durumda yaş değişkeninin duygusal zeka düzeyini farklılaştıran bir değişken olmadığı düşünülmüştür. Duygusal zeka düzeyinin, aile yapısında, yetişilen ortamda, kültürde ve eğitim sürecinde ne kadar desteklendiğiyle ilgili olduğu düşünülmektedir.

#### 5.4.2.2.Yaşam Doyumu ile Yaş Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu düzeyinin yaş gruplarına açısında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde yaşam doyumunun yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığını (Özgür, Babacan Gümüş, Durdu, 2010), ve farklılaşma ortaya koymadığını gösteren çalışma da mevcuttur (Vara, 1999).

Yaş ile beraber yaşamda karşılaşılan zorluklar ve başa çıkılması gereken iş, aile, sosyal ilişkiler gibi değişkenlerin de daha karmaşık bir yapı haline gelmesiyle yaşam doyumu düzeyinde düşüş meydana geleceği düşünülmektedir. Ancak zorluklarla birlikte olumlu gelişmelerin de yaşanıyor olması durumun dengelenmesini sağlayarak yaş değişkeninin bu konuda bir farklılık yaratmadığı söylenebilir.

#### 5.4.2.3.Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Yaş Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer Geleceği Ölçeği alt boyutları kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi ile genel kariyer geleceği skoru yaş grupları açısından incelendiğinde, bilgi boyutunda yaş grubu 24 yaş ve üzeri olanların diğerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Kılıç, Coşkuner ve Karakaya (2020)'nın yaptığı çalışma da benzer bir sonuç vardır ancak bilgi alt boyutunda da

yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Aynı şekilde yapılan farklı bir çalışmada Kariyer Geleceği Ölçeği alt boyutları ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Büyükyılmaz, Ercan ve Gökerik, 2016; Temel ve Nas, 2018).

Yaş gruplarına göre görülen farkın kaynağının, çalışma hayatına girişe en yakın grup olarak değerlendirilebilecek 24 yaş ve üzerindeki öğrencilerin diğer yaş gruplarına göre mesleğe ve çalışma piyasasına dair sahip oldukları veya olacakları bilgilerin fazla olması beklendik bir durumdur. Bireylerin kariyer süreci ile yakından ilgilendiklerinin bir göstergesi niteliğindedir. Yapılan çalışmanın tam tersi olarak literatürde görülen çalışmalarda ise yaş grupları ve bilgi boyutunda farklılaşma görülememiştir. Bu durumun araştırma yapılan gruptan, meslek seçimini kendi istekleri ve mantık çerçevesi doğrultusunda yapmak (mesleğin kişiye uygunluğu vb.) gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülebilir. Bireylerin mesleğe yönelik bir ilgisi yoksa iş piyasalarına dair bir araştırma girişiminde de bulunmayacağı düşünülmektedir.

### 5.4.3. Sınıf Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.3.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre 5.sınıf ve üzerindeki öğrencilerin kişilerarası yetenekler, uyum ve genel ruh hali boyutu ile duygusal zeka skoru diğer sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Alanyazında yapılan çalışmalarda ise duygusal zeka ölçeği toplam skor ve alt boyutlarının sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012; Yeniçeri vd., 2015).

Buna göre üniversite öğrencilerinde mezuniyete yakın olan gruplarda, problemler karşısında daha esnek, gerçekliğe uygun ve etkili çözümler üretebilmesi deneyimlerin daha fazla olmasından ve sosyal ilişkiler ağının genişlemesi nedeniyle olduğu düşünülmektedir. Literatürde yapılan çalışmalarda ortaya konan sonuçlarda bir farklılaşma olmamasının grup farklılığı, maruz kalınan uyaranlar ve okunan bölüm gibi nedenlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

#### 5.4.3.2.Yaşam Doyumu ile Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu puanları sınıf düzeyi açısından incelendiğinde, hazırlık grubunda olan öğrencilerin puanlarının diğer gruplara göre anlamlı bir düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde sınıf düzeyi açısından yaşam doyumunun farklılaşmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Gürsoy, 2009; Yelpaze ve Yakar, 2019). Deniz ve Yılmaz (2004) tarafından yapılan çalışmada ise son sınıf öğrencilerinin yaşam düzeyleri arasında birinci sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

Sınıf düzeyi yükseldikçe alınan mesleki eğitimin bilgi yoğunluğunun üniversite sonlarına doğru artması, üniversite eğitimini tamamlayabilmek, gelecekte bir meslek insanı olarak gerekli olan yetkinliklerin artması gerektiği düşüncesi ve iş yaşamına dair belirsizlikler yaşam doyumu düzeyini etkileyen kriterler olabilir. Literatürde yaşam doyumu ve sınıf düzeyi arasında farklılaşmanın ortaya konmadığı çalışmalarla olan karşıtlığın sebebi olarak, öğrencilerin geleceğe yönelik bakış açılarındaki farklılık, gelir düzeyleri ve yaşama atfedilen değer gibi değişkenlerin etkili olduğu düşünülebilir.

#### 5.4.3.3.Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Sınıf Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutlarından olan bilgi boyutunda sınıf düzeyleri açısından 5.sınıf ve üzerinde olan öğrenci grubu yönünde anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır. Karadaş, Duran ve Kaynak (2017) tarafından yapılan çalışmada ise, sınıf düzeyleri arasında kariyer geleceği ölçeği puanlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Yaş ve sınıf düzeyi yükseldikçe kariyer seçimine yönelik düşüncelerin artması beklenen ve istendik bir durumdur. Yapılan çalışmamızda sınıf düzeyi ve yaş açısından en üst grupta yer alan öğrencilerimizin, Kalafat (2014)'ın çalışmasının aksine sınıf düzeyi ve yaşa göre kariyer geleceği algılarında farklılaşma görülmüştür. Bu durum, çalışma grubunun olumlu yönlerinden biri olarak düşünülebilir.

### 5.4.4. Anne-Baba Hayatta Olma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.4.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Anne-Baba Hayatta Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun anne ve babanın hayatta olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür. Literatür incelendiğinde bu iki değişken arasındaki farklılığı inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırma grubunda yer alan bireylerin anne-baba kaybı ile duygusal zeka düzeyi ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olmamasının nedeni olarak farklı değişkenlerin bireylerin yaşamlarına katkı sağladığı ve bu sayede bireysel farkındalık, sosyal ilişkiler, uyum, duyguları ifade etme, stres yönetimi ve hayata karşı olumlu bakış açısı sahibi olma gibi konularda sorun

yaşamadıkları düşünülmektedir. Kaybın ne zaman gerçekleştiği, öğrencinin bu duruma olan yatırımı ve açıklamaları gibi durumlar kayıpların yaratacağı olumsuz etkileri tolere edebilme fırsatı sunmuş olabilir şeklinde yorumlanmıştır.

#### 5.4.4.2.Yaşam Doyumu ile Anne-Baba Hayatta Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu düzeyi anne ve babanın hayatta olma durumuna göre incelendiğinde manidar düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde üniversite öğrencilerinde anne-babanın hayatta olma durumunu yaşam düzeyi ile farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Araştırma bulgularına göre, bu değişkenin yaşam doyumu düzeyini farklılaştıran bir değişken olmadığı düşünülmüştür. Ancak bireyin hayatında yaşanan bu zorlu durum karşısında başa çıkma becerilerinin yüksek olmasından ve farklı yaşam doyumunu arttırıcı değişkenlerden kaynaklı bu şekilde bir sonuç çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca kaybın üzerinden geçen zaman ve kaybedilen anne ya da baba ile olan ilişkinin niteliği gibi konuların da bu durumu etkileyebildiği düşünülmüştür.

#### 5.4.4.3.Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Anne-Baba Hayatta Olma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer geleceği ölçeği genel skor ve alt boyut puanlarının anne ve babanın hayatta olma durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Literatürde bu değişkenlerin kullanılarak yapıldığı çalışmalara rastlanmamıştır.

Bireylerin yaşam sürecinde yaşanan bu şekilde zor durumlar karşısında eğitim ve kariyer yaşamına dair görüşlerin etkilenmemesi beklendik bir durum değildir. Bu konuda iyi oluşu sağlayacak farklı değişkenler olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kaybedilen ebeveynle olan ilişkiler,

kaybın üzerinden geçen süre ve bireyin problemlerle başa çıkma yeteneği gibi konuların da bu durumu etkileyebilecek diğer faktörler olduğu düşünülmektedir.

### 5.4.5. Kardeş Sayısına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.5.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası yetenekler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun kardeş sayısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre 4 kardeş ve üzerinde kardeşe sahip olanların şartlara ve çevreye uyum boyutu ve stres yönetimi boyutu diğer kardeş sayısı gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Literatürde yapılan çalışmalarda kardeş sayısı ve duygusal zeka arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın ortaya çıkmadığı çalışmalar da mevcuttur (Akpınar ve Alkış, 2019; Kavcar, 2011).

Bu bulgular sonucunda, 4 ve üzerinde kardeşe sahip olanların daha fazla etkileşime sahip olmaları nedeniyle aile içi ilişkileri düzenleme konusundaki yeteneklerinin, çevreden gelen istekler ile başa çıkma ve problem çözme yeteneklerinin ve değişen durumlar karşısında esnekliğe sahip olma kapasitelerinin arttığı düşünülmüştür. Ayrıca aile içinde ve kardeşlerle yaşanan kriz durumlarının yönetimi konusunda da birbirinden farklı ve fazla deneyim yaşamalarının stres yönetimi boyutunda farklılaşmaya yol açtığı düşünülmektedir. Bu durumun, 4 ve üzerinde kardeşe sahip olanların bireysel hayatta olduğu gibi iş hayatında da fayda sağlayacağı şeklinde yorumlanabilir. Literatürdeki diğer çalışmalarda farklılaşma görülmeme sebebi olarak, aile içi ilişkilerin dinamikleri ve bireylerin bu ilişkilere yaptıkları yatırımların farklı düzeylerde olması görülebilir.

#### 5.4.5.2.Yaşam Doyumu ile Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu düzeyi kardeş sayısına göre incelendiğinde, tek çocuk olanların yaşam doyumu düzeyinin kardeşe sahip olan diğer gruplara göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer şekilde üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda kardeş sayısı değişkenine göre yaşam doyumu düzeyinin farklılaştığı görülmüştür (Çağlayan Tunç, 2020; Çalışkan, Yasul, Ulaş, 2017). Ayrıca liseli ergenler arasında yapılan bir çalışmada da aynı sonuca ulaşılmıştır (Akyol, 2013). Tuncer (2017)'in yaptığı çalışmada ise yaşam doyumu ve kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Bireyin yaşamın ilk yıllarından itibaren en çok değer verdiği iki kişiyi bir başkası ile paylaşmaması ve tüm ilginin kendisi bunu talep ettiği sürece üzerinde olması yaşamdan alınan doyumu yükseltecek bir etken olarak düşünülebilir. Bir ve daha fazla sayıda kardeşe sahip olanlarda ise ilginin paylaşılması, eğer ailenin gelir düzeyi çok yüksek değilse gelirin kardeşlerin istekleri arasında paylaştırılması gerektiğinden yaşanan içsel huzursuzluk ve istediğini belki de zamanında elde edememe ve kardeş kıskançlığı gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünülebilir. Literatürde yapılan çalışmada ulaşılan farklılık olmadığı yönündeki sonuçların ise özellikle bireysel farklılıklardan kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

#### 5.4.5.3.Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutu olan kariyer iyimserliği boyutunda kardeş sayısı değişkeni arasında 4 kardeş ve üzerinde olma durumu yönünde anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Literatürde Kariyer Geleceği Ölçeği ve kardeş sayısına dair yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Ailede bulunan kişi sayısı sayesinde elde edilen etkileşimler kariyer sürecinde de benzer olumlu etkileşimlere dair iyimser bakış açısını arttırmış olabilir. Farklı kişiliğe sahip olan bireylerle doğumdan itibaren bir arada yaşama, problemleri çözme, ortak amaçlar doğrultusunda hareket edebilme gibi bireye birçok yeterlilik kazandırmaktadır. Bu şekilde kalabalık bir ortamda büyüyen bireylerin çalışma ortamlarında da benzer süreçleri bir arada yürüteceği iş arkadaşlarıyla bir araya geldiğinde sorunlar yaşanmayacağına dair daha olumlu bir bakış açısına sahip olacağı şeklinde yorumlanabilir.

### 5.4.6. Anne-Baba Eğitim Düzeyine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.6.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Anne-Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun anne eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre anne eğitim düzeyi okur yazar olanların kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel duygusal zeka skoru anne eğitim düzeyinin diğer gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Literatür taraması yapıldığında üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda anne eğitim düzeyi ile duygusal zeka genel skor ve alt boyutlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Delikoyun, 2017; Güngör, 2008; Kavcar, 2011; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012).

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun

baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Buna göre baba eğitim düzeyi ortaokul olanların kişiler arası beceriler boyutunda, okul yazar değil grubunda olanların ise şartlara ve çevreye uyum boyutunda diğer baba eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde baba eğitim düzeyine göre duygusal zeka ölçeği toplam skor ve alt boyut puanlarının farklılaşmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Güngör, 2008; Kavcar, 2011; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012).

Anne-babanın eğitim düzeyinin duygusal zeka konusunda ayırt edici değişkenler olmadığı görülmektedir. Yapılan çalışmanın sonuçları literatür ile kısmen örtüşmektedir. Bu noktada beklenti anne-babanın eğitim seviyesi yükseldiğinde duygusal zeka seviyesinin de aynı yönde artacağı şeklinde olmuştur. Alınan eğitim ve edinilen bilgi sayesinde bilinçlendiği düşünülen ebeveynlerin çocuklarını duygusal zekanın gelişimi konusunda destekleyebileceği yönünde bir algı oluşmaktadır. Oysa ki eğitim düzeyi bireyi muhtemelen mesleki alanda gelişime yönlendirdiğinden bireyin kendini tanıması ve sonraki nesle aktarması noktasında bir gelişim sağlayamamıştır.

#### 5.4.6.2. Yaşam Doyumu ile Anne-Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu puanları anne eğitim düzeyi değişkenine göre incelendiğinde, lise eğitim seviyesinde anneye sahip olanların diğer gruplardan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Yaşam doyumu puanlarının ise baba eğitim düzeyleri açısından anlamlı düzeyde farklı olmadığı görülmüştür. Gürsoy (2009)'un yaptığı üniversite öğrencilerinde Gestalt temas biçimleri ile yaşam doyumu ilişkisinin incelenmesi şeklinde yapılan çalışmada anne-baba eğitim düzeyine göre bir farklılaşma görülmemiştir. Literatürde bu yönde yapılan farklı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Çalışmanın sonuçları incelendiğinde, anne-baba eğitim düzeyinin yaşam doyumunu farklılaştıran başlıca kriter olmadığı görülmüştür. Beklenti, anne-babanın eğitim düzeyi arttığında ebeveyn olma ve çocuğa olması gereken şekilde bir hayat sunabilmenin doyumu arttırması yönünde olmuştur. Ancak yine bireysel özelliklerin, anne-baba tutumlarının ve çevresel faktörlerin yaşam doyumunda daha önemli kriterler olduğu şeklinde düşünülmüştür.

#### 5.4.6.3. Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Anne-Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer geleceği ölçeği genel skoru ve alt boyutlardan kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği puanlarının üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeyinin okuryazar olması yönünde anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kariyer geleceğini ölçeğinin toplam skor ve alt boyutlarının baba eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde Kariyer Geleceği Ölçeği ile anne-baba eğitim durumları değişkenlerine göre anlamlı fark bulunamamıştır. Bu nedenle yapılan bu çalışmayla paralellik göstermediği anlaşılmaktadır (Kalafat, 2014; Özkan, 2017).

Anne-baba eğitim düzeyi değişkeninde sadece anne eğitim düzeyi açısından görülen farklılaşmanın ailesel değil çevresel faktörlerin kariyer seçimi konusunda öğrencileri daha fazla etkilediğini düşündürmektedir. Kariyer gelişimi ve seçimleri noktasında eğitim kurumlarının daha ön planda yer alması ve ailenin bu konuda sürece dahil olmadığı düşünüldüğünde anne-baba eğitim düzeyinin de bu konuda farklılaşma yaratan bir etkisi olmayacaktır şeklinde yorumlanabilir.

### 5.4.7. Ailenin Gelir Düzeyine Yönelik Algısına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.7.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Ailenin Gelir Düzeyine Yönelik Algısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun ailenin gelir düzeyine yönelik algısına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun aile gelir düzeyi algısı açısından yüksek gelir düzeyi yönünde anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Literatürde yapılan bazı çalışmalarda ise aile gelir düzeyi ile duygusal zeka ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Delikoyun, 2017; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ, 2012).

Çalışmanın bulgularına göre, maddi açıdan zorluk yaşamayan bireylerin dışsal süreçlerden daha çok içsel süreçlerini anlamaya vakit ayırabildiği, böylece hem kendi hem de diğerlerinin duygularını anlamada iyi bir durumda olduğu, bu sayede kişiler arası ilişkilerde problem ile karşılaşmadığı ve hayata karşı daha olumlu bir bakış açısına sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Literatürde yapılan çalışmalarda bir farka rastlanamamasının nedenleri olarak gruplar arasındaki farklılıklar ve gelir düzeyine yönelik algı kavramının bireyler arasındaki değişkenliği olarak düşünülebilir.

#### 5.4.7.2. Yaşam Doyumu ile Ailenin Gelir Düzeyine Yönelik Algısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu puanı ve ailenin gelir düzeyine yönelik öğrencilerin algısı incelenmiştir. Buna göre yüksek düzey gelir algısına sahip olan öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin diğer gruplara göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Kara, Gürbüz, Küçük Kılıç, Öncü (2018)

tarafından yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmen adaylarının ekonomik durum değişkenlerinin yaşam doyumu ile anlamlı şekilde farklılaştıkların saptanmıştır. Yapılan çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir (Budría, Ferrer-I-Carbonell, 2018; Gere ve Schimmack, 2017). Yaşartürk, Akyüz ve Karataş (2017) tarafından yapılan çalışmada ise, ailenin gelir düzeyi ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Maddi anlamda zorluk yaşamayan bireylerin, isteklerine daha hızlı ve rahat ulaşabilme durumu, sevilen faaliyetlerde bulunma durumunun daha kolay olması gibi etkenlerin yaşamdan alınan doyumu yükseltecek durumlar olduğu düşünülmektedir. Araştırmalar incelendiğinde refah düzeyi yüksek ve konforlu bir hayata sahip olmanın yaşam doyumu açısından önemini göstermektedir. Literatürde yaşam doyumu ve ailenin gelir düzeyine yönelik algı konusunda farklılaşma olmadığını ortaya koyan çalışmalarda ise, farklı gelir düzeylerine sahip bireylerden örneklem seçimi yapılmaması bir noktada yığılmaya sebep olmuş olabilir. Ayrıca bireylerin düşük düzey gelir algısına sahip ise yüksek, yüksek düzey gelir algısına sahip ise düşük düzey gelirin şartlarını tam olarak kavrayamaması kaynaklı da olabileceği düşünülmektedir.

#### 5.4.7.3.Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Ailenin Gelir Düzeyine Yönelik Algısı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutlarından kariyer iyimserliği puanlarının öğrencilerin gelir düzeyine yönelik algısı açısından manidar düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Çalışmanın aksine literatürde yapılan bazı çalışmalarda gelir düzeyi ve Kariyer Geleceği Ölçeği açısından anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır (Kılıç, Coşkuner ve Karakaya, 2020; Temel ve Nas, 2018).

Aile gelir düzeyi açısından sorun yaşamayan bireylerin maddi zorluklar yaşamadan bir kariyer seçimi süreci yaşadığı düşünülmektedir. Bu durum maddi açıdan bir kaygı duymadan farklı

iş olanaklarını değerlendirebilme imkanı doğuracağından kişinin kendine uygun olanı bulmada olumlu bir süreç yaşayacağı söylenebilir. Literatürde yapılan diğer çalışmalarda farklılaşma oluşmamasının sebebi olarak araştırma gruplarında yer alan bireylerin düşük düzey gelir durumunu farklı kaynaklar kullanarak (burs vb.) tolere edebildiği ve kendine deneyim sağlayacabileceği alanlar açabildiği şeklinde yorumlanabilir.

### 5.4.8. Kariyer Faaliyetlerinde Bulunma Durumuna İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

#### 5.4.8.1. Duygusal Zeka ve Alt Boyutları ile Kariyer Faaliyetlerinde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Bar-On Duygusal Zeka Ölçeğinin alt boyutları olan kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun kariyer faaliyetlerinde bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, stres yönetimi, genel ruh hali ve duygusal zeka genel skorunun kariyer faaliyetlerinde katılan öğrenciler yönünde anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Literatür taramasında bu iki değişkeni birlikte ele alan çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre; seminer, sempozyum ve panel gibi kariyer anlamında bilgilendirici ve yönlendirici faaliyetlerin, bireylerin kendilerini ve içsel süreçlerin fark etmesi, sosyal ilişkiler konusunda gelişimine katkı sağlaması, karşılaşılan zorlu durumlar karşısında stres yönetimini nasıl yapabileceği öğrenmesi ve hayata karşı olumlu bakış açısına sahip olmasını sağlayan bilgiler öğrenmesi konusunda üniversite öğrencilerine faydalı olduğu düşünülmektedir.

#### 5.4.8.2. Yaşam Doyumu ile Kariyer Faaliyetlerinde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Yaşam doyumu düzeyi puanı ile öğrencilerin kariyer faaliyetlerinde bulunma durumu incelenmiştir. Buna göre kariyer faaliyetlerinden bulunan öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin diğerlerine göre manidar şekilde farklılaştığı görülmüştür. Ancak literatürde bu değişkene ilişkin yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Farkın kaynağı olarak gelecekte uzun yıllar geçireceği mesleğine yönelik bilgi sahibi olan bireylerin; geleceğe yönelik kaygı seviyelerinin azalacağı, daha iyimser ve umutlu bir bakış açısına sahip olacakları ve bu sayede kariyere dair bir problem durumu oluşmayacağından yaşamdan doyum sağlayacakları şeklinde yorumlanabilir.

#### 5.4.8.3. Kariyer Geleceği ve Alt Boyutları ile Kariyer Faaliyetlerinde Bulunma Durumu Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumları

Kariyer geleceği ölçeğinin tüm alt boyut puanları ve genel puanı açısından öğrencilerin kariyer faaliyetlerinde bulunmasına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Literatür taraması kariyer faaliyetlerinde bulunma değişkeninin araştırılmadığı görülmüştür.

Panel, sempozyum, seminer gibi faaliyetler üniversite sürecinde olan öğrenciler için okudukları bölümün geleceği, istihdam alanları, uzmanlaşma alanları, üst eğitim kademesine devam etme gibi konularda bilgilendirici olmaktadır. Bu sayede öğrenciler kariyer seçimi yaparken edinilen bilgiler ışığında daha doğru kararlar alabilirler. Bu durum kariyer sürecinde karşılaşılabilecek olsa zorlukları (geçişler, uyum vb.) öncesinde tahmin etme ve buna göre pozisyon alma konusunda yardımcı olacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışmada ortaya çıkan sonuç beklendik bir durumdur.

## 5.5.Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmiş ve sonrasında araştırmacılar ve alan çalışanlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

### 5.5.1. Sonuçlar

Bu çalışma kapsamında üniversite öğrencilerinin duygusal zeka, yaşam doyumu ve kariyer seçimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca duygusal zekanın yaşam doyumu ve kariyer seçimlerini yordayıp yordamadığı araştırılmıştır.

1. Duygusal zeka toplam skoru ve alt boyut (kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali) puanları ile yaşam doyumu puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
2. Duygusal zeka toplam skoru ve alt boyut (kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali) puanları ile kariyer geleceği ölçeği toplam puan ve alt boyut (kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
3. Yaşam doyumu puanı ile kariyer geleceği ölçeği toplam puan ve alt boyut (kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi) puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
4. Duygusal zeka düzeyi ile yaşam doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Duygusal zeka düzeyinin, yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Duygusal zekanın, yaşam doyumunu %42,5 açıklama gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir.
5. Duygusal zekanın kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, stres yönetimi ve genel ruh hali alt boyutlarının yaşam doyumunun anlamlı birer yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ancak

duygusal zekanın alt boyutu olan uyum yeteneğinin yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulunmuştur. Duygusal zekanın alt boyutlarının yaşam doyumunu %59, 7 açıklama gücüne sahip olduğu bulgulanmıştır. Ayrıca yaşam doyumu üzerinde en etkili alt boyutların genel ruh hali ve stresle başa çıkma olduğu görülmüştür.

6. Duygusal zeka ile kariyer geleceği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal zekanın kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür. Ayrıca duygusal zekanın kariyer geleceğini %45,9 açıklama gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir.
7. Duygusal zekanın kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkma ve genel ruh hali alt boyutlarının kariyer geleceğinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu görülmüştür. Kariyer geleceği üzerinde en etkili alt boyutların genel ruh hali ve kişisel farkındalık olduğu saptanmıştır. Ayrıca duygusal zekanın alt boyutlarının kariyer geleceği alt boyutlarını %57,6 açıklama gücüne sahip olduğu görülmüştür.
8. Duygusal zekanın kişiler arası beceriler alt boyutu ve genel skoru, yaşam doyumu düzeyi ve kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadınların kişiler arası beceriler, duygusal zeka düzeyi, yaşam doyumu düzeyi ve kariyer iyimserliği düzeyi erkeklere göre anlamlı şekilde daha yüksek bulunmuştur.
9. Yaş değişkenine bakıldığında, sadece kariyer geleceği alt boyutlarından bilgi boyutunda diğer yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur. 24 yaş ve üzerinde olanların bilgi boyutuna daha fazla önem verdiği görülmüştür.
10. Sınıf düzeyi açısından değerlendirildiğinde, duygusal zeka alt boyutlarından kişiler arası beceriler boyutu, şartlara ve çevreye uyum boyutu, genel ruh hali boyutu, duygusal zeka

genel skor, yaşam doyum düzeyi ve kariyer geleceği alt boyutlarından bilgi boyutu sınıf düzeyi açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir. Şartlara ve çevreye uyum boyutu, genel ruh hali boyutu, duygusal zeka genel skor ve bilgi boyutundaki farkın 5. Sınıf ve üzeri ve yaşam doyumu düzeyindeki farkın hazırlık grubu öğrenciler yönünde farklılaştığı görülmektedir.

11. Annenin hayatta olma durumu açısından değerlendirme yapıldığında duygusal zeka ve alt boyutlarında, yaşam doyumu ve kariyer geleceği ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
12. Babanın hayatta olma durumu değerlendirildiğinde duygusal zeka ve alt boyutlarında, yaşam doyumu ve kariyer geleceği ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
13. Kardeş sayısı için yapılan analizde, duygusal zeka alt boyutlarından şartlara ve çevreye uyum boyutu, stres yönetimi boyutu, yaşam doyumu düzeyi ve kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği boyutu kardeş sayısı grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve kariyer iyimserliği boyutlarındaki farkın 4 kardeş ve üzeri ve yaşam doyumu ölçeğindeki farkın tek çocuk grubundan kaynaklandığı görülmektedir.
14. Annenin eğitim düzeyi açısından yapılan değerlendirmede duygusal zeka alt boyutlarından kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, duygusal zeka düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği boyutları ve kariyer geleceği toplam puanı ve yaşam doyumu puanı anne eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği boyutlarındaki ve kariyer geleceği toplam skor ve duygusal zeka toplam skorda

farkın eğitim düzeyi okuryazar, yaşam doyumu ölçeğindeki farkın eğitim düzeyi lise grubu yönünde olduğu görülmüştür.

15. Babanın eğitim düzeyi değerlendirildiğinde duygusal zeka alt boyutlarından kişiler arası beceriler ve şartlara ve çevreye uyum boyutları baba eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kişiler arası beceriler boyutundaki farkın ortaokul, şartlara ve çevreye uyum boyutundaki farkın okur yazar değil grubu yönünde olduğu görülmektedir.
16. Aile gelir düzeyi algısı açısından değerlendirildiğinde duygusal zeka alt boyutlarından kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, genel ruh hali, duygusal zeka genel skor, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği boyutu ve yaşam doyumu düzeyi aile gelir düzeyi algısı grupları arasında anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın yüksek düzey gelir grubu yönünde olduğu görülmüştür. Yüksek düzey gelire sahip olan grubun bu boyutlara diğer gelir gruplarına göre daha fazla önem verdiği belirlenmiştir.
17. Üniversite öğrencilerinin kariyer faaliyetlerinde bulunma (panel, sempozyum, seminer vb.) durumlarına göre değerlendirildiğinde duygusal zeka düzeyi alt boyutlarından kişisel farkındalık, kişiler arası beceriler, stres yönetimi, genel ruh hali, duygusal zeka genel puanı; kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği, bilgi boyutları, kariyer geleceği puanı ve yaşam doyumu "evet" cevabını verenler yönünde anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

### 5.5.2. Öneriler

Yapılan araştırmanın sonuçları doğrultusunda araştırmacılara ve alan çalışanlarına dönük olarak öneriler sunulmuştur.

#### 5.5.2.1.Alan Çalışanlarına Yönelik Öneriler

1. Yapılan araştırmada kadınların genel duygusal zeka düzeyi ve kişiler arası yetenekler alt boyutu puanları erkeklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Erkek öğrencilerin duyguları tanıma ve anlama, empati, sosyal ilişkiler kurma, sürdürme ve yakınlık konularında uzmanlar tarafından müdahale programları hazırlanabilir. Bu programlar her eğitim seviyesinde uygulanabilir.
2. Araştırmamızda kariyer faaliyetlerinde (bilgilendirici panel, sempozyum, seminerlere katılma) bulunma ile kariyer geleceği arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler görülmüştür. Kariyer planlamasının ülkemiz şartlarında genellikle üniversite eğitim düzeyinde yapılmaya başladığı görülmektedir. Oysa ki kariyer süreci küçük yaşlardan itibaren başlamaktadır. Bireyin kendini tanıması, kendine uygun lise ve meslek seçimi yapabilmesi için okul psikolojik danışmanlarının her eğitim seviyesine uygun mesleki rehberlik planlamaları yapması ve bunları etkin bir şekilde uygulaması önerilir. Ayrıca üniversitelerin kariyer planlama merkezlerinin de, mesleğe yönelik her türlü bilgilendirici faaliyetleri planlamaları önemlidir. Öğrencilerin mesleği ve çalışma ortamlarını tanıması açısından staj gibi imkanlar öğrencilere sunulabilir. Bu sayede öğrenciler, öğrenilen bilgilerin çalışma ortamındaki karşılığını daha net bir şekilde görebilirler.
3. Kariyer süreci ile ilgili bilgiye sahip olma açısından öğrenciler değerlendirildiğinde 24 yaş ve üzeri yaş grubunun bu konuda farklılaştığı görülmüştür. Alanda çalışan uzmanların üniversitede okuyan tüm öğrencileri kariyer sürecine yönelik bilgilendirmesi önemlidir. Bu sayede öğrenciler hem lisans hem de ilerleyen aşamalarda eğitim ve çalışma hayatına ilişkin daha doğru kararlar alabileceklerdir.

4. Araştırmamızda kariyer geleceği alt boyutları ile duygusal zeka arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulgulanmıştır. Her yaş grubundan öğrenciler için hazırlanacak olan kariyer eğitimi müdahalesi programlarında duygusal zeka kapasitesinin arttırılmasına yönelik çalışmaların planlaması kariyer seçimlerini etkileyecektir. Bu anlamda yapılacak olan çalışmaların içeriği duygularını tanıma, anlama, ifade etme, kişiler arası ilişkilerde duyguları kullanma, stresi olumlu bir şekilde dönüştürme, uyumun sağlanmamasına neden olan faktörlerin belirlenmesi ve bunlarla başa çıkma yollarının geliştirilmesi ve hayatın pozitif taraflarının öğrencilere gösterilmesi amaçlanmalıdır.
5. Araştırma sonucunda yüksek gelir düzeyi ile kariyer iyimserliği arasında ilişki olduğu görülmüştür. Üniversite düzeyinde maddi açıdan zorluk yaşayan öğrencilerin kariyer seçimlerinde de benzer şekilde zorluklar yaşadığı düşünülmektedir. Bu amaçla maadi sorunlar yaşayan öğrenciler belirlenerek kariyer seçimleri konusunda karşılaştığı güçlükler giderilmeye çalışılmalı ve diğer öğrencilerle eşit şartlar altında yeni bir geleceğe hazırlanmaları sağlanmalıdır.
6. Araştırma sonucunda duygusal zeka ile yaşam doyumu arasında ilişki olduğu görülmüştür. Her yaş grubundan öğrenciler için planlanacak olan planların içeriği duygularını tanıma, anlama, ifade etme, kişiler arası ilişkilerde duyguları kullanma, stresi olumlu bir şekilde dönüştürme, uyumun sağlanmamasına neden olan faktörlerin belirlenmesi ve bunlarla başa çıkma yollarının geliştirilmesi ve hayatın pozitif taraflarının öğrencilere gösterilmesi şeklinde planlanarak yaşamdan alınan doyumun arttırılması sağlanabilir.

#### 5.5.2.2.Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma İstanbul ilinde eğitim-öğretim görmekte olan üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Alanda ileride yapılacak olan çalışmalar Türkiye'deki farklı iller ve bölgelerde yapılabilir.
2. Bu çalışma Türk örnekleminde gerçekleştirilmiştir. Farklı ülkelerde aynı yaş grubundaki öğrencilerle de çalışmalar planlanarak karşılaştırmalar yapılabilir.
3. Bu araştırma üniversite düzeyinde eğitim almakta olan öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya konu olan değişkenler ile farklı eğitim kademelerinde (lise ve lisansüstü) veya çalışma hayatında olan bireyler ile de çalışma yapılabilir.
4. Duygusal zeka, yaşam doyumu ve kariyer geleceği ilişkisini daha iyi anlamak için boylamsal çalışmalar planlanabilir.
5. Duygusal zeka alt boyutlarından şartlara ve çevreye uyum boyutu ile yaşam doyumu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. Çevreyle olan etkileşimlerde uyum sağlandıkça alınan doyumun artması normal şartlar altında beklenmektedir. Bu duruma sebep olabilecek diğer değişkenler araştırılabilir.
6. Kariyer seçimi üzerinde en etkili olan duygusal zeka alt boyutlarının genel ruh hali ve kişisel farkındalık olduğu görülmüştür. Bu durumun nedenleri daha derinlemesine araştırılabilir.
7. Yaşam doyumu üzerinden en etkili olan duygusal zeka alt boyutlarının genel ruh hali ve stresle başa çıkma boyutları olduğu görülmüştür. Bu durumu sağlayan aracı değişkenlerin araştırılması için çalışmalar planlanabilir.

8. Kadınların duygusal zeka ve kişiler arası beceriler alt boyut puanları erkeklere göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda bu farklılığın nedenleri nitel araştırma yöntemleriyle derinlemesine araştırılabilir.
9. Kadınların yaşam doyumu düzeyleri erkeklere göre anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Bu durumun nedenleri nitel araştırma yöntemleriyle araştırılabilir.
10. Kadınların kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği alt boyut puanları erkeklere göre daha yüksektir. Kariyer iyimserliğinin cinsiyetler arasında farklılaşmasının nedenleri nitel araştırma yöntemleri ile araştırılabilir.
11. Anne ve babanın hayatta olma durumu duygusal zeka ve alt boyutları, yaşam doyumu ve kariyer geleceği ve alt boyutlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bireyin yaşamı açısından zor bir süreç olarak değerlendirilebilecek kayıpların, bireyin sahip olduğu başka hangi özellikler nedeniyle araştırmanın sonuçlarını etkilemediği araştırılabilir.
12. Yaşam doyumu düzeyinin hazırlık grubu öğrencilerinde diğer gruplara göre farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılığın sebepleri derinlemesine araştırılabilir.
13. Anne-babanın hayatta olma durumuyla ilgili olarak yaşam doyumu arasında bir farklılık bulunmamıştır. Bireylerin kayıpların ardından yaşam memnuniyetini nasıl sağladıklarına ilişkin düşünceleri nitel araştırma yöntemleri ile araştırılabilir.
14. Yaşam doyumu düzeyi tek kardeş olanlar yönünde anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır. Bu farklılığın nedenleri nitel araştırma yöntemleriyle derinlemesine araştırılabilir.
15. Anne-baba eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte kariyer geleceği ve alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmuşmamıştır. Yüksek eğitim seviyesine sahip olan ebeveynlerin

çocuklarının kariyer seçimleri konusunda daha bilinçli adımlar atabileceği düşünülmüştür. Bu durumu etkileyebilecek olan farklı değişkenler araştırılabilir.

16. Yüksek düzey gelir grubu ile kariyer iyimserliği alt boyutu anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Bunu sağlayan sebepler nitel yöntemler ile araştırılabilir.
17. Araştırmamızda 4 ve üzerinde kardeşe sahip olan bireylerin duygusal zeka alt boyutlarından uyum ve stres yönetimi konusunda diğer gruplara göre farklılaştığı görülmüştür. Kardeş sayısının nasıl bu şekilde bir sonuca sebep olduğu derinlemesine araştırılabilir.

## KAYNAKLAR


Abe, K., Niwa, M., Fujisaki, K. ve Suzuki, Y. (2018). Associations between emotional intelligence, empathy and personality in Japanese medical students. *BMC Med Educ*, 18(47). https://doi.org/10.1186/s12909-018-1165-7

Acar, F. T. (2001). *Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi: banka şube müdürleri üzerine bir alan araştırması.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akay, B. ve Şıttak, S. (2019). Staj deneyiminin kariyer seçimine etkisi: Trakya Bölgesi'ndeki turizm öğrencilerine yönelik bir araştırma. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,* 11(18), 757-784. DOI: 10.26466/opus.533956

Akçay, C. ve Çoruk, A. (2012). Çalışma yaşamında duygular ve yönetimi: kavramsal bir inceleme. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi,* 1(1), 3-25.

Akpınar, F. ve Alkış, H. (2019). Duygusal zeka ve girişimcilik eğilimi: Adıyaman Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 12(32), 341-379. https://doi.org/10.14520/adyusbd.591091

Akyol, S.U. (2013). *Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Alibekiroğlu, P., Akbaş, T., Bulut Ateş, F. ve Kırdök, O. (2018). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide öz anlayışın aracı etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 27(2), 1-17.

Anuja, R. (2017). The relationship between career choice and environment, opportunity and personality. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 8(3), 63-67.

Ayaz Alkaya, S., Yaman, Ş. ve Simones, J. (2017). Professional values and career choice of nursing students. *Nursing Ethics,* 25(2), 243-252. https://doi.org/10.1177/0969733017707007

Azizli, N., Atkinson, B.E., Baughman, H.M. ve Giammarco, E.A. (2015). Relationships between general self-efficacy, planning for the future, and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 82, 58-60. https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.03.006

Bakan, İ. ve Güler, B. (2017). Duygusal zekânın, yaşam doyumu ve akademik başarıya etkileri ve demografik özellikler bağlamında algı farklılıkları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 19(33), 1-11.

Bar-On, R. (2010). Emotional intelligence: an integral part of positive psychology. *South African Journal of Psychology*, 40(1), 54-62.

Basmacı, G., Tektaş, N. ve Tektaş, M. (2020). Kariyer geleceği beklentisi ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin analizi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi*

Bato Çizel, R. (2018). Gender and emotional intelligence as predictors of tourism faculty students' career adaptability. *Advances in Hospitality and Tourism Research (AHTR),* 6(2), 188-204. DOI: 10.30519/ahtr.431014

Bibi, F., Chaudhry, A.G. ve Awan, E.A. (2015). Impact of gender, age and culture on life satisfaction. *Pakistan Association of Anthropology*, 27(2), 1649-1652.

Bölükbaşı, A. (2017). *Lise öğrencilerinin kariyer uyumu ve yaşam doyumu ilişkisinde iyimserlik ve umudun aracı rolü.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bölükbaşı, A. ve Kırdök, O. (2019). The mediating role of future orientation in the relationship between career adaptability and life satisfaction in high school students. *Education and Science,* Early Release, 1-15. DOI: 10.15390/EB.2019.8090

Budría, S. ve Ferrer-I-Carbonell, A. (2018). Life satisfaction, income comparisons and individual traits. *Review of Income and Wealth.* DOI: 10.1111/roiw.12353

Büyükyılmaz, O., Ercan, S. ve Gökerik, M. (2016). Öğrencilerin kariyer planlama tutumlarının demografik faktörler açısından değerlendirilmesi: Karabük Üniversitesi İşletme Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi,* 5(7), 2065-2076.

Cabras, C. ve Mondo, M. (2017). Future orientation as a mediator between career adaptability and life satisfaction in university students. *Journal of Career Development*, 45(6), 597-609. https://doi.org/10.1177/0894845317727616

Caner, A. ve Ökten, Ç. (2010). Risk and career choice: evidence from Turkey. *Economics of Education Review,* 29(6), 1060-1075. https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2010.05.006

Cazan, A.M. ve Năstasă, L.E. (2015). Emotional intelligence, satisfaction with life and burnout among university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180, 1574-1578. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.02.309

Certel, Z., Çatıkkaş, F. ve Yalçınkaya, M. (2011). Beden eğitimi öğretmen adaylarının duygusal zeka ile eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi,* 13(1), 74–81.

Coetzee, M., ve Harry, N. (2014). Emotional intelligence as a predictor of employees' career adaptability. *Journal of Vocational Behavior,* 84(1), 90–97. doi:10.1016/j.jvb.2013.09.001

Costello, A. B. ve Osborne, J. W. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research, & Evaluation, 10,* 1-9

Creed, P. A., Patton, W., ve Bartrum, D. (2002). Multidimensional properties of the lot-R: effects of optimism and pessimism on career and well-being related variables in adolescents. *Journal of Career Assessment,* 10(1), 42–61. doi:10.1177/1069072702010001003

Çağlayan Tunç, A. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin yaşam doyumu ile mutluluk korkusu düzeylerindeki ilişkinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi,* 5(1), 57-68.

Çakar, U. (2002). *Duygusal zekanın dönüşümcü liderlik davranışı üzerindeki etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern yaklaşımlar ışığında değişen duygu-zeka ilişkisi ve duygusal zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6(3), 23-48.

Çalışkan, E.F., Yasul, A.F. ve Ulaş, A.H. (2017). Öğretmen adaylarının sosyal değer algıları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Education Sciences (NWSAES),* 12(3), 133-146. DOI: 10.12739/NWSA.2017.12.4.1C0674.

Çelik, P., ve Storme, M. (2017). Trait emotional intelligence predicts academic satisfaction through career adaptability. *Journal of Career Assessment,* 26(4), 666-677. doi:10.1177/1069072717723290

Dağlı, A , Baysal, N . (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması:geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 15 (59), 1250-1262 . DOI: 10.17755/esosder.263229

Dawda, D. ve Hart, S.D. (2000). Assessing emotional intelligence: reliability and validity of the Bar-On Emotional Quotient Inventory (EQ-i) in university students. *Personality and Individual Differences,* 28(4), 797-812. https://doi.org/10.1016/S0191-8869(99)00139-7

Delikoyun, D. (2017). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zeka ve benlik saygısı arasındaki ilişki,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Deniz, M.E. ve Yılmaz, E. (2004). Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka yetenekleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.* İnönü Üniversitesi.

Deniz, M.E., Erus, S.M. ve Büyükcebeci, A. (2017). Bilinçli farkındalık ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde duygusal zekanın aracılık rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 7(47), 17-31.

Deniz, M.E. ve Yılmaz, E . (2006). Üniversite öğrencilerinin duygusal zeka ve stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 3(25), 17-26.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin,* 95(3), 542-575.

Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. ve Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment,* 49(1), 71-75, DOI: 10.1207/s15327752jpa4901_13

Diener, E., Oishi, S. ve Lucas, R.E. (2003). Personality, culture and subjective well-being: emotional and cognitive evaluations of life. *Annu. Rev. Psychol,* 54, 403-425. doi: 10.1146/annurev.psych.54.101601.145056

Doğan, S. ve Demiral, Ö. (2007). Kurumların başarısında duygusal zekanın rolü ve önemi. *Yönetim ve Ekonomi,* 14(1), 209-230.

Dönmezoğulları, C. (2020). Kariyer yapılandırma kuramına dayalı psikoeğitim programının üniversite öğrencilerinin kariyer kararı ve güçlü yönler öz yeterlilik düzeylerine etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Duru, H. ve Bayraktar, M. ve Gültekin, F. (2020). Öğretmen adaylarının kariyer kararlarının algılanan kariyer engelleri ve kariyer geleceği açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi,* 28(2), 613-629. doi:10.24106/kefdergi.693421

Erdoğmuş, N. (2003), *Kariyer geliştirme, kuram ve uygulama*. (Birinci baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ergin, B., Kaynak, K.B., Pınarcık, Ö. ve Arslan, E. (2013). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zekaları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,* 2(3). 75-83.

Extremera, N. ve Fernández-Berrocal, P. (2006). Emotional intelligence as predictor of mental, social and physical health in university students. *The Spanish Journal of Psychology,* 9(1), 45-51.

Fall, L.T., Kelly, S., MacDonald, P., Primm, C., ve Holmes, W. (2013). Intercultural communication apprehension and emotional intelligence in higher education: preparing business students for career success. *Business Communication Quarterly*, 76(4), 412-426.

Fida, A., Ghaffar, A., Zaman, A. ve Satti, A.N. (2018). Gender comparison of emotional intelligence of university students. Journal of Education and Educational Development, 5(1), 172-188.

Freeland, E.M., Terry, R.A. ve Rodgers, J.L. (2008). Emotional intelligence: what's in a name?. *Counterpoints,* 336, 93-117.

Gere, J. ve Schimmack, U. (2017). Benefits of income: associations with life satisfaction among earners and homemakers. *Personality and Individual Differences,* 119, 92-95

Ghorbanshiroudi, S., Khalatbari, J., Salehi, M., Bahari, S. and Keikhayfarzaneh, M.M. (2011). The relationship between emotional intelligence and life satisfaction and determining their communication skill test effectiveness. *Indian Journal of Science and Technology,* 4(11), 1560-1564.

Goleman, D. (2000). *İşbaşında duygusal zeka* (Üçüncü baskı). İstanbul:Varlık Yayınları

Goleman, D. (2020). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir*? (53. Baskı). İstanbul:Varlık Yayınları

Gökdeniz, İ. ve Merdan, E. (2011). Kişilik ile kariyer seçimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(2), 23-36.

Güldü, Ö. ve Ersoy Kart, M. (2017). Kariyer planlama sürecinde kariyer engelleri ve kariyer geleceği algılarının rolü. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(2), 377-400.

Güllüce, A. Ç. ve İşcan, Ö.M. (2010). Mesleki tükenmişlik ve duygusal zeka arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 5(2), 7-29.

Güngör, S. (2008). *Üniversite öğrencilerinde duygusal zekanın psikolojik sıkıntı belirtileri üzerindeki etkisi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gürel, E. ve Tat, M. (2010). Çoklu zeka kuramı: tekli zeka anlayışından çoklu zeka yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 3(11), 336-356.

Gürsoy, Ü. (2009). *Üniversite öğrencilerinin Gestalt temas biçimleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Hawi, N.S. ve Samaha, M. (2016). The relations among social media addiction, self-esteem, and life satisfaction in university students. *Social Science Computer Review*, 35(5), 576-586. https://doi.org/10.1177/0894439316660340

Hirschi, A. (2009). Career adaptability development in adolescence: Multiple predictors and effect on sense of power and life satisfaction. *Journal of Vocational Behavior*, 74(2), *145–155.* doi:10.1016/j.jvb.2009.01.002

Holinka, C. (2015). Stress, emotional intelligence and life satisfaction in college students. *College Student Journal*, 49 (2), 300-311.

Howard, K.A.S. ve Walsh, M.E. (2010). Conceptions of career choice and attainment: developmental levels in how children think about careers. *Journal of Vocational Behavior*, 76(2), 143-152. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.10.010

Jackson, D. ve Wilton, N. (2015). Career choice status among undergraduates and the influence of career management competencies and perceived employability. Journal of Education and Work, 30(5), 552-569. https://doi.org/10.1080/13639080.2016.1255314

Joshanloo, M., Rizwan, M., Khiliji, I.A., Ferreira, M.C., Poon, W.C., Sundaram, S., … Tsukamoto, S. (2016). Conceptions of happiness and life satisfaction: an exploratory study in 14 national groups. *Personality and Individual Differences*, 102, 145-148. https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.06.065

Kalafat, T. (2012). Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk örneklemi için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.

Kalafat, T. (2014). *Kariyer geleceği algısını etkileyen kişisel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir model çalışması,* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kara, A. ve Bilgili, H. (2019). Yaşam Doyumu Psikolojik Danışman Adaylarının Kariyer Uyumluluklarını Etkiler Mi?. *21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*

Kara, F.M., Gürbüz, B., Küçük Kılıç, S. ve Öncü, E. (2018). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının serbest zaman sıkılma algısı, yaşam doyumu ve sosyal bağlılık düzeylerinin

incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research,* 6(12), 342-357 . DOI: 10.18009/jcer.466740

Karadaş, A., Duran, S. ve Kaynak, S. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Sdü Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 8(1), 1-8. DOI: 10.22312/sdusbed.224956

Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler* (32. Baskı). Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık

Kartol, A. ve Erçevik, A. (2020). Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaşam doyumu: yaşamda anlamın aracı rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 718-728. DOI: 10.24106/kefdergi.697183

Kass, E. ve Miller, E.C. (2018). Career choice among academically excellent students: choosing teaching career as a corrective experience. *Teaching and Teacher Education*, 73, 90-98. https://doi.org/10.1016/j.tate.2018.03.015

Kavcar, B. (2011). *Duygusal zeka ile akademik başarı ve bazı demografik değişkenlerin ilişkileri: bir devlet üniversitesi örneği,* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaya, Ç. (2020). *Genç yetişkinlerde kariyer uyum ve iyimserliği ile duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kayğın, E. ve Zengin, Y. (2019). Toplumsal cinsiyet rol algıları ve kariyer seçimi ilişkisi:Kafkas Üniversitesinde bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8(3), 139-155.

Kepir Savoly, D.D. (2017). *Okuldan işe geçiş becerileri geliştirme programının kariyer uyumu ve kariyer iyimserliğine etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kermen, U., İlçin Tosun, N. ve Doğan, U. (2016). Yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşun yordayıcısı olarak sosyal kaygı. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi,* 2(2), 1-29.

Keskin, E., Yayla, Ö. ve Aktaş, F. (2020). Duygusal zeka, kariyer uyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiler: turizm sektörü çalışanları üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (3), 2985-2995. https://doi.org/10.20491/isarder.2020.1021

Kılıç, Y. ve Coşkuner, Z. ve Karakaya, Y.E. (2020). Spor bilimleri alanında eğitim alan öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik tutumları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,* 15(23), 2064-2078. DOI: 10.26466/opus.666255

Kılıçarslan, F. (2012). *On adımda duygusal zeka: yaşam boyu başarıyı yakalamanın sırları* (İkinci baskı) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kırtıl, S. (2009). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Koca, A . (2010). Kariyer seçiminde kariyer değerleri ile demografik faktör ilişkisi: Çukurova Üniversitesi'nde bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 14(1), 56-70.

Koç Çakan, B. (2013). *Konut sektöründe beyaz yaka çalışanların iş doyumu ve duygusal zekalarının yaşam doyumları üzerine etkisi.* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

Kong, F., Zhao, J. ve You, X. (2012). Emotional intelligence and life satisfaction in Chinese university students: the mediating role of self-esteem and social support. *Personality and Individual Differences,* 53(8), 1039-1043.

Korkut Owen, F. ve Niles, S.G. (2012). Yeni yaklaşım ve modeller. İçinde B.Yeşilyaprak (Ed.), Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya (ss:274-307). (Üçüncü baskı). Ankara:Pegem Akademi

Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kulaksızoğlu, A. (2016). *Ergenlik psikolojisi* (21.baskı). İstanbul:Remzi Kitabevi

Kumcağız, H., Çelik, S.B., Yılmaz, M., ve Eren, Z. (2011). The effects of emotional intelligence on optimism of university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences,* 30, 973–977. doi:10.1016/j.sbspro.2011.10.189

Kuzgun, Y. (2014). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. (Altıncı baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Kyoung A. L. ve Jinhyun, K. (2015). Nursing students' awareness of career decision-making self-efficacy, career search behavior and commitment to career choice. *Perspectives in Nursing Science*, 12(1), 42-49. https://doi.org/10.16952/pns.2015.12.1.42

Malik, S.Z. ve Shahid, S. (2016). Effect of emotional intelligence on academic performance among business students in Pakistan. *Bulletin of Education and Research*, 38(1), 197-208.

Malkoç, A. (2011). *Öznel iyi oluş müdahale programının üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Mayer, J.D. ve Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence,* 17, 433-442.

Mayer, J.D. ve Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence?. İçinde P.Salovey ve D.J.Sluyter (Eds.), *Emotional development and emotional Intelligence* (ss: 3-31). New York:Basic Books.

Meddour, H., Abdo, A.M.M., Majıd, A.H.A., Auf, M.A.A. ve Aman, A.M. (2016). Factors affecting career choice among undergraduate students in Universitas Indonesia. *International Journal of Economic Perspectives*, 10(4), 630-644.

Merino-Tejedor, E., Hontangas, P. M., ve Petrides, K.V. (2018). Career adaptability mediates the effect of trait emotional intelligence on academic engagement. *Revista de Psicodidáctica (English Ed.),* 23(2), 77–85. doi:10.1016/j.psicoe.2017.10.002

Moeller, R.W., Seehuus, M. ve Peisch, V. (2020) Emotional intelligence, belongingness and mental health in college students. *Frontiers in Psychology*, 11(93). doi: 10.3389/fpsyg.2020.00093

Morales-Rodríguez, F.M. ve Pérez-Mármol, J.M. (2019). The role of Anxiety, coping strategies, and emotional intelligence on general perceived self-efficacy in university students. *Frontiers in Psychology*, 10(1689). doi: 10.3389/fpsyg.2019.01689

Myers, D.G. ve Diener, E. (1995). Who is happy?. *Psychological Science,* 6(1), 10-19.

Nam, A. (2020). *Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu: beş faktör kişilik özellikleri, bilinçli farkındalık ve yılmazlığın rolü.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Neugarten, B.L., Havighurst, R.J. ve Tobin, S.S. (1961). The measurement of life satisfaction. *Journal of Gerontology*, 16, 134–143. https://doi.org/10.1093/geronj/16.2.134

Nyamwange, J. (2016). Influence of student's interest on career choice among first year university students in Public and Private Universities in Kisii County, Kenya. *Journal of Education and Practice,* 7(4), 96-102.

Özdemir, M. ve Dilekmen, M. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education,* 6(1), 98-113. DOI: http://dx.doi.org/10.19126/suje.66890

Özer, M. ve Karabulut, Ö.Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatri*, 6(2), 72-74.

Özgür, G., Babacan Gümüş, A. ve Durdu, B. (2010). Evde ve yurtta kalan üniversite öğrencilerinde yaşam doyumu. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 25-32.

Özkan, M. (2017). *Öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık, duygusal zeka özellikleri ve kariyer geleceği algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Özyürek, R. *(2016). Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. (İkinci baskı). Ankara: Nobel Yayınları

Pang, H. (2018). Microblogging, friendship maintenance, and life satisfaction among university students: the mediatory role of online self-disclosure, *Telematics and Informatics*, 35(8), 2232-2241. https://doi.org/10.1016/j.tele.2018.08.009

Park, I.J., Lee, J., Kim, M., Kim, J.Y. ve Jahng, S. (2019). Affect in daily career decision self-efficacy and career choice anxiety. *The Career Development Quarterly*, 67(4), 313-326. https://doi.org/10.1002/cdq.12201

Parmentier, M., Pirsoul, T., ve Nils, F. (2019). Examining the impact of emotional intelligence on career adaptability: A two-wave cross-lagged study. *Personality and Individual Differences*, 151. doi:10.1016/j.paid.2019.05.052

Pau, A. K. H., ve Croucher, R. (2003). Emotional intelligence and perceived stress in dental undergraduates. *Journal of Dental Education*, 67(9), 1023–1028. doi:10.1002/j.0022-0337.2003.67.9.tb03685.x

Pavot, W., Diener, E., Colvin, C.R. ve Sandvik, E. (1991). Further validation of the satisfaction with life scale: evidence for the cross-method convergence of well-being measures. *Journal of Personality Assessment,* 57(1), 149-161. DOI: 10.1207/s15327752jpa5701_17

Peterson, C., Park, N. ve Seligman, M.E.P. (2005). Orientations to happiness and life satisfaction: the full life versus the empty life. *Journel of Happiness Studies,* 6, 25–41. https://doi.org/10.1007/s10902-004-1278-z

Por, J., Barriball, L., Fitzpatrick, J. ve Roberts, J. (2011). Emotional intelligence: its relationship to stress, coping, well-being and professional performance in nursing students. *Nurse Education Today,* 31(8), 855-860.

Porfeli, E.J. ve Savickas, M.L. (2012). Career adapt-abilities scale-USA form: psychometric properties and relation to vocational identity. *Journal of Vocational Behavior,* 80(3), 748-753. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.009

Recepoğlu, E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel sayı(1), 311-326.

Reisoğlu, İ., Gedik, N. ve Göktaş, Y. (2013). Öğretmen adaylarının özsaygı ve duygusal zekâ düzeylerinin problemli internet kullanımıyla ilişkisi. *Eğitim ve Bilim,* 38(120), 150-165.

Rice, R.W., Near, J.P. ve Hunt, R.G. (2010). The job-satisfaction/life-satisfaction relationship: a review of empirical research. *Basic and Applied Social Psychology,* 1(1), 37-64. https://doi.org/10.1207/s15324834basp0101_4

Rode, J.C., Arthaud-Day, M., Ramaswami, A. ve Howes, S. (2017). A time-lagged study of emotional intelligence and salary. *Journal of Vocational Behavior*, 101, 77-89.

Sæther, S.M.M., Knapstad, M., Askeland, K.G. ve Skogen, J.C. (2019). Alcohol consumption, life satisfaction and mental health among Norwegian college and university students. *Addictive Behaviors Reports*, 10, 1-9. https://doi.org/10.1016/j.abrep.2019.100216

Saddki, N., Sukerman, N. ve Mohamad, D. (2017). Association between emotional intelligence and perceived stress in undergraduate dental students. *Malays J Med Sci*, 24(1), 59-68.

Salovey, P. ve Mayer, J.D. (1989-90). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.

Salvador-Ferrer, C. (2017). The relationship between gratitude and life satisfaction in a sample of spanish university students: the moderation role of gender. *Anales de Psicología*, 33(1), 114-119. http://dx.doi.org/10.6018/analesps.33.1.226671

Santilli, S., Marcionetti, J., Rochat, S., Rossier, J., ve Nota, L. (2016). Career adaptability, hope, optimism, and life satisfaction in Italian and Swiss adolescents. *Journal of Career Development*, 44(1), *62–76.* doi:10.1177/0894845316633793

Santos, A., Wang, W. ve Lewis, J. (2018). Emotional intelligence and career decision-making difficulties: the mediating role of career decision self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 107, 295-309.

Savickas, M. L. (1997). Career adaptability: an integrative construct for life-span, life-space theory. *Career Development Quarterly*, 45(3), 247-259.

Savickas, M.L. (2002). Career construction: a developmental theory of vocational behavior. İçinde D. Brown and associates (Eds.), Career choice and development (ss:149-205). San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.

Savickas, M.L. (2005). The theory and practice of career construction. İçinde S.D. Brown ve R.W.Lent (Eds.), Career development and counseling: putting theory and research to work (ss:42-70). New Jersey:John Wiley & Sons

Savickas, M.L. ve Porfeli, E.J. (2012). Career adapt-abilities scale: construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 661-673. doi:10.1016/j.jvb.2012.01.011

Semordzi, D.K., Odame-Mensah, S., Hammond, N.K. ve Amoako, I. (2019). Moderating role of gender in the relationship between personality trait and career choice among university students. *American Journal of Humanities and Social Sciences Research (AJHSSR),* 3(6), 198-202.

Sertelin Mercan, Ç. (2010). Gelişim psikolojisinde kuramlar ve araştırma yöntemleri. İçinde H.Ergin ve S.A.Yıldız (Eds.), *Gelişim psikolojisi* (ss:5-29). (İkinci baskı). Ankara:Nobel Yayın Dağıtım

Sevindik, F., Uncu, F. ve Güneş Dağ, D. (2012). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi,* 26(1), 21-26.

Sharf, R. S. (2017). *Kariyer gelişim kuramlarının kariyer danışmasına uygulanması*. Ankara:Pegem Akademi Yayıncılık.

Sony, M., ve Mekoth, N. (2016). The relationship between emotional intelligence, frontline employee adaptability, job satisfaction and job performance. *Journal of Retailing and Consumer Services,* 30, 20–32. doi:10.1016/j.jretconser.2015.12.003

Şahin, C. (2017). The predictive level of social media addiction for life satisfaction: a study on university students. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 16(4),120-125.

Şen, C. (2018). Sosyal hizmet bölümü ile fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin duygusal zeka durumlarının karşılaştırılması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 18(2), 235-260.

Şen-Baz, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunu yordamada kariyer kararı öz-yeterliği ve umudun rolünün incelenmesi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi,* 2(2), 144-165.

Şimşek, E. (2011). *Örgütsel iletişim ve kişilik özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tanhan, F. ve Yılmaz, Ü. (2017). Öğrencilerin kariyer seçimlerinde aile ve sosyal medyanın etkisinin incelenmesi (bir odak grup çalışması). *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35, 35.

Tel., F. D. ve Sarı, T. (2016). Üniversite öğrencilerinde öz duyarlılık ve yaşam doyumu. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 16 (1), 292-304.

Temel, V, ve Nas, K. (2018). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin kariyer geleceği algı düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(3), 35-45.

Tepeli Temiz, Z. ve Tarı Cömert, I. (2018). The relationship between life satisfaction, attachment styles and psychological resilience in university students. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences,* 31(3), 274-283.

Tercan, E. (2015). An examination of leisure participation, family assessment and life satisfaction in university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences,* 186, 58-63. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.123

Topbaşoğlu, T. (2016). *Yaşam doyumunun yordayıcısı olarak öfke ve affetme: affetmenin düzenleyici rolü.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tufan, Ş. (2011). *Geliştirilen duygusal zeka eğitimi programının ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerine etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri,* 1, 12-20.

Tuncer, N. (2017). *Bir grup üniversite öğrencisinin belirlenen sosyal anksiyete düzeylerine göre bilinçli farkındalık ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turan, M.E. (2013). *Ergenlerde kariyer ve yetenek gelişimi özyeterliğinin, üstbilişsel farkındalık, yaşam doyumu ve algılanan arkadaş sosyal desteği ile ilişkisi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tuzgöl Dost, M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri.* Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tuzgöl Dost, M . (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 132-143.

Ülker Tümlü, G. ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3, 205-213.

Üncü, S. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Vara, Ş. (1999). *Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumu ve genel yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Vautero, J., Silva, A.D. ve do Céu Taveira, M. (2021). Family influence on undergraduates' career choice implementation. *International Journal for Educational and Vocational Guidance,* https://doi.org/10.1007/s10775-020-09453-0

Veenhoven, R. (1996). The study of life satisfaction. İçinde W.E. Saris, R. Veenhoven, A.C. Scherpenzeel ve B.Bunting (Eds.), *A comparative study of satisfaction with life in Europe* (ss:11-48). Eötvös University Press

Werner, K. ve Gross, J.J. (2010). Emotion regulation and psychopathology:a conceptual framework. İçinde A.M. Kring ve D.M. Sloan (Eds.), *Emotion regulation and psychopathology:a transdiagnostic approach to etiology and treatment* (ss:13-37). New York:The Guilford Press

Yaşartürk, F., Akyüz, H. ve Karataş, İ. (2017). Rekreatif etkinliklere katılan üniversite öğrencilerinin serbest zamanda sıkılma algısı ile yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS),* 3, 239-252.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara:Detay Yayıncılık

Yelpaze, İ. ve Yakar, L. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve bilişsel esnekliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 9(54), 913-935.

Yeniçeri, E. N., Yıldız, E., Seydaoğulları, A., Güleç, S., Sakallı Çetin, E. ve Baldemir, E. (2015). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde duygusal zeka ve empati ilişkisi. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi,* 19(2), 99-107. doi: 10.15511/tahd.15.02099

Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zeka ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,* 25 (25), 139-146.

Yeşilyaprak, B. (2012). Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş. İçinde B. Yeşilyaprak (Ed.), Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan uygulamaya (ss:1-41). (Üçüncü baskı). Ankara:Pegem Akademi

Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları

Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, B. ve Latifoğlu, G. (2020). Serbest zaman tatmini ile yaşam doyumu ve duygusal zeka arasındaki ilişki. *International Conference on Interdisciplinary Educational Reflections:Conference Proceeding Book,* 2, 68-87.

Yıldız, M. (2016). Üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ yaşam doyumu ve depresyonun cinsiyet ve sınıf seviyelerine göre etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 451-474.

Yılmaz, İ.A., Dursun, B., Pektaş, K. ve Altay, A. (2012). Üniversite öğrencilerinin kariyer seçimlerinin demografik özellikler açısından incelenmesi: Pınarhisar myo örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges,* 2(2), 9-21.

Yılmaz Karabulutlu, E., Yılmaz, S. ve Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi,* 2(2), 75-79.

Young, K.W. (2006). Social support and life satisfaction. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation,* 10(2), 155-164.

Yüksel, M. (2006). *Duygusal zeka ve performans ilişkisi (bir uygulama).* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yükselen, A., Savcı, F., Benan Ozan, G., Baysan, M., Öztürk, S., Yıldırım, E., … Şerbetçioğlu, M. (2017). Research on relationship between work values and career choice of first-year college students. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal,* 2nd National Health Sciences Congress Book, 169-192.

Zeidner, M. ve Matthews, G. (2016). Ability emotional intelligence and mental health: social support as a mediator. *Personality and Individual Differences*, 99, 196-199.